

KALLION PPKY:N LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN YHTEISTYÖKÄYTÄNNÖT

Nykytila-analyysi kehitystyön pohjaksi

Kirsi Anttila

Opinnäytetyö

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Ylempi AMK		
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen		
Työn tekijä(t) Kirsi Anttila		
Työn nimi KALLION PPKY:N LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN YHTEISTYÖKÄYTÄNNÖT - Nykytila-analyysi kehitystyön pohjaksi		
Päiväys	Sivumäärä/Liitteet	100/7
Ohjaaja(t) Anne Walden		
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) KALLIO- peruspalvelukuntayhtymä, lasten ja perheiden palvelut		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus oli arjen työtä helpottavien käytänteiden ja tunnettavuuden esille nostaminen ja toisten toimialojen tunnettavuus moniammatillisessa yhteistyössä. Kallion peruspalvelukuntayhtymässä on ollut hankkeita, joiden tarkoitus on ollut juurruttaa erilaisia arjen työtä helpottavia käytänteitä. Opinnäytetyön henkilöstölle suunnatun kyselyn avulla selvitettiin, kuinka nämä käytänteet ovat juurtuneet.</p> <p>Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin mukaisesti. Tuloksista nousee esille työn tunnettavuus toisilla toimialoilla sekä yhteistyön tekeminen tai sen tekemisen esteet. Opinnäytetyö tuottaa tietoa siitä, mitkä ovat mahdolliset esteet sekä vahvuudet yhteistyölle. Tuloksista tulee esille, että arjen hyvien käytänteiden jakamisesta ei ole näyttöä Kallion peruspalvelukuntayhtymässä.</p> <p>Teoriaosuuden perusta on hyvinvoiva perhe. Kehittämistyö perheiden palveluissa vaatii perheen historian sekä hyvinvoinnin nykytilanteen tuntemisen sekä tulevaisuuden haasteiden tunnistamisen. Lapsi- ja perhepalveluissa toimii monta asiantuntijaa eri toimialoilla. Välttämättä nämä toimijat eivät tiedä toistensa toimialoista tarpeeksi ottaakseen yhteyttä lapsen tai perheen tarpeiden mukaisesti. Tuloksista nousi yhteistyön suurimmaksi esteeksi vaihteluvollisuus moniammatillisen yhteistyön rajapinnoilla. Opinnäytetyön teoriaosuuteen on koottu keskeisimmät lait helpottamaan tätä yhteistyötä.</p>		
Avainsanat Lapsi- ja perhepalvelut, moniammatillinen yhteistyö, hyvät käytännöt		

Abstract

Field of Study Higher degree in university of applied sciences	
Degree Programme Developing and leading in social- and healthcare	
Author(s) Kirsi Anttila	
Title of Thesis Kallio PPKYs child and family services in cooperation – nowadays analysis for start to developing	
Date	Pages/Appendices 100/7
Supervisor(s) Anne Walden	
Project/Partners Kallios prime service, Child- and family service sector	
<p>Abstract Meaning of this thesis was raise up and gets to know good conventions, which will help everyday work. Secondly this thesis disclose to each other's industries in their common sector. In Kallio services they have had projects, which meanings have been implant different good conventions to help every day working. By means of my thesis was knowledge how these good conventions have been implant in sheared sector.</p> <p>Material analyzed by content analyzing. Results raise awareness within the cooperation in other sectors as well as the conclusion or not conclusion of the obstacles. Project managers to provide information about what are the potential obstacles, and strengths of interfaces in the shallower. Results also arises that there is not displays of sharing the good practice or methods in Kallios prime services.</p> <p>Base of the Theory part is wellbeing family. Development in family services requires knowledge about the history of the family, knowledge about nowadays wellbeing and future challenges. Child – and family services have plenty of experts in every sector. And the experts don't necessarily know plenty about each other's ordinary job to take contact together in family needs. The results raise the biggest obstacles in professional secrecy in many co-operation interface. In the theory part of this thesis are aggregate the most essential laws to help this co-operation.</p>	
Keywords Child- and family services, professional in many sectors, good conventions	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Opinnäytetyön kohde.....	7
1.2	Hyvinvointia tuottavat lapsi ja perhepalvelut Kallion PPKY:ssä	8
1.3	Hyvät käytännöt - prosessi.....	10
1.4	Hankkeet, joissa on tuotettu hyviä käytäntöjä	12
2	PERHE INSTITUUTIONA HYVINVOINNIN NÄKÖKULMASTA	16
2.1	Perhe käsitteen kehittyminen historiasta nykypäivään	16
2.2	Asiantuntijuuden muutos hyvinvoinnin edistäjänä	18
2.3	Lapsiperheiden hyvinvointi.....	19
2.3.1	Lapsiperheiden toimeentulo.....	21
2.3.2	Lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaaminen tulevaisuudessa.....	23
3	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	25
3.1	Yksilöasiantuntijuuden muuttuminen moniammatilliseksi verkostotyöksi.....	25
3.2	Dialogisuus moniammatillisessa ryhmässä	28
3.3	Organisaation mukautuminen	31
4	LAIT JA SÄÄDÖKSET MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN EDELLYTYKSENÄ .	33
4.1	Asiakkaan oikeudet.....	33
4.2	Asiakirjasalaisuus ja vaitiolovelvollisuus	34
4.3	Rangaistukset.....	36
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	38
5.1	Tutkimustehtävät	38
5.2	Tutkimusmenetelmän kuvaus	39
5.3	Tutkimusaineiston analyysi	40
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
6.1	Toimialojen tunnettavuus.....	43
6.2	Yhteistyön tekeminen	44
6.3	Yhteistyötä rajoittavat tekijät	45
6.4	Hyvien käytäntöjen tunnettavuus	47
6.5	Toimialojen tärkeimmät tehtävät	48
6.6	Perhepalvelukeskukselle esitettyjä toiveita	50
6.7	Idearihi-iltapäivän havainnot	51
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
7.1	Kallion PPKY:n nykytila organisaation kehityksessä	53
7.2	Moniammatillinen yhteistyö säädösten näkökulmasta.....	55

7.3 Luotettavuus ja etiikka.....	55
7.4 Kehittämisehdotuksia ja jatkotutkimuksia	57
8 POHDINTA	58
LÄHTEET	61
LIITTEET	
Liite 1: Tutkimuslupa	
Liite 2: Saatekirje kyselylomakkeisiin	
Liite 3: Kyselylomake henkilökunnalle	
Liite 4: Kyselylomakkeiden koonti	
Liite 5: Ideariih-iltapäivässä henkilökunnalle esitetyt tulokset	
Liite 6: Pienryhmien keskustelujen havainnot ideariih iltapäivässä	
Liite 7: Jatkotyöstämisen aiheet 2.6 olleesta ideariih-iltapäivästä	

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön kohde

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio (myöhemmin Kallio PPKY) on 1.1.2008 toimintansa aloittanut uusi puitelain vaatimukset täyttävä sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio. Kallio PPKY tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Alavieskan ja Sievin kunnille sekä Nivalan ja Ylivieskan kaupungeille Pohjois-Pohjanmaalla. Väestöpohja Kallion alueella on n. 32 800 asukasta.

"Ylivieska on alueen suurin kaupunki 13 802 väestömäärällään, Nivalassa väestömäärä on 10 988 asukasta, Sievin asukasmäärä on 5 310 ja Alavieskassa 2759 asukasta. Yhteensä Kallio palvelee 32 859 asukasta"
(Husso S. 2009)

Kuntayhtymän toimialaan ja tehtäviin kuuluvat valtion kunnille lailla säätämät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut mukaan luettuna ympäristöterveydenhuolto.

Tämän lisäksi kuntayhtymän tehtävänä on huolehtia jäsenkuntien väestön erityissairaanhoidosta sekä hoitaa muut mahdolliset tehtävät, jotka jäsenkunnat määrittävät.

Yhtymähallitukseen kuuluu 13 jäsentä. Ylivieskan kaupunkia edustaa viisi jäsentä, Nivalan kaupunkia neljä, Sievin kuntaa kaksi ja Alavieskan kuntaa kaksi jäsentä. Heille on valittu henkilökohtaiset varajäsenet. Hallituksen toimikausi on kunnallisvaltuustojen toimikauden kanssa yhteneväinen. Yhtymähallituksen puheenjohtaja valitaan valtuustokaudeksi kerrallaan vuorotteluperiaatteella kahden suurimman kunnan eli Ylivieskan ja Nivalan edustajista. (www.kalliopp.fi 2010.)

Vuonna 2008 kun Kallion PPKY perustettiin, oli Ylivieska, Alavieska ja Sievi tehneet yhteistyötä muutaman vuoden. Nivala kuului Nivala-Haapajärven seutukuntaan, josta se päätti muuttaa Kallion PPKY:ään vuoden 2007 lopulla. Nivalan mukaantulon myötä palvelurakenne muuttui ja tuli tarve uuden mallin rakentamiselle.

Kallion PPKY:ssä lasten ja perheiden palvelussa on päätetty luoda malli perhepalvelukeskuksesta, joka käynnistetään Kallion PPKY:ään kuuluvien neljän kunnan alueella

sellaisena, kuin se kunnan organisaatioon sopii. Palvelut siirtyvät myös fyysisesti samaan tilaan, kunhan sellainen paikka toiminnalle eri kunnista löytyy. Perheille tarjottavien palveluiden halutaan olevan laadullisesti ja määrällisesti samoja, riippumatta asuin-kunnasta.

Näiden neljän kunnan palveluverkot ovat melkein samanlaiset, mutta rakenteet poikkeavat toisistaan; kaikkia erityispalveluita ei ole saatavilla joka kunnassa. Sievissä ja Alavieskassa toimipisteet sijaitsevat jo nyt lähellä toisiaan. Ylivieskassa ja Nivalassa ollaan siirtämässä toimintoja yhteiseen uuteen tilaan.

Kallion PPKY:ssä perheiden palveluverkosto edustaa uudenlaista struktuuria. Tämä strukturi tarkoittaa yhdenmukaista, johdonmukaista työtä ja näkyy arjessa sovittuina yhteisinä työtapoina ja yhdenmukaisena toimintana. Kallion PPKY:ssä ollaan liitämässä aikuissosiaalityö, neuvola (sisältäen äitiys- ja lastenneuvolan), kasvatus- ja perheneuvola, lastensuojelu, päivähoito sekä erityistyöntekijät osaksi verkostomaista perhekeskus -mallia.

1.2 Hyvinvointia tuottavat lapsi ja perhepalvelut Kallion PPKY:ssä

Aikuissosiaalityössä tehdään suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja moniammatillista työtä taloudellisen ja/tai sosiaalisen tuen ja palvelun tarpeessa olevien asiakkaiden kokonaisvaltaisen kuntoutumisen ja elämäntilanteen edistämiseksi. Aikuissosiaalityö on merkittävässä asemassa myös lapsiperheiden tukemisessa, jolloin yhteistyö saattaa poistaa päällekkäisyyksiä lapsi- ja perhepalveluissa.

Lastensuojelulla tarkoitetaan kunnan palveluja ja toimintoja, joilla vaikutetaan kunnassa asuvien lasten kasvuoloihin, ennaltaehkäistään ongelmien syntyä tai niiden vaikeutumista. Tarvittaessa tuetaan ja kuntoutetaan lasta ja perhettä. Lastensuojelun palveluja tarvitsevien lasten ja nuorten määrä on reilussa kymmenessä vuodessa yli kaksinkertaistunut. Vuonna 2006 avohuollon palveluja tarvitsevia lapsia oli noin 60 000 (noin 5.4 % alle 18-vuotiaista) ja oman kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli noin 16 000 lasta (noin 1,2 % alle 18-vuotiaista). Asiakasmäärä on vuosittain kasvanut. (Lastensuojelu, 2008.)

Lastensuojelusta säädetään vuoden 2008 alusta voimaan tulleella lastensuojelulalla (417/2007). Uusi laki korostaa kasvuoloja kehittävää tehtävää, vanhemmuuden tukea ja ehkäisevän toiminnan tehokasta toteuttamista sekä avohuollon monipuolisten kuntouttavien tukitoimien merkitystä. Lastensuojelulaki velvoittaa laajasti kuntaa ja kunnan eri toimialoja. Kunnan keskeiset tehtävät voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- 1) kunnassa asuvien lasten kasvuolojen kehittäminen ja ongelmien ehkäiseminen ja vähentäminen
- 2) lasten vanhempien ja muiden lasten kasvatuksesta huolehtivien aikuisten tukeminen sekä ehkäisevä lastensuojelu
- 3) lapsi- ja perhekohtaisen varsinaisen lastensuojelun järjestäminen

Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä annettava erityinen tuki, silloin kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana. Uuteen lakiin on nykyisiä säännöksiä velvoittavammin kirjattu myös palveluista esimerkiksi terveydenhuollossa ja koulutoimessa. Lastensuojelun toimivuus on vahvasti sidoksissa siihen, miten muut lasten ja perheiden tueksi tarkoitetut palvelut toimivat. Siksi lastensuojelua tarkasteltaessa olisi arvioitava ainakin lasten ja nuorten psykososiaalisten palvelujen kokonaisuutta, jolloin mukana tarkastelussa ovat kuntapalveluja tuottavat lapsi- ja perhetyön yksiköt. (Lastensuojelu, 2008.)

Neuvola palvelee kuntalaisia äitiys- ja lastenneuvola palveluissa. Äitiysneuvolan yleistavoitteena on turvata odottavan äidin, sikiön ja vastasyntyneen paras mahdollinen terveys. Lastenneuvolan ensisijaisena tavoitteena on jokaisen lapsen suotuisan kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen. (Neuvolatyö, 2008.) Neuvolatyö on merkittävässä roolissa ennaltaehkäisevässä perhetyössä. Neuvolan työntekijöiden on hyvä olla moniammatillisissa verkostoissa mukana juuri heidän palveluiden kattavuutensa vuoksi.

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, mutta sillä on liittyviä myös lastensuojelulakiin ja mielenterveyslakiin, sillä useat kasvatus- ja perheneuvolat tarjoavat myös perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua ja mielenterveyspalveluja. Kasvatus- ja perheneuvonnan keskeinen anti on ennaltaehkäisyssä ja avohoidon toteuttamisessa. Perheneuvolat tarjoavat kunnasta riippuen eri-ikäisille lapsille ja nuorille suunnattua palvelua. Perheneuvola auttaa, jos lapsen kanssa tulee vaikeuksia kotona, koulussa tai kaveripiirissä. Koulukuraattorit tulee olla mukana tässä perhetyön kehittämishankkeessa aktiivisena osallisena. Perheneuvola auttaa myös, jos lapsen kehitys huolestuttaa tai puhe ei suju tai on tapahtunut muutoksia, joita on vaikea käsitellä perheessä. Perheasiain sovittelua tarvitaan eroa mietittäessä, harkinta-aikana, vanhempien välisissä ristiriidoissa. Erityisen tärkeää se on silloin, kun perheessä on päädytty eroon ja vanhemmat pohtivat alaikäisten lastensa asemaa ja tilannetta sekä huoltoa ja tapamisoikeutta. Näissä vaikeissa asioissa voi olla aina yhteydessä perheneuvolaan. Kasvatus- ja perheneuvonnan toimintayksiköiden päätehtäviä ovat asiakastyö, yhteistyö ja

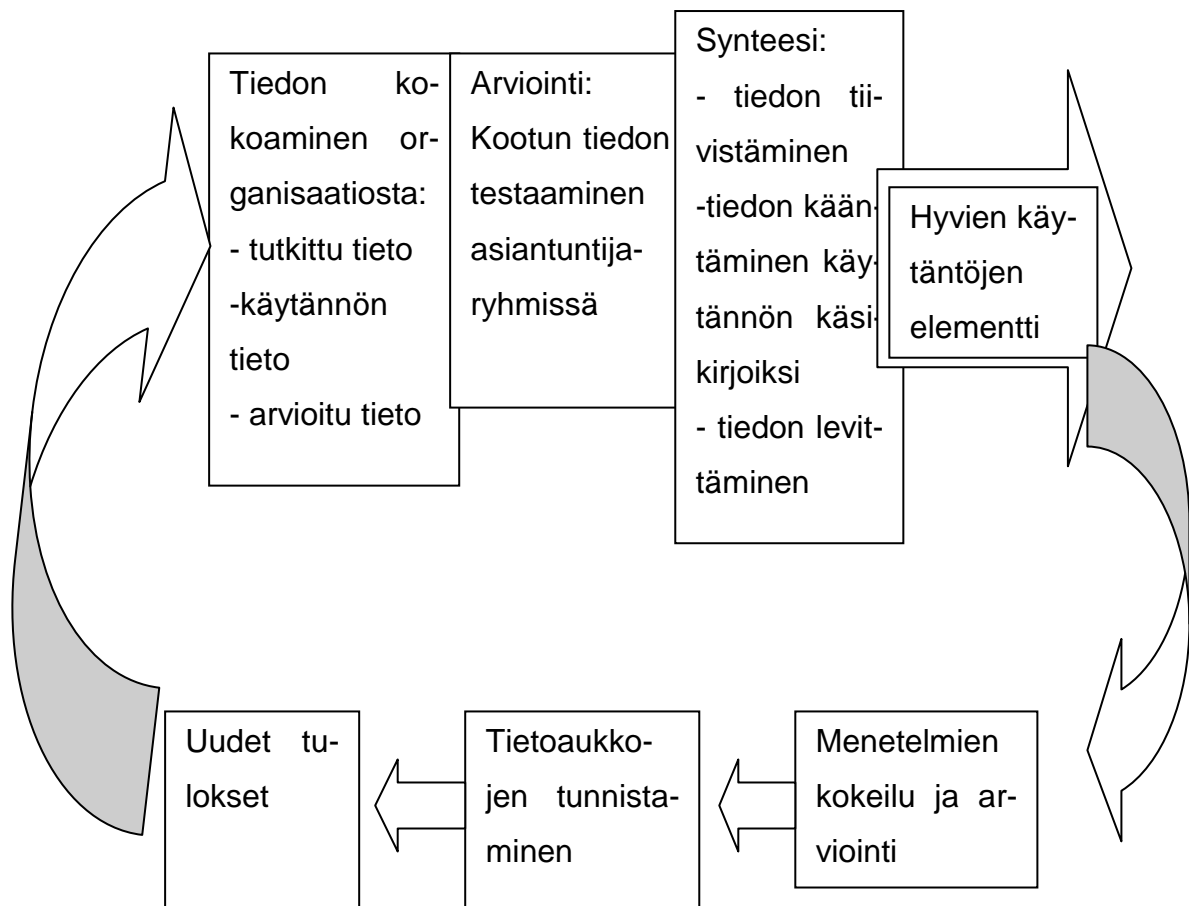
asiantuntija avun antaminen muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta. (Lapsuus ja perhe, 2008.)

Päivähoitopalvelut ovat suurin yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamaa sosiaalihuollon tuki- ja palvelujärjestelmää. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on vanhempainvapaan jälkeen oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Lapsen oikeus päivähoitoon merkitsee perheille oikeutta saada lapselleen hoitopaikka, mutta samalla se takaa lapselle oikeuden päivähoidossa annettavaan varhaiskasvatukseen. Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona vanhemmat voivat valita lapsen hoidon järjestämiseksi yksityisen hoidon tuen tai alle 3-vuotiaalle lapselle kotihoidon tuen. Vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista lapsella on oikeus kunnan järjestämään maksuttomaan esiopetukseen. Lakisääteisten palvelujen lisäksi kunnat järjestävät lapsille monimuotoista leikki- ja kerhotoimintaa. (Lasten päivähoito, 2008.)

Erityispalveluilla tarkoitetaan lapsille ja perheille suunnattua palvelua, jossa erityistyöntekijä auttaa jo havaituissa ongelmissa. Tällaisia on esim: terapeutit, psykologit, avohoito sekä jälkihuolto toimenpiteet.

1.3 Hyvät käytännöt - prosessi

Hyvillä käytännöillä tarkoitetaan sellaisia käytäntöjä, jotka ovat arvioitu hyviksi jollakin menetelmällä, joko rutiinitoiminnan yhteydessä tai jossakin kehittämishankkeessa tai –ympäristössä. Kyseessä voi olla myös käytäntö, joka on syntyvä ja lupaava käytäntö, jonka lupaavuudelle on olemassa jotain näyttöä. (Vataja 2005.) Hyvien käytäntöjen prosessi etenee seuraavalla sivulla olevan kaavion mukaisesti:

KUVIO 1. Hyvien käytäntöjen prosessi (Vataja 2005)

Tällaisilla prosesseilla on tarkoitus tuoda esille menetelmiä, jotka ovat käytännössä hyviksi todettuja. Menetelmällä voidaan lisätä ja levittää tutkittua tietoa käytännön työn tueksi. Hyvät käytännöt – ohjelmalla (2004–2007), joka toteutettiin FinSoc:n (Sosiaalipalvelujen arviointiryhmä entisessä Stakesissa) hallinnoimana hankkeena. Tarkoitus oli luoda pysyvä rakenne tiedon kokoamiselle ja levittämiselle. (Vataja 2005.)

THL (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, ent. Stakes) on käynnistämässä hyvien käytäntöjen keräämistä uudelleen. Nettisivuilla on ohjeet, miten jokainen voi ehdottaa hyvää käytäntöä. THL:n puolesta on tutor, joka lukee ehdotuksen, tekee siihen tarvittavat muutokset ja antaa luvan siirtää mallin jokaisen luettavaksi nettisivuille. Hyvän käytännön prosessiin kuuluu käytännön tunnistamista, arviointia, tiivistämistä ja siirtämistä eteenpäin. Nettisivuilla on tarkkoja ohjeita tunnistamiseen ja käytännön levittämiseen. Hyväksi käytäntö luokitellaan vasta kun toiminta on arvioitu. (Hyvät käytännöt netti sivusto 2010.)

1.4 Hankkeet, joissa on tuotettu hyviä käytäntöjä

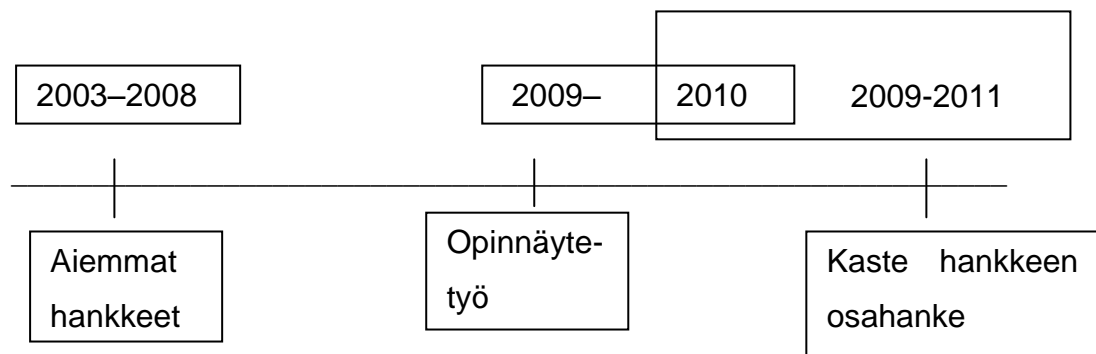
Tässä opinnäytetyssä hyvät käytännöt halutaan nostaa esille niiden käytettävyyden vuoksi. Alueella on aiempien hankkeiden myötä tutustuttu nettisivustoihin, joiden käyttö on kuitenkin ollut rajallista.

Hyviä käytäntöjä lapsi- ja perhetyöhön on kehitelty eri tahojen toimesta. Stakes on ollut aktiivisessa roolissa. Eri mallit ja hankkeet ovat olleet tuomassa alueelle malleja hyvistä käytännöistä. Alueella on kokemusta kolmesta hyviä käytäntöjä tuottavasta mallista tai hankkeesta. Näitä hankkeita on toteutettu Kallion PPKY:n alueella eri kunnissa. Ennen Kallion PPKY:n muodostumista Nivala kuului Nivala-Haapajärven seutukuntaan ja heillä oli siellä oma hanke (VARHIS) samaan aikaan kun Ylivieskan seutukunnassa oli oman- sa (PESSI). Ylivieskassa toteutettiin aiemmin myös VARPU – hanke (2003–2005), jossa varhaisen puuttumisen toiminnassa toivottiin muutosta varhaiseen avoimeen yhteistyöhön palvelujen tarjoajien ja kansalaisten välille. Tässä tutustuttiin Huolen vyöhykkeistö - nettisivuille

PESSI- hankkeessa (2006–2007), joka oli osahanke PERHE-hanketta (2005 – 2007), tarkoituksena oli tukea valtakunnallisesti perhekeskusten syntymistä edistämällä perhelähtöistä toimintatapaa, peruspalvelujen verkottumista, kunnan palvelujen, seurakunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden kumppanuutta sekä perheiden osallisuutta ja vertaistukea. Tässä hankkeessa tutustuttiin Hyvät käytännöt nettisivustoon. Perhe-hanke on laajentunut vuosittain, kun mukaan on tullut uusia valtionavusteisia kuntahankkeita. Nyt perhekeskustoimintaa kehitetään noin sadassa kunnassa yhteensä 30 kuntahankkeessa. PERHE -hankkeen valtakunnallinen koordinaatio päättyi vuoden 2007 lopussa. Kuntahankkeista osa jatkoi aina vuoden 2009 lokakuun loppuun. (Viitala R, & Paavola, A 2007.) Tämä perhekeskus ajattelumalli on jäänyt elämään alueelle ja Kallion PPKY:n muodostumisen myötä on haluttu lähteä sitä myös käytännössä toteuttamaan. Tällä hetkellä ongelmana perhepalveluverkoston syntymiselle on se, että perhekeskuksen mallintamiselle ei ole valmista mallia. Vuoden 2009 alussa perustettiin moniammatillinen työryhmä, jolloin myös tämä opinnäytetyö sai alkunsa.

Aikajana näyttää ajankulullisesti opinnäytetyöni sijoittumisen alueen hankkeisiin. Tämä opinnäytetyö on nykytilan kuvaus, jonka avulla Kallion PPKY:ään aloitetaan perhekeskusmallin rakentaminen. Esille nostetaan kaksi arjen työtä helpottavaa nettisivustoa, joissa tuodaan esille olemassa olevia hyviä käytäntöjä. Näiden nettisivustojen käyttö oli aiempien hankkeiden tavoitteina. Opinnäytetyö linkittyy KALLIO PPKY:n ja SELÄNNE PPKY:n yhteiseen KASTE-hankkeeseen, joka alkoi elokuussa 2009 ja jatkuu vuoden

2011 lokakuun loppuun. Käynnistynyt hanke on osa PaKaste (Pohjoisen alueen Kaste) hanketta, johon kuuluu Lappi, Kainuu, Keski-Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa. Alueen osahanke on nimeltään Lapsen Hyvä arki ja toiminta-alueena Pohjois-Pohjanmaa. (kts. <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste>) Toimin tätä opinnäytetyötä tehdessäni tämän hankkeen kehittämiskoordinaattorina. Toinen kehittämiskoordinaattori työskentelee Koillismaalla Kuusamon, Posion ja Taivalkosken alueella. Projektipäällikkö työskentelee Oulun yliopiston tiloissa edustaen samalla POSKE:a (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus).

KUVIO 2: Aikajana alueen hankkeista suhteessa opinnäytetyöhön ja opinnäytetyön jälkeen alkanutta Kaste hanketta

Tämä opinnäytetyö kehittää moniammatillista yhteistyötä kaikkien Kallion PPKY:n peruskuntien välillä. Nykyisessä työssäni Lapsen hyvä arki- hankkeessa olen tehnyt uudeleen BIKVA- asiakslähtöisen arvioinnin. (BIKVA on tanskaa ja vapaasti suomennettuna se tarkoittaa asiakkaiden osallisuutta laadunvarmistajana. Tällä mallilla luodaan yhteys asiakkaan ongelmien ymmärtämisen ja palvelujen kehittämisen välille.) Tuossa arvoinnissa nousi asiakkaan kokemina esille samoja asioita kuin PESSI hankkeessa (2006–2007) oli tullut BIKVA arvioinnissa esille. Meneillään olevan KASTE hankkeen avulla on nostettu esille näitä asiakkaan kokemia kehittämiskohteita, joita koetaan tärkeiksi alueen toiminnan kannalta. Kehittämisen kohteiden pohdintoja tulee tehdä moniammatillisen yhteistyön keinoin, jolloin kohteena oleva lapsi tai perhe saa parhaan mahdollisen tuen.

VARHIS hankkeessa Nivalassa käynnistettiin kasvatuskumppanuuskouluttaja- koulutus. Nykyisessä hankkeessa koulutetaan lisää kouluttajia alueelle, koska tämä käytäntö oli todettu hyväksi. Huolen vyöhykkeistö nettisivu on ollut tätä toimintaa tukevaa. Hankkeella haettiin pysyvää kehittämisen rakennetta kuntiin. Opinnäytetyö ja nykyinen KASTE hanke tuovat esille näistä ennestään alueilla olleista hankkeista tietoa ja mahdollisuuksien mukaan myös jatkaa hyviksi todettujen käytäntöjen viemistä henkilöstölle.

Alla oleva taulukko selventää tämän työn tärkeyttä alueella jo ennestään olleiden hankkeiden kokoavana työnä.

Hanke	VARPU	PESSI (Perhehankkeen osahanke)	VARHIS	TÄMÄ OPIN-NÄYTETYÖ
AIKA	2003–2005	2006–2007	2006–2008	2009
TOI-MIJAT	Ylivieskan kaupunki	Alavieska, Ylivieska, Sievi	Nivala	Kallion PPKY
TA-VOIT-TEET	Varhaiseen avoimeen yhteistyöhön toivottiin muutosta palvelun tarjoajien ja kansalaisten välille.	Kehittää perhepalvelujen verkostoitumista. BIKVA arvioinnilla haluttiin tuottaa tietoa pilottien kehittämistyölle.	Systematisoidaan varhaiskasvatuksen kehittämistyö pysyväksi rakenteeksi	Tuodaan esille perustehtävät, yhteistyön esteet sekä alueella olleet hankkeet ja niiden hyvät käytännöt
TU-LOK-SET	Hankkeen varoilla palkattu perhepalveluohjaaja todettiin tarpeelliseksi, mutta kunta ei jatkanut hänen palkkaustaan.	Saatiin nostettu esille asiakkaan kokeemukset perhepalveluista.	Huoli puheeksi malli jäi alueelle, samoin kasvatuskumppanuus ajattelu.	Eri toimialojen perustehtävät on kirjattu, yhteistyön esteet tiedostettu.

TAULUKKO 1. Alueella toteutuneet hankkeet

Taulukosta käy esille Kallion PPKY:n alueella olleiden hankkeiden toimijat, tavoitteet ja tulokset. Taulukosta käy esille alueen eri hankkeiden toteutuspaikkakunnat, jolloin nykyisen Kallio PPKY:n lapsi – ja perhepalvelut eivät olleet vielä muodostuneet. Opinnäytetyö on linkki alueella meneillään olevaan Kaste – hankkeeseen, jossa kehitetään lapsi ja perhepalveluita. KASTE hanke - Lapsen hyvä arki on aloittanut keväällä 2010 prosessina moniammatillisen yhteistyön koulutus, joka jatkaa tämän työn pohjalta moniamma-

tillisen yhteistyön toteuttamista. Hankkeen yhtenä tavoitteena on auttaa Kallio PPKY:n lapsi- ja perhepalveluiden toimijoita rakentamaan moniammatillinen perhepalvelukeskus.

Opinnäytetyön tavoite oli saada moniammatillisen yhteistyötoiminnan nykytilanne selville. Tavoitteena oli nostaa esille eri hankkeissa olleiden hyvien käytäntöjen jakamisen tilanne ja tuoda esille toimenkuvien tehtävät yhteistyön aloittamisen helpottamiseksi. Opinnäytetyö on myös hyvä perehdytys materiaali uusille työntekijöille lapsi- ja perhepalveluihin. Tutkimuskohteena olivat kaikki alueen lapsi ja perhepalveluissa toimivat yksiköt. Moniammatillinen yhteistyö vaatii oman työn perustehtävän sisäistämisen sekä toisten toimenkuvien tuntemisen. Opinnäytetyössä esitettiin nykytila toisten toimialojen tunnettavuudessa. Toisena tarkoituksena oli nostaa esille aiemmin alueella olleet arjen työtä helpottavat nettisivustot.

2 PERHE INSTITUUTIONA HYVINVOINNIN NÄKÖKULMASTA

Perheinstituutio on käynyt läpi muutoksen toisen maailmansodan jälkeen. Tuolloin hyvinvointipalvelut laajenivat ja kehittyivät voimakkaasti, kun taas syntyvyys aleni ja perheet pienenivät. Perinteisen perheen rinnalle ilmaantui uudenlaisia perheen muotoja, kuten avoliitot ja uusperheet; perheiden hajoaminen kiihtyi. Viime vuosina lapsiperheille suunnattujen palveluiden resursseja on vähennetty ja perheille suunnattujen tulojen uudelleen jakoa vaimennettu. Näiden muutosten vaikutuksia lasten elämään ei tunneta hyvin. Huono-osaisuus lapsiperheissä on muuttanut muotoaan. Aiemmin huono-osaisuus oli huonoa asumistasoa, vanhempien heikkoa työkykyä sekä taloudellisen niukkuuden samanaikaista esiintymistä, kun se nykyisin muodostaa pitkäaikaistyöttömyys ja toimeentulon saaminen. Materiaalinen huono-osaisuus on muuttunut toiminnalliseksi huono-osaisuudeksi. (Sauli, Kainulainen 2001; 42–43,56-57.)

2.1 Perhe käsitteen kehittyminen historiasta nykypäivään

1950 luku oli perheen kulta-aikaa, jolloin lapset voivat hyvin. Äidit olivat kotirouvia, joiden tehtävänä oli huolehtia perheen lasten hyvinvoinnista. Tuolloin naiseuden ihanne oli äitiys ja vaimous. Tuo aikakausi oli äitiyden, naiseuden ja hoivan vuosikymmentä. 1950 – luvulla syntyi myös suuret ikäluokat. Äidit olivat kotiäitejä, eikä heidän työssäkäynti ollut yleistä. Äitien tehtävä oli kasvattaa lapsista kuuliaisia kansalaisia. (Kolbe 2002, 240.)

1960 luvulla tapahtui ratkaiseva perhepoliittinen murros, jolloin sukupuolten tasa-arvo, perhepolitiikka ja seksuaalimoraali olivat teemoja, jotka esiintyivät keskusteluissa. Naisien työssäkäynti lisääntyi ja syntyvyyttä alettiin säännöstellä. Nainen saattoi valita uran ja perheen välillä. Tällöin syntyi sukupuolinen vallankumous ja työn merkitys alkoi korostua myös naisten elämässä. Naisten työssäkäynti synnytti myös tarpeen lasten päivähoidolle. Syntyi uusi itsenäisen naisen rooli, joka oli taloudellisesti itsenäinen. Aviolliseen tasa-arvoon ja kumppanuuteen kuului miehen osallistuminen myös lasten ja kodin hoitoon. (Kolbe 2002, 244–245.) 60- luvulla myös yhteiskunnalliset erot olivat suuria. Suomi alkoi muuntua maatalousvaltaisesta maasta teollisuusvaltaiseksi maaksi ja tämä käynnisti maaltamuuton kaupunkiin. 1960 – luvun puolessa välissä alettiin puhua hyvinvointivaltion luomisesta. (Wikipedia, 2010.)

1970-luvun kasvatustilapiirikuvausten yhteinen nimittäjä oli se, että kasvatustavoitteet olivat pääsääntöisesti vanhemmilla. Neuvolan kasvatustavoitteita kuunneltiin tarkasti. Pikkulasten äitien ansiotyötä pidettiin perinteisesti ongelmana. 1960–70-luvun taitteessa siitä tehtiin naisten oikeus, heidän itsenäisyytensä perusta. Kun naiset olivat ennen joutuneet valit-

semaan äitiyden ja uran välillä, 1970-luvun alussa heille haluttiin antaa mahdollisuus työelämän ja äitiyden yhdistämiseen. Äitejä työelämään kannusti osaltaan tuolloin myös juuri säädetty Lasten päivähoitolaki (36/ 1973). 1970-luvulla sosiaalipolitiikassa tapahtui suuria uudistuksia, päivähoitolain lisäksi uudistuksena tuli kansanterveyslaki, vuosilomalaki, työttömyyseläke, isyysloma, asumistuki ja opintotuki sekä työajat lyhenivät. Yhteiskunnallinen ilmapiiri painosti äitejä töihin. (Kasvatusilmapiiristä, 2002., Kun Suomi putosi puusta 70-luku.)

Tuolloin vanhempien keskuudessa oli havaittavissa turvattomuuden ja epävarmuuden tunnetta suhtautumisessa lasten kasvatukseen. Syiksi tuohon epävarmuuteen ja turvattomuuteen kasvatusasioissa löydettiin yhteiskunnan nopean kehityksen perheille asettamista vaatimuksista. Vanhemmat olivat epätietoisia omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kasvattajina, kun osa vastuu lasten kasvatuksesta oli siirtynyt päiväkodeille ja kouluille. Myös työelämä asetti perheille omat vaatimuksensa. (Kasvatusilmapiiristä, 2002.)

1980–1990 lukujen vaihteessa suomessa koettiin lama-aika, jolloin myös pienten lasten vanhempia jäi työttömäksi. Monelta perheeltä loppui säännöllinen ansiotulo, joka heikensi taloudellista asemaa. 1980-luvulla perhetyö sai alkunsa. Perhetyön perustana oli heti alusta asti se tosiasia, että lapsi on aina osa perhettään. Suhde omiin vanhempiin on ainutkertaisen tärkeä ihmissuhde, jota on kaikin tavoin vaalittava. (Mäkipentti. I, 2002.) Lama-aika näkyi lähes kymmenen vuotta perheissä. Jallinoja (2000, 143) on tutkinut työntekijöiden jaksamista ja huomannut, että työntekijät ovat kokeneet vuosien 1993–1998 välisenä aikana lisääntyvää työn henkistä rasittavuutta. Nykypäivän taantuma, joka alkoi 2008, on tuonut arkikeskusteluun tuon ajan vertailukohtana nykyajalle. Näiden vuosien rasittavuus ei voi olla näkymättä perheissä edelleen.

Perhe instituutiona on muuttunut vuosisatojen saatossa. Organisaatioiden muutokset yhteiskunnan muutosten myötävaikutuksella ovat vaikuttaneet perheen nykyiseen hyvinvointiin, samoin kulttuurin muutokset. Lapsuuden ja vanhemmuuden mallit hakevat globaalitalouteen sopivaa mallia. Suomalaisen yhteiskunnan jäsenistä yli puolet on peräisin maaseudulta ja maatalouskulttuurin piiristä. Vahvasti on yhä nähtävissä luterilainen perinne ja maaseutupohjainen elämänmuoto. Perheyhteisöissä on kasvattajina myös kolmas sektori (harrastukset), tietokoneet ja sosiaalinen media (facebook, IRG jne.). (Pulkkinen 2002, 262.) Hyötyä, kilpailua ja suorittamista korostavassa yhteiskunnassa ihmisen on pakko kehittää ja toteuttaa itseään sekä suunnitella elämäänsä. Työn-teossa korostetaan erinomaisuutta, tehokkuutta ja tuloksellisuutta. Jatkuva kehittyminen

ja muista erottuminen nähdään menestyksen edellytyksenä.

Näistä esimerkkinä yritysten osoittamat bonukset hyvin tehdystä työstä. Kasvatus liitetään tavoitteelliseen toimintaan. Vanhemmuus velvoittaa auttamaan lapsia selviämään yhteiskunnassamme. (Flinkman, 2004.)

2000-luvulla perhe on ensisijainen, muttei ainoa elinpiiri. Vanhemmilla on työ ja sen kautta tulevat sosiaaliset suhteet, lapsilla koulu sekä päivähoito sekä siellä syntyvät muiden aikuisten ja lasten väliset suhteet. Sosiaalisia suhteita syntyy myös vapaa-ajan harrastuksissa sekä Internet-maailmassa. Taloudellinen eriarvoisuus voi heikentää toisaalta lasten sosiaalisten suhteiden asemaa, sillä köyhillä lapsiperheillä ei ole varaa lasten harrastuksiin, syntymäpäiväkutsujen järjestämiseen, luokkaretkiin tai muihin yhteisiin menoihin. (Lammi-Taskula ym. 2009, 233,237.)

2.2 Asiantuntijuuden muutos hyvinvoinnin edistäjänä

Hyvinvointia tarjotaan usealta taholta usealle eri ikä- ja väestöryhmälle. Tässä työssä näkökulmana on lapsiperheille suunnatut hyvinvointipalvelut. Lapsiperheiden varallisuus on tärkeä osa hyvinvointia, mutta onko hyvinvointi vain taloudellista hyvinvointia?

Yhteiskunnan palveluiden muuttuminen yksilösektoroidusta mallista moniammatilliseksi yhteistyöverkostoksi on eri lapsi- ja perhepalveluissa toimivien henkilöiden tavoite. Moniammatillinen työote edellyttää yksilökeskeisestä ajattelusta siirtymistä moniasiantuntijuus ajatteluun. Tätä yhteistyötä vaativat lait ja asetukset sekä valtion ylin johto omassa sosiaali- ja terveystaloudellisessa ohjelmassaan. (kts. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma)

Moniammatillisen asiantuntijuuden turvaamisesta on lastensuojelulaissa velvoite. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee huolehtia siitä, että lapsen asioista vastaavalla työntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Tämä edellyttää sitä, että alueella on asetettu sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaava edustajisto, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista. (Lastensuojelulaki 13.4.2007.)

Haasteena yhteistyön muodostumisessa on yksilöasiantuntijuuden muuttuminen moniammatilliseksi asiantuntijuudeksi. Tärkeää tämän sisäistäminen on sen vuoksi, koska se on peruslähtökohta muuttuvassa palvelujärjestelmässä.

Hyvinvointipolitiikkaa määriteltäessä sosiaali- ja terveysala kattaa noin puolet Suomen julkisista menoista, joista palvelut ovat suurin menoerä. Palveluita tuottavat ja käyttävät kansalaiset ovat kaikki ihmisiä, jolloin inhimilliset perustarpeet tulee ottaa huomioon molempien kannalta. Hyvinvoinnin palveluiden kehittelyyn tarvitaan aineellisia ja aineettomia resursseja, jotta se olisi kansantaloudellisesti tehokasta ja vaikuttavaa. Sekä neuvolan että päivähoidon palvelut ovat paikoin huonontuneet jatkuvassa säästöpainneessa. Nyt näiden palveluiden merkityksellisyyttä tulisi nostaa esille laadun näkökulmasta. Yhteiskuntamme tarvitsee hyvän lapsuuden eläneitä aikuisia turvaamaan tulevaisuuttamme. Lapsen varhaisten vaiheiden vaurioiden korjaaminen on myöhemmin kallista ja vaikeampaa kuin se, että lasten hyvinvoinnista huolehditaan jo silloin kun lapset ovat pieniä. (Lammi-Taskula ym. 2009, 238–239.)

Suomi kuuluu Euroopan unioniin, joten vertailuja maiden välillä on alettu tehdä. Kuitenkaan tuloksia ei voida vertailla sosiaalisen palvelun tuottamisessa Euroopan sisällä, koska tutkimusasetelmat sekä sosiaalipolitiikkaohjelmat ovat eri maissa erilaisia. Yleisiä päätelmiä voidaan kuitenkin asettaa ja vertailla varsinkin länsiosassa Euroopan unionia, joiden politiikkaohjelmat ovat lähes yhteneväisiä. (Kautto M., Fritzel J., Hvinden B., Kvist J., Uusitalo H. 2009, 4.) Esimerkiksi Belgiassa lähdettiin toteuttamaan hyvinvointivaltion mallia Lissabonin sopimuksen mukaisesti. Sopimuksella haluttiin turvata hyvinvointi kaikille Euroopan unioniin kuluville valtioille. Tällaisia elementtejä olivat mm. kaikkien ihmisten kuuluminen samaan sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan, samalla huomioiden ne jotka eivät aktiivisesti kuulu yhteiskunnan rakentamiseen, kuten eläkeläiset. Lissabonin nootissa oletetaan valtioiden ohjaavan ja johtavan oman maansa sosiaalipolitiikkaa tähän suuntaan. (Esping- Andersen 2002) Tulevaisuudessa meidän on otettava huomioon myös Euroopan muiden maiden mallit, jotta voimme olla osallisia palveluiden vertailuissa maiden välillä.

2.3 Lapsiperheiden hyvinvointi

Hyvinvointipolitiikka tarkoittaa julkisen vallan pyrkimyksiä edistää väestön hyvinvointia. Hyvinvointipolitiikan erottaminen muusta politiikasta on vaikeaa, koska kaikki politiikka vaikuttaa väestön hyvinvointiin, kuten talouspolitiikka jolla haetaan myös hyvinvointia väestölle. Usein hyvinvointipolitiikalla nykyisin tarkoitetaan toimeentuloturvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen muodostamaa kokonaisuutta. Hyvinvointipolitiikan mahdollinen uudelleensuuntaaminen vaatii myös hyvinvoinnin seuranta-, tutkimus- ja raportointijärjestelmän uudistamista. Positiivisen hyvinvointipolitiikan pyrkimys on väestön käyttäytymisen muokkaamiseen, jolloin se tarvitsee tuekseen kokonaisvaltaista tietoa väestön

hyvinvoinnista sekä kyvystä ja mieltymyksistä tuottaa hyvinvointia olosuhteidensa pohjalta. Oman haasteensa tähän uudenlaisen hyvinvointipolitiikan harjoittamiseen tuo se, että julkisen vallan vaikutusmahdollisuudet yksilöiden subjektiiviseen hyvinvointiin tai elämäntyyliin ovat rajalliset. Siihen verrattuna sosiaali- ja terveystalouden mahdollisuudet ja keinot vaikuttaa perinteisten riskien ja ongelmien hallintaan ovat selvästi paremmat. (Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M. 2008, 2.)

Julkisuudessa on viime vuosina keskusteltu lasten ja perheiden hyvinvoinnista. Pahoinvointia on selitetty monin eri tavoin. Yksinhuoltajaperheiden osuus perheiden kokonaismäärästä on lisääntynyt. Samoin näiden kautta lisääntyy myös perhepalveluita tarvitsevien määrä. Yksinhuoltaja perheille suunnatun tutkimuksen kohortti seurannassa lapsuus yksinhuoltaja perheissä oli stressaavampaa lapsille, kuin kahden vanhemman perheessä. Kohortti tarkoittaa että tutkimus on tehty tietyssä ajankohtana jonkin samanlaisen tapahtuman kokeneiden henkilöiden muodostamasta joukosta, jonka myöhempää kehitystä tutkitaan. Kohortti kertoi myös riskin väkivaltarikollisuuteen ja rikoksen uusia olevan kahdeksankertainen verrattuna kohortin muihin jäseniin. Strategioita, joilla voidaan parantaa yksinhuoltajaperheiden hyvinvointia, tulee kehittää ennaltaehkäisvässä terveystyössä. (Sauvola 2001.)

Selitystä perheiden pahoinvoinnille on haettu myös lapsi- ja perhepalveluiden järjestelmästä. Yhteiskuntapolitiittisena haasteena on pidetty lapsi- ja perhepalveluiden uudistamista vastaamaan tämän vuosituhannen haasteisiin. Uusien toiminta- sekä rakennemallien luominen ja henkilöstön kehittäminen on nostettu yhdeksi haasteeksi. Kunnissa on toteutettu laajoja rakenteellisia muutoksia, kuten Kallio PPKY:n kunnissa sosiaali- ja terveystoimen yhdistäminen ja sen palvelurakenteen muutos. Samalla on uudistettu organisaatorakennetta, johtamista ja työn organisointia. Sosiaalityön haastavuus on lisääntynyt, mutta työkäytännöt eivät ole kehittyneet yhtä nopeasti kuin vaatimukset uudenlaiseen työotteeseen. Ihmisen elämän epävarmuus, yksilöllistyminen ja monimutkaisten tilanteiden yhteys edellyttää uusia työskentely- ja palvelumuotoja. Hyvien käytäntöjen tukemiseksi tarvitaan koulutusta, konsultointia sekä arviointimenetelmien kehittämistä. Stakes on kehittänyt Hyvät käytännöt -ohjelman, jolla haetaan ammatillisen osaamisen lisäämistä sekä alan kehittämistoiminnan parantamista. Tällaisia arviointimalleja on Kompetenssi-arviointimalli sekä Bikva asiakaslähtöinen arviointimalli. (Krogstrup, 2004).

Lasten hyvinvointi ei ole irrallaan aikuisten hyvinvoinnista. Äitien ja isien hyvinvointi, työelämä ja sen muutokset sekä yleinen perhe- ja yhteiskuntapolitiikka vaikuttavat kaikki osaltaan siihen, että hyvinvointi on mahdollinen sekä aikuiselle että lapsille. Hyvinvointi muodostuu hyvästä ja turvallisesta arjesta ja sen pienistä asioista. Hyvinvointivaltiona

voi maotamme pitää pienten lasten hoitomuotojen julkisen tukemisen puolesta. Näiden etuuksien lähtölaukauksena voisi pitää 1960-lukua, jolloin naiset saivat oikeuden käydä ansiotyössä. Tuolloin alettiin laajentaa kunnallista päivähoitoa. Lapsiperheiden tukipalvelut ovat tuon jälkeen kehittyneet ja nykyään lapsiperheille on tarjolla seuraavat tukimuodot: lapsilisä, vanhempainraha, äitiysavustus, päivähoito-oikeus, kotihoidon- ja yksityishoidon tuki sekä maksuton esiopetus. (kts. Lähipalvelut, seudulliset palvelut ja laajan väestöpohjan palvelut.)

2.3.1 Lapsiperheiden toimeentulo

Lapsiperheiden toimeentulo on heikentynyt ja lasten osuus köyhyysrajan alittaneista on lisääntynyt; yli puolet kaikista köyhyysrajan alittaneista henkilöistä kuului 1990-luvun lopulla lapsiperheisiin. Tuloerojen kasvu on lapsiperheiden kannalta ollut sitä, että ne eivät ole pysyneet mukana yleisessä tulokehityksessä. Köyhyysrajan alapuolelle jäävät kotitaloudet ovat perheitä, joissa tulot ovat 60 % alle väestön keskitasosta. Euromääräinen köyhyysraja vaihtelee perheen koon mukaan. Esimerkiksi nelihenkkinen perhe, jossa on kaksi alle 14 – vuotiasta lasta, alittaa köyhyysrajan tulojen jäädessä alle 2943 €/kk. Yksinhuoltajan ja kahden alle 14- vuotiaan lapsen perheissä vastaava summa oli alle 1743 €/kk. (Salmi & Sauli & Lammi-Taskula. 2009, 79.) Joka neljäs suomalainen yksinhuoltajaperhe on luokiteltu pienituloiseksi. Yksinhuoltajaperheiden tulokehitys on selvästi huonompaa kuin kahden huoltajan perheissä. Yksinhuoltajaperheet eivät hyödy yhteiskunnan asettamista skaalaeduista (esim. asumistuet) samoin kuin kahdenhuoltajan taloudet. Ero näiden perherakenteiden välillä näkyy myös työmarkkinoilla. Yksinhuoltaja ei voi keskittyä vain työuran kehittymiseen, kuten kahden huoltajan perheissä esim. lasten synnyttyä. (Pylkkänen. 2009, 95.)

Yhteiskunnan tuki lapsiperheille oli vuonna 2006 4,9 miljardia euroa, joka on 3 prosenttia brutto kansantaloudesta. Taloudelliseen tukeen kuuluvat äitiysavustus, kotihoidon tuki ja lapsilisät. Lapsiperheet ovat oikeutettuja myös asumistukeen ja työttömyysturvaan kuten muutkin kansalaiset. Lapsiperhepalveluihin kuuluu päivähoito, yksityisen hoidon tuki, kotiapu sekä lastensuojeluun kuuluvat palvelut. Kustannuksia on lisännyt lastensuojelun menot, jotka ovat kolminkertaistuneet vuosien 1990–2006 välillä. Vuonna 2006 toimeentulotukea myönnettiin 28 258 yksinhuoltajaperheelle, joka tarkoittaa joka neljättä yksinhuoltajaperhettä. Tämä määrä on laskenut kymmenessä vuodessa 32 prosentista 24 prosenttiin. (Pylkkänen 2009, 96–97) Opinnäytetyössä on hyvä todentaa nykytilanne yhteistyökäytännöissä, jotta päällekkäisistä palveluista tulisi taloudellista hyötyä Kallion PPKY:lle. Perheiden henkilökohtainen suunnitelma yhdessä moniammatillisen toimija-

joukon kanssa vähentää perheen palvelukäyntejä eri sektoreilla, joten palvelukäyntien määrä vähenee.

Marjut Lindberg (2009) kirjoittaa Helsingin Sanomien kolumnissaan köyhyyden kasaantumisesta lapsiperheisiin johtuvan ennen kaikkea työttömyydestä. Suomi on erikoinen hyvinvointivaltio hänen mielestään siinä, että vaikka suhteellinen köyhyysaste on alhainen ja lapsiperheiden köyhyyskin OECD mihin verrattuna vähäistä, silti Suomessa lisääntyi lapsiperheiden köyhyys rajusti viime vuoteen päättyneen nousukauden aikana. Suomi on vauraampi kuin koskaan ja väestön elintaso on korkeampi kuin milloinkaan ja silti hyvinvointi erot ovat kasvaneet. Eriarvoisuus on lisääntynyt, mutta todettava sekin, että tietyn rajan ylittyessä taloudellinen vauraus ei tuota parempaa elämää. Aineellinen vauraus ei muutukaan hyvinvoinniksi, vaan se vie tilaa muilta hyvinvoinnin ulottuvuuksilta, esim: yhteinen aika jota viettää perheen kesken. Stakesin Hyvinvointi ja palvelut kyselyssä (HYPA) tärkeimpänä hetkenä perheessä myös nuoret pitivät keskusteluhetkiä, mistä aika siihen jos työpäivät ovat pitkiä.

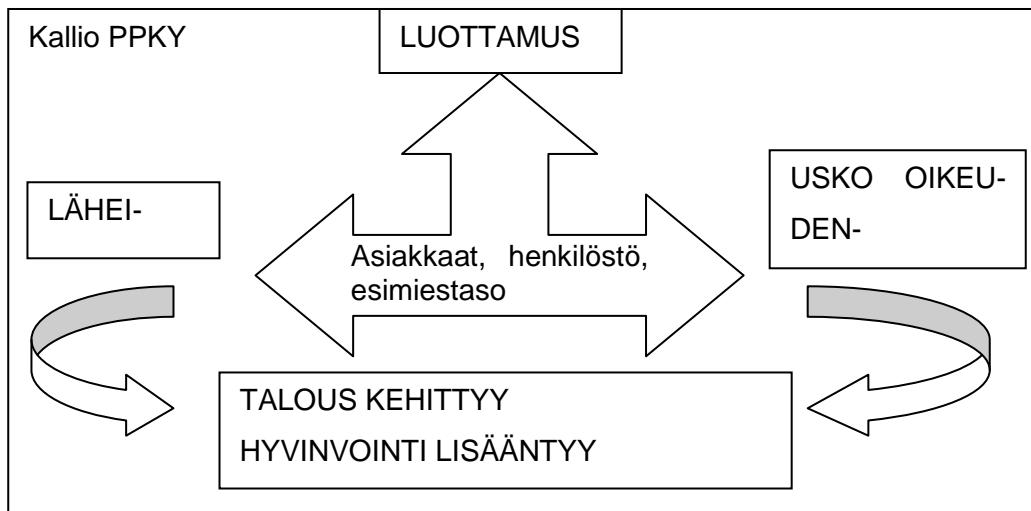
2007 vuonna suhteellisen köyhyysrajan alapuolella elävissä perheissä oli noin 151 000 lasta. Köyhimmät lapsiperheet ovat kärsineet eniten siitä, että lapsilisien, äitiys- ja vanhempainrahojen sekä kotihoidontuen ostovoima on alentunut merkittävästi reilun kymmenen vuoden aikana. HYPA – kyselyssä on ilmennyt, että osa köyhistä lapsiperheistä kuitenkin kokee selviävänsä arjesta kohtuullisesti. Yksinhuoltajaperheissä elämä on koettu ongelmallisimmaksi, heillä toimeentulovaikeudet kasvoivat eniten. Pesukoneen äkillisestä rikkoutumisesta koki selviävänsä vain neljännes vastanneista. Samassa tutkimuksessa kävi ilmi, että hyvin toimeentulevat vanhemmat pitivät lapsiaan terveimpinä ja kiltimpinä kuin toimeentulonsa kanssa kamppailevat vanhemmat. (Lindberg 2009, Lammi-Taskula, Karvonen, Ahlström 2009, 231.) Tämän tiedon myötä lapsi- ja perhepalveluissa Kallion PPKY:ssä tulisi kohdentaa huomiota juuri pienituloisiin perheisiin. Yhteistyö on perusteltua myös aikuissosiaalityön kanssa, sillä perheiden taloudellinen ahdinko ilmenee tuota kautta myös lapsi- ja perhepalveluihin. Kallion PPKY:ssä aikuisosiaalityö on ollut perhepalveluverkoston suunnittelun alkuvaiheesta asti mukana.

Monilapsisissa perheissä, joissa on kolme tai useampia lapsia, eivät ole heikossa taloudellisessa asemassa muihin lapsiperheisiin verrattuna (hyvinvointikyselyssä oli kuitenkin suhteellisen vähän ollut monilapsisia pienituloisia perheitä). Perheet ovat tottuneet elämään varojensa mukaan vähemmällä kulutuksella ja osa tuloista oli laitettu yllättävien menojen varalta säästöön. Pienituloisista perheistä 25 prosenttia arvioi selviävänsä 900 euron yllättävästä menoerästä, kun taas kaikista perheistä 65 prosenttia koki selviävänsä tuollaisesta yllättävästä menoerästä. (Salmi ym. 2009, 87.)

2.3.2 Lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaaminen tulevaisuudessa

Keskeinen syy toimeentulovaikeuksien taustalla on pienituloisuus. Veronkevennykset, joita on annettu valtion taholta, ovat kohdentuneet kaikkiin tuloluokkiin. Suhteellisesti niistä on vähiten hyötynyt pienituloiset, niin pienellä palkkatulolla tai sosiaaliturvautuudella elävät. Tulevaisuudessa olisi syytä kohdentaa verokevennyksiä erityisesti pienituloiseen väestönosaan. Tilanne tulee kestävämmäksi, mikäli ratkaisuilla ei käytännöllisesti ole mitään vaikutusta tähän väestönosaan. Inhimillisten vaikutusten lisäksi tällä olisi vaikutusta myös kansantaloudellisesti, sillä tuloista osa palautuu kulutuksen kautta valtiolle. (Kansalaisbarometri, 2009.)

Yhteiskuntamme kovista arvoista kertoo psyykkisen hyvinvoinnin ongelmien ja rasituksen kokemusten laajuus. Meidän tulisi yhteiskuntana pysähtyä miettimään mitä on hyvinvointi ja millä keinolla haluamme sitä saada. Kansalaisbarometrin teettämien kyselyjen tulokset antavat viitteitä siitä, että heikoimmassa asemassa ovat lapsiperheet, joissa on ollut työttömyysjaksoja. Kasvaviin hyvinvoinninongelmiin olisi syytä varautua etenkin työvoima-, koulutus- ja sosiaalipalveluihin sekä ehkäisevään työhön. Viisainta yhteiskuntapolitiikkaa olisi suunnata voimavaroja juuri näille aloille, eikä leikata laman varjolla. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että myös laman aikana voimavarojen suuntaaminen koulutukseen, sosiaaliturvaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin, elvyttää taloutta (Kansalaisbarometri, 2009.) Tämän tiedon sisäistämisen myötä Kallion PPKY:n tulee harkita, mihin varoja suuntaa lasten ja perheiden palvelualalla. Peruspalvelukuntayhtymänä Kallio on ensimmäinen PARAS lain mukainen liitos Oulun eteläisellä alueella. Kallion PPKY:n tuloksellisuutta seurataan alueella, koska PPKY:ään odotetaan liittyvän peruskuntia lisää vuoden 2012 loppuun mennessä. Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa on mielestäni tiivistettynä se, miten Kallion PPKY:ssä voidaan taloutta elvyttää kunta-alaisten hyvinvoinnin kautta. Tämän tasapainon löytyminen voi olla koko rakenteen perusajatus.

KUVIO 3. Läheisyyden ekonomia

Talous saadaan elpymään Katajamäen (2009) mukaan läheisyyden ekonomialla. Läheisyys, luottamus ja usko oikeudenmukaisuuteen lisää hyvinvoinnin kokemisen määrää ja sitä kautta talous elpyy. Jos jokin näistä ei toteudu, ei myöskään läheisyyden ekonomia toteudu. Läheisyyden, luottamuksen ja uskon oikeudenmukaisuuden tulee olla kaikki tasapainossa suhteessa toisiinsa, myöskään mikään näistä ei saa puuttua.

Läheisyyden ekonomia jää toteutumatta tilanteessa, jossa ei toimita yhteistyössä palvelusektoreilla. Yhteistyön toteutuessa palvelun käyttäjät saavat parhaan mahdollisen palvelun ja luottamus palveluihin säilyy. Läheisyyden ekonomian mallissa hyvinvoinnin lisääntymiselle on tärkeää myös oikeudenmukaisuus, joka voidaan palvelun käyttäjälle osoittaa palveluiden selkeällä kohdentamisella. Kansalainen tiedostaa mitä palveluita hän on oikeutettu käyttämään ja mistä hän palvelua voi saada. Moniammatillinen yhteistyö peruskunnissa luo läheisyyttä kuntalaiselle, kun toimijat ovat tuttuja. Jos palveluja aletaan viedä peruspalvelukuntayhtymän tasolle, voi läheisyys ja luottamus vaarantua. Tämä on tärkeä nähdä palveluita suunniteltaessa.

3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Yksilöasiantuntijuuden muuttuminen moniammatilliseksi verkostotyöksi

Lasten ja nuorten ongelmat ovat muuttuneet monimutkaisimmiksi. Ne koskettavat useita eri ammattiryhmiä, jolloin tarve moniammatilliselle yhteistyölle on noussut tarpeelliseksi. Moniammatillisessa yhteistyössä on mukana useita eri ammattiryhmiä, joilla jokaisella on sama tavoite. Tavoitteeseen päästään, kun yhdistetään voimavarat ja ammattitaito sekä sovitaan työhön osallistuvien yhteisistä toimintalinjoista. Kouluilla on toiminut oppilashuoltoryhmiä, joiden päämäärä on sama kuin missä tahansa lasten ja perheiden palveluissa; lasten ja nuorten terveen kasvun ja kehityksen turvaaminen. Toimintamallia yhteistyöstä tarvitaan myös laajemmalle alueelle perheiden palvelusektorilla. (Lindén 1998, 278–288.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiot ovat asiantuntijoiden muodostamia työyhteisöjä, jotka sisältävät monta eri ammattiryhmää. Koulutuspohja, työtehtävien luonne sekä erilaiset ammattikuväsäännökset erottavat eri ammattilaiset toisistaan. Kukin työntekijä suorittaa omaa tiettyä tehtävää. Puutteelliset tiedot toisen työnkuvasta sekä erilaiset ammatilliset toimintamallit, ajattelutavat ja kieli ovat ylläpitäneet ammatteihin liittyvää hierarkkista arvojärjestelmää. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää osapuolien roolien selkeyttämistä, päätöksentekoon osallistumista sekä vastuuta. Yhteistyö vaatii kommunikaatiota työryhmän jäsenten, eri organisaatioiden sekä potilaan/asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa. (Rekola 2008, 13–17, Arponen & Kihlman & Välimäki, 2004; 27–28.)

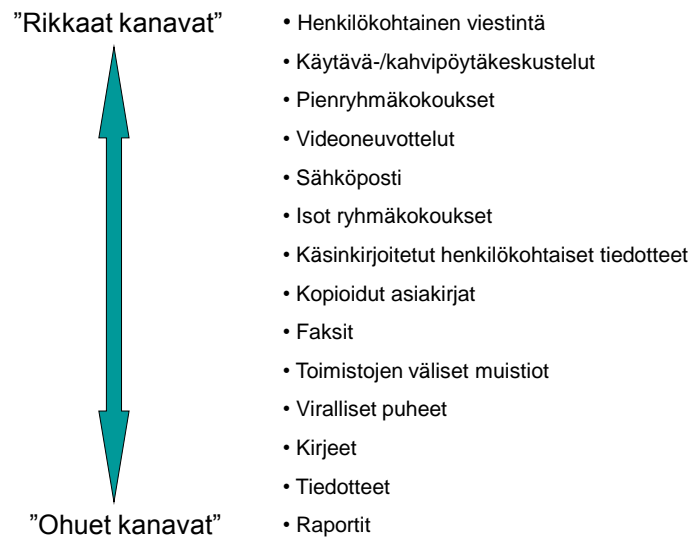
Moniammatillinen yhteistyö on useamman henkilön työskentelyä samanaikaisesti. Työntekijä on oman ammattinsa asiantuntija ja yksilöllisen osaamisen edustaja. Hänen tulee osata soveltaa tietoaan, jakaa sitä sekä rakentaa uutta integroitua tietoa. Moniammatilliselle yhteistyölle on johdon puolelta annettava aikaa asiantuntijuuden jakamiselle ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumiselle. Organisaatorajat ylittävän moniammatillisen työn toteuttamiseksi tarvitaan useiden johtajien yksituumaista ja samanaikaista sitoutumista. Jos jossakin organisaatiossa noudatetaan vielä tulosjohtamisen oppeja kirjaimellisesti, sen edustaja ei osallistu mielellään moniammatilliseen työhön, koska siinä ei välttämättä kerry tuloksen määrittelyyn tarvittavia asiakastyön suoritteita. Sektorikohtaisista määrärahoista johtuen on luotava myös pelisäännöt, joiden mukaan hoidetaan yhteiset menot esimerkiksi tilavuokrat, kahvitarjoilu ja moniammatillisen ryhmän työnohjaus- ja konsultaatiomenot. Näiden käytännön tarpeiden lisäksi moniammatillisen työn vahvistamiseksi

ja vakiinnuttamiseksi tarvitaan myös johdon tasolla moniammatillista, sektorirajat ylittävää vuoropuhelua ja mielellään myös yhteissuunnittelua yhteisine strategioineen ja painopistevalintoineen. (Rekola 2008, 13–17, Arponen ym. 2004, 27–28.)

Organisaation arvoissa on hyvä näkyä tasa-arvo, sillä perinteisesti sosiaali- ja terveysalalla on ammattien välillä merkittäviä kulttuurisia ja historiallisia statuseroja, joka estää yhteistyön toteutumisen. Johtamisella on tärkeä osuus yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisella sekä asiantuntijuuden jakamisella. Johtamiseen sisältyy ajallisen sekä taloudellisen resurssien riittävyys. Yhteistyöhön valmentamisessa avainasemassa on koulutus, jonka avulla pystytään muokkaamaan tietoja, taitoja ja asenteita sekä luodaan edellytyksiä osaamiselle, jota yhteistyön toteutuminen vaatii. (Rekola 2008, 13–17, Arponen ym. 2004, 27–28.) Lapsi- ja perhepalveluissa aloitettu moniammatillisen yhteistyön koulutus alkoi huhtikuussa 2010 asenteiden muokkaamisella. Koulutus jatkuu prosessikoulutuksena syksyllä kahdella koulutus iltapäivällä ja keväällä 2011 samoin. Tuohon koulutukseen osallistuu palvelujohtajia sekä perustyöntekijöitä, joka on mielestäni hyvä perusta yhteistyön käynnistämiseksi. Mukana koulutuksessa on myös seurakunnan ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton edustajat, joiden mukanaoloa kunnan toimintojen laajentumisessa on toivottu sosiaali- ja terveysministeriön KASTE hankkeille asetetuissa tavoitteissa.

Pienemmillä paikkakunnilla, kuten Kallion PPKY:n peruskunnissa, yhteistyö on helpompaa toimijoiden työpisteiden sijaitessa fyysisesti lähekkäin, kahvipöytäkeskusteluissakin nousee esille työsuunnitelmat. Kahvipöytäkeskustelut sekä pienryhmäkokoukset ovat Nortonin ja Kaplanin (2002) mukaan viestintäkanavista rikkaimpia. Ohuimpia eli heikoimpia viestintäkanavia heidän teoriansa mukaan on tiedotteet, raportit ja kirjeet. Seuraavalla sivulla oleva Nortonin ja Kaplanin suunnittelema organisaation malli selkiyttää tätä ajattelumallia.

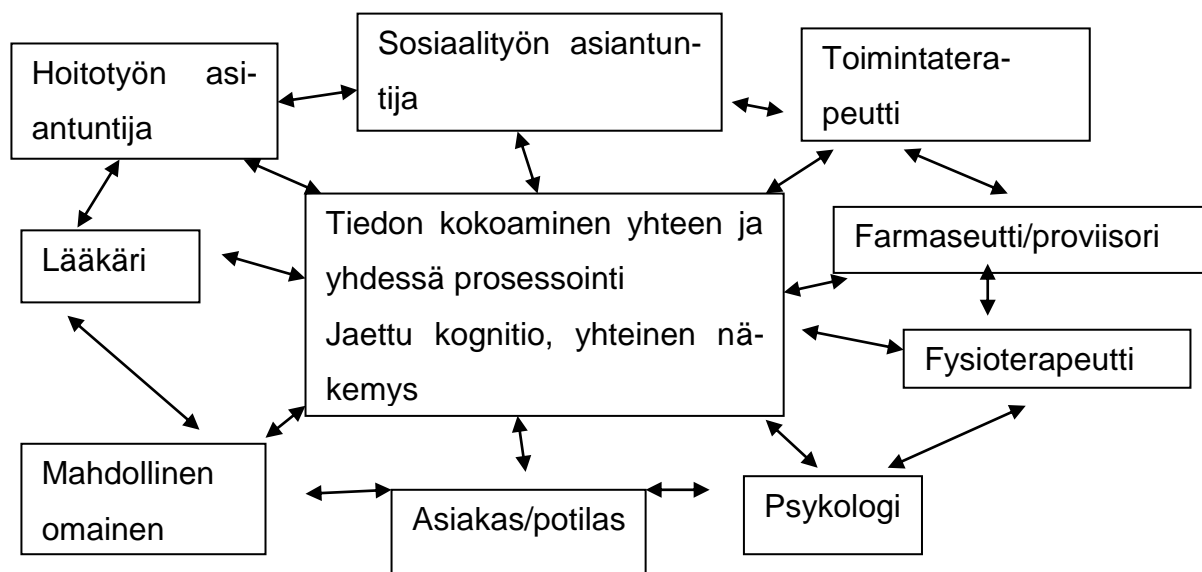
Viestintäkanavien jatkumo

KUVIO 4: Strategialähtöinen organisaatio (Norton & Kaplan 2002,242)

Viestintäkanavien käyttöä tulee miettiä myös kohdejoukkoa valittaessa. Kun viestintä on todettu vaikuttavimmaksi henkilökohtaisella viestinnällä, niin silloin sitä tulee myös käyttää aina kun se on mahdollista. Nykyisin sähköpostiviestintä on jokapäiväistä työnteomme myös viestinnän osalta, vaikka joskus voisi ottaa yhteyttä henkilökohtaisesti. Tavallisimmin sähköpostiviestintää käyttävät esimiestason työntekijät ja tiedotteet kohdennetaan perustyötä tekeviin. Tiedotteet ovat arjen työkaluja kun halutaan viestittää isolle kohdejoukolle. Varsinkin vuorotyötä tekevissä yksiköissä se on yleistä, että tiedotteet tulevat kahvipöytiin

Jatkuva yhteistyö madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä tarpeen noustessa esille. Yhteistoinnin edellytys on kuitenkin säännölliset palaverit. Yhteistyö asiakkaan parhaaksi vaatii koko ajan harjoittelua, aikataulujen sovittelua, yhteisistä käytännöistä sopimista, tavoitteiden tarkistamista ja uudelleen tekemistä. Kuitenkin yhteistyön tuomat edut koetaan suuremmiksi kuin haitat. (Ahonen 2005, 25–26.) Moniammatillisessa yhteistyön mallissa näkyy toimijoiden moniosaaminen, joka asiakkaalla on käytössä. Asiantuntijoilla on asiakkaan tarpeista eri näkemykset, jotka yhteistyössä helpottavat myös asiantuntijan tekemää työtä. Tällöin näkemys saa tukea toiselta asiantuntijalta, vaikkakin eri näkökulmasta.

KUVIO 5: Moniammatillisen verkoston malli (Isoherranen 2008, 40).

Sosiaali- ja terveysalalla asiakas- sekä potilastapauksissa tietoa käsiteltäväksi voi olla paljon. Edellinen kaavio mahdollisesta tapauksesta havainnollistaa käsiteltävän tiedon moninaisuutta, jota tulee koota yhteen tietoa käsiteltäessä. Asiakkaan tai läheisen ääni tulisi kuulua keskustelussa ja olla mukana päätöstä tehdessä tasavertaisena aktiivisena osallistujana asiantuntijoiden rinnalla. (Isoherranen 2008, 40.) Osallisuus voidaan jakaa neljään eri osallisuuden tasoon seuraavasti:

tieto-osallisuus: tiedottaminen, kuuleminen, kyselyihin vastaaminen, palvelusitoumukset

suunnitteluosallisuus: valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta, yhteissuunnittelut ja –foorumit

päätösosallisuus: osallisuutta kasvatuksen palvelujärjestelmää, kasvatuksen toteuttamista ja/tai sisältöjä koskeviin päätöksiin

toimintaosallisuus: osallistuminen toimintaan; kerhot, talkoot, vertaistoiminta, avustukset omien projektien toteuttamisen jne. (Järvi 2009.)

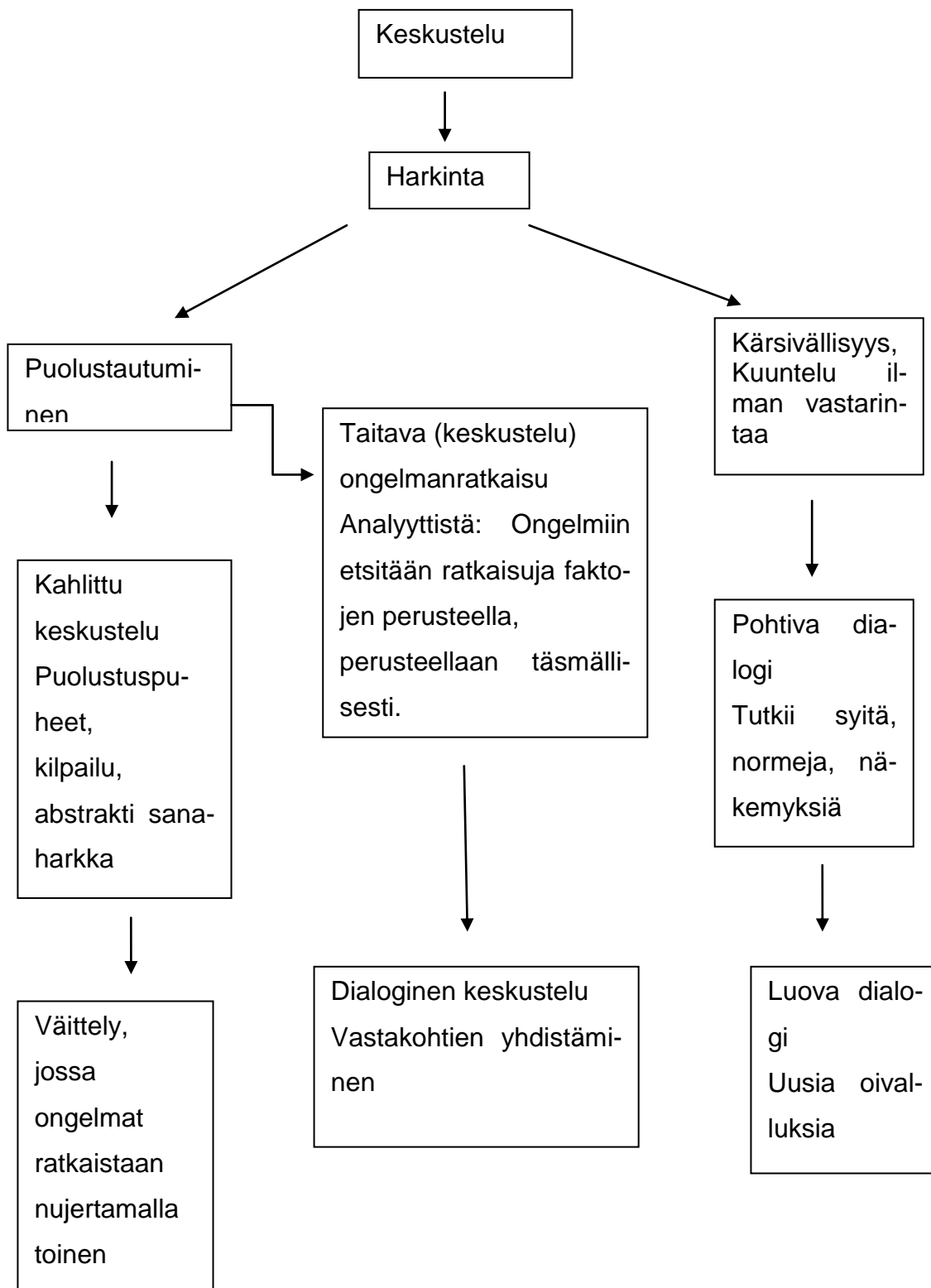
3.2 Dialogisuus moniammatillisessa ryhmässä

Dialogi on kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua, se on keskustelun väline jonka avulla rakennetaan yhteistä jaettua ymmärrystä. Oppiva organisaatio Hätösen (2007) mukaan on sellainen organisaatio, jossa kaikki ihmiset kokoajan kehittävät kyvykkyytään saadakseen aikaan haluamiaan asioita. Siinä rohkaistaan yhteistoiminnallista tavoitteiden muodostamista ja ihmiset oppivat oppimaan yhdessä. Oppivassa organisaatiossa dialogin tavoitteena on saavuttaa yhteinen ymmärrys, jota kukaan ei voi yksinään saavuttaa. Jokainen voi käydä sisäistä dialogiaan omalla kohdallaan itsekseen. Dialogi

koostuu neljästä eri taidosta; kuuntelusta, kunnioituksesta, odotuksesta ja avoimuudesta. Moniäänisyys on ominaista dialogiselle keskustelulle; erilaisia, ristiriitaisiakin käsityksiä pohditaan yhdessä.

Moniammatillisissa ryhmissä on erilaisia arvostuksia, uskomuksia ja näkökulmia. Asiantuntijoille on oman koulutuksen myötä opittu kieli, ajattelutapa ja arvomaailma. Sosiaali- ja terveysalalla asiantuntijuuden rajat ovat epäselviä ja jäykkiä, useinkaan niistä ei ole keskusteltu. Moniammatillisessa yhteistyöryhmässä tavoitteen rakentaminen on haastava tehtävä. Yhteisen kognition rakentamiseen tarvitaan dialogia eri osapuolten välille, jonka tuloksena syntyy ymmärrys yhteisestä asiasta sekä ratkaisumalli, joka ei ole kompromissi. Tätä dialogia voi häiritä myös asiantuntijan vaihtuminen, tästä syystä olisi-kin hyvä jos kokoontumiskertoja olisi ainoastaan yksi tai kaksi. (Isoherranen 2008.)

Isoherranen (2008) on mukaillut Isaacs:n (2001) kehrittelemää kaaviota yhdessä ajattelamisen ja dialogin kannalta, joka on hyvin kuvaava moniammatillisen yhteistyön toimintamallista. Seuraavalla sivulla olevan kuvion eri vaihtoehtojen sisäistäminen dialogin eri vaiheissa auttaa toimijoita huomaamaan kuinka asioita voidaan käsitellä luovasti, jota neljän kunnan yhdistyessä tarvitaan.

KUVIO 6: Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito Isoherranen (2008)

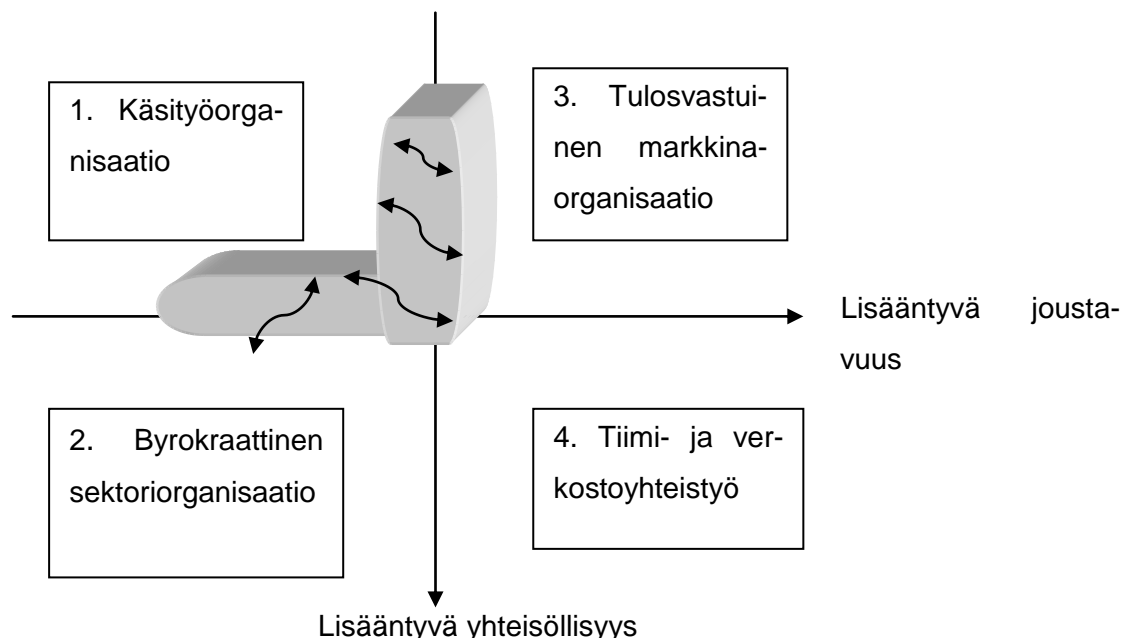
Käytännön ongelmaksi on usein koettu se, miten saadaan aikaan riittävä vuorovaikutus, keskustelu ja yhteistyön toimintaverkosto. Nykyisin toimitaan tiimeissä, joiden toimintaa ohjaa yhdessä muodostettu käsitys nykytilanteesta ja halutusta tulevaisuudesta. Olen-

naisinta on, että oppiminen yhdistetään organisaation tavoitteisiin ja strategioihin. (Hätönen, 2007).

Opinnäytetyössä kyselylomakkeiden mukana laitettiin yksiköihin toive, että Kallion PPKY:n strategia käsiteltäisiin kyselyn ohella. Strategia on luotu johtotasolla, johon kaikkien sektorien henkilökunta ei ole ollut osallisesna. Näin yksiköiden esimiehet ottivat strategian osaksi keskustelua.

3.3 Organisaation mukautuminen

Organisaation kehittyminen sektoripalveluista moniammatilliseksi verkostotyöksi vaatii työntekijöiltä uusia tietoja, taitoja ja asenteita. Muutoksen toteutuminen ja siinä onnistuminen vaatii henkilöstöltä organisaatioon liittyvien vahvuuksien ja heikkouksien tiedostamista sekä organisaatiossa vallalla olevien arvojen ja uskomusten muuttamista. Organisaation käytännön muuttaminen on yhtä tärkeää kuin sen, miten kenttätöntekijät työtään tekevät (Borzo, Palmer 2005.) Seuraava kuvio esittää kuinka sektoriorganisaatiosta muodostuu verkostomainen organisaatio. (Engeström 1993; 125).

KUVIO 7: Sektoriorganisaatiosta verkstomaiseen organisaatioon

Kuviossa kohta 1. kuvastaa historiallisesti vanhinta, käsityömaista organisointitapaa. Toiminta keskittyy yksittäisen mestarin ympärille, tuotteiden, työvälineiden ja sääntöjen muuttumien on hidasta. Tällöin tapahtuu vähäistä joustavuutta. Kentässä 2. on edustet-

tuna julkishallinnossa vahvasti vaikuttava byrokraattinen ja funktionaalinen työn organisointitapa. Tieto ja päätöksenteko kulkevat pystysuunnassa, jolloin sektoreiden välillä on niukasti yhteistyötä. Kenttä 3. edustaa markkina- ja tuloskeskeistä työn organisointitapaa. Kilpailu eri sektorien välillä on kovaa ja tällöin yhteisöllisyyttä on vähän. Tulostasuu on viety yksilö- tai yksikkötasolle. Kenttä 4. edustaa uutta mallia organisaatiosta, joka perustuu tiimeihin ja verkostoihin. Yhteistoiminnallisuus, luottamus, tiedonkulku sekä avunanto ovat ominaista tiimien toiminnalle. Tällaisessa organisaatiossa on suuri joustavuus. (Engeström 1993, 125–126.)

Ryväorganisaatio- malli (a cluster organization) oli minulle uusi toimintamallin kuvaus. Ryväsorganisaation on kehittänyt D. Quinn Miles. Mallissa organisaatio on verkkomainen, matala ja vähän tasoja sisältävä. Ihmiset organisaation sisällä sijoittuvat tehtäväkohtaisen osaamisensa mukaisesti. Ryväorganisaatiossa toiminta muuttuu sallivaksi, siinä vähennetään ja väljennetään toimintatapaohjeita. Toimivaltaa ja vastuuta siirretään yksilöille ja ryhmille, jolloin toiminnasta tulee tuloshakuista. Mallissa pyritään avoimeen tiedonkulkuun ja vuorovaikutukseen, jolloin ihmiset sitoutuvat asetettuihin päämääriin. Sitoutuminen kuitenkin merkitsee yksilöille sitä, että hän kokee omaavansa päätäntävaltaa omaa työtä koskeviin asioihin sekä osallisuutta päätöksentekoon ja työn suunnitteluun. (Haapakorva 1995; 8.)

Kallion PPKY:ssä lasten ja perheiden palveluissa ollaan toteuttamassa ryväsorganisaatio mallia. Toiminta on verkkomainen ja matala. Ihmiset ovat sijoittuneet tehtäviinsä oman osaamisensa mukaisesti. Työntekijöitä on vastuutettu avoimella tiedonkululla ja vuorovaikutuksella. Opinnäytetyö tukee ryväsorganisaatiossa etenemistä, sillä tässä työssä henkilöstölle on annettu mahdollisuus perhepalvelukeskuksen suunnitteluun.

4 LAIT JA SÄÄDÖKSET MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN EDELLYTYKSENÄ

Asiakas sosiaalisissa ongelmissaan tai potilas sairastaessaan ovat haavoittuvassa asemassa ja riippuvainen alan ammattilaisesta. Tähän asetelmaan on luotu säännöksiä ja normeja huolehtimaan potilaan ja asiakkaan oikeuksista. Toiminnalla on oltava selkeät pelisäännöt ja mahdollisuudet, jotta se olisi potilaalle/asiakkaalle ennakoitavissa olevaa, turvallista ja läpinäkyvää. Toisaalta lakien, säännöksiä ja normien on oltava sellaisia, joiden puitteissa hoitavat henkilöt voivat toimia oikeusturvallisuuden toteutuksessa. Säännökset asettavat raamit ja edellytykset moniammatilliselle yhteistyölle. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on yleensä välttämätöntä, mutta silti kaikkeen tiedonkulkuun, konsultointiin sekä potilaan asioiden käsittelyyn on oltava potilaan suostumus, joka perustuu tietoon käsiteltävästä asiasta ja käsittelyn tavoitteesta. Vastuu ja velvollisuudet ovat samat moniammatillisessa yhteistyössä kuin yksintehtävässä työssäkin. Jokainen vastaa omasta osuudestaan, niin tekemisistä kuin tekemättä jättämisistäkin. Yhteistyön muotojen kehittämisessä on hyvä muistaa, että työn jako ja moniammatillisuus eivät ole itseisarvoja eikä tavoitteena pidä olla ainoastaan henkilöstön työn helpottaminen, vaan potilaan hyvä hoito. (Pennanen 2008, 194–199.)

Lait, säädökset ja asetukset ovat usein arjen työn tavoittamattomissa, ellei niihin ole joku työntekijä oman kiinnostuksensa vuoksi perehtynyt. Kahvihuoneissa yleensä on kunnallinen työehtosopimus kirja (KVTES), mutta muita laki-, asetus- tai säädösasiakirjoja ei ole henkilöstön saatavilla. Hyvinvointipalveluissa, joissa tehdään työtä ihmisten kanssa, on työntekijöiden hyvä sisäistää nämä velvoitteet, jotka ohjaavat hänen työtään. Näin ollen työtä voi tehdä pelkäämättä seurauksia. Yhteydenotto toiseen asiantuntijaan on kyselyni perusteella suoraan suhteessa siihen, kuinka hyvin toisen toimialan asiantuntija tunnetaan. Mietinkin luottamuksen näkökulmaa tässä asiassa. Toisen toimialan asiantuntijaan on vaikea olla yhteydessä, jos ei tunne ihmistä. Usein vedotaan ajanpuutteen sekä vaitiolovelvollisuuteen, vaikka työntekijä tunnistaisikin yhteydenpidon tärkeyden. Tämän kappaleen tarkoituksena on tuoda esille lait ja asetukset, jotta henkilöstö tiedostaa yhteydenpidon mahdollisuuden myös lakien puitteissa. Tätä opinnäytetyötä voi käyttää tältä osin uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Tämän lakiosuuden tärkeyttä osoittaa myös se, että 2010 on julkaistu teos Päivähoidon lakiopas, johon on koottu alan keskeisin lainsäädäntö. (Päivähoidon lakiopas, 2010).

4.1 Asiakkaan oikeudet

Vuonna 1982 tuli voimaan sosiaalihuoltolaki, jossa sosiaalipalveluihin liitettiin normaaliisuuden, valinnanvapauden, kuntoutuksen ja luottamuksen periaatteet. Sosiaalihuoltola-

kiin tehtiin vuotta myöhemmin niin kutsutut lapsilait eli lastensuojelulaki ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Suomen lapsilakeja arvostettiin niin paljon, että ne olivat pohjana YK:n lasten oikeuksien yleissopimukselle. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista tuli voimaan sosiaalipalveluiden asiakaslakina syyskuussa 2000, tarkoituksena asiakkaan oikeus hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa (Sinko 2004; 21–24.) Lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), joka astui voimaan vuoden 2001 alusta, sovelletaan sekä viranomaisen että yksityisen järjestämään sosiaalihooltoon. Laissa korostetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja osallistumista (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2008.)

Terveystieteiden ammattihenkilöiden toimintaa säätelee laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/599 sekä sen nojalla annettu asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/564. Potilaan asemasta ja oikeuksista on annettu laki 1992/785, joka määrittelee potilaan oikeudet ja toimintamahdollisuudet ja velvoittaa ammattihenkilöitä näitä noudattamaan. (Pennanen 2008, 194–196.)

Lastensuojelulakiin tuli muutoksia 12.2.2010. Lain mukaisesti tulee lastensuojelussa ensisijaisesti turvata lapsen oikeus kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lasta koskevien toimenpiteiden osalta tiedonsiirrossa on painotettava lapsen etua (Lastensuojelulaki 2010.)

4.2 Asiakirjasalaisuus ja vaitiolovelvollisuus

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se mainitussa laissa tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakirjaa, kopiota tai tulostetta ei saa näyttää tai luovuttaa sivulliselle, eikä sen sisältöä saattaa sivullisen tietoon. Sivullisia ovat henkilöt ja tahot, joilla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta salassa pidettävän tiedon saantiin. Tämä tarkoittaa myös samassa yksikössä toimivaa viranhaltijaa, joka on asiakkaaseen nähden sivullinen. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 22 §:n 2 momentin viranomaisen asiakirjaa, sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Sivullisena ei voida pitää tahoa, jolle on laissa säädetty oikeus tiedonsaantiin. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 16 § sisältää sopimuksen tietojen annosta ja 17 § sopimuksen tietojen annosta ilman asiakkaan tai potilaan suostumusta. Lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa on säädetty sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta koskevista tiedoista ja niiden salassapidosta. Säännöksen mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka

sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta. Salassa pidettävä asia on myös sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan tiedot henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta tai hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta. Tieto seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta on myös salassa pidettävää tietoa asiakkaasta. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2008, Lantensuojelulain muutos – koulutus, 2010.)

Lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta 31 §:n mukaan viranomaisen asiakirjaa ei saa pitää salassa sen jälkeen, kun salassapidolle säädetty aika on kulunut. Yleinen viranomaisen asiakirjan salassapitoaika on 25 vuotta. Samaisen lain 24 §:n 1 momentin 24 – 32 kohdissa salassa pidettäväksi säädetyn asiakirjan salassapitoaika on 50 vuotta sen henkilön kuolemasta, jota asiakirja koskee. Jollei kuolemasta ole tietoa, salassapitoaika on 100 vuotta (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2008).

Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 § ja lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta 23 § asiasisällöt vastaavat toisiaan. Vaitiolovelvollisuus on asiakirjasalaisuutta laajempi sen vuoksi, että vaitiolovelvollisuus koskee myös tallettamattomia tietoja. Vaitiolovelvollisia ovat kaikki sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan palveluksessa olevat samoin kuin luottamustehtävää hoitavat henkilöt. Vaitiolovelvollisuus koskee harjoittelijoita sekä vapaaehtoistyöntekijöitä, tukihenkilöitä, avustavaa henkilökuntaa jne. Myös tutkijat ja muut viranomaisen luvalla salassa pidettäviä tietoja haltuunsa saaneet ovat vaitiolovelvollisia. (Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet 2001, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2008.)

Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 16 §:n mukaisesti salassa pidettävästä asiakirjasta voidaan antaa tietoja asiakkaan nimenomaisella suostumuksella. Tietoja ei kuitenkaan saa antaa alaikäisen asiakkaan laillisen edustajan suostumuksella, jos edustajalla itsellään ei ole oikeutta tiedon saantiin *lain 11 §:n 3* momentissa tarkoitusta syystä. Tällöin on kysymys tilanteista, joissa alaikäisellä on oikeus painavasta syystä kieltää itseään koskevien tietojen antaminen lailliselle edustajalleen ottaen huomioon alaikäisen ikä, kehitystaso sekä asian laatu. Kielto ei myöskään saa olla selvästi alaikäisen edun vastainen. Hoidon, huollon ja koulutuksen turvaamiseksi *lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17 §* mukaisesti tietoja voidaan antaa silloin, jos 16 §:ssä tarkoitettua suostumusta ei voida saada tai jos asiakas nimenomaisesti kieltää tiedon luovuttamisen. Sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat **välttämättömiä** asiakkaan hoidon, huollon

tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, järjestämiseksi tai toteuttamiseksi sekä silloin kun kyseessä on toimeentulon turvaaminen. 17 § on lueteltu vielä kolme keskenään vaihtoehtoista lisäedellytystä. Tietoja saa antaa vain tapauksissa jossa asiakirja koskee hoidon tai huollon ilmeisessä tarpeessa olevaa asiakasta terveytensä, kehityksensä tai turvallisuutensa vaarantumisen vuoksi eikä tarvetta muutoin voida selvittää eikä toimenpiteitä toteuttaa. Tiedon tulee olla lapsen edun vuoksi tai tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.

Heti asiakassuhteen alussa asiakkaalle on kerrottava esimerkiksi, miksi tietoja tarvitaan, mihin niitä käytetään ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan. Hänelle on myös kerrottava, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ilman hänen suostumustaan. Tietojen luovuttamiseen asiakas voi antaa joko kirjallisen tai suullisen suostumuksen. Suostumusta ei kuitenkaan aina tarvita ja tiedot saa eräissä asiakaslaissa säädetyissä tilanteissa antaa myös vastoin asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa kieltoa. Sosiaalihuollon järjestäjä ja toteuttaja on velvollinen antamaan poliisille, syyttäjälle ja tuomioistuimelle tietoja, jos kysymys on sellaisen törkeän rikoksen selvittämisestä, josta on säädetty ilmoitusvelvollisuus *rikoslain 15. luvun 10 §:ssä* (Asiakassalaisuuksien luovuttaminen, tietojensaanti ja vaitiolovelvollisuus, 2008.)

Asiakirjoihin on tehtävä merkintä, mikäli hankkii tai luovuttaa tietoja *Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 16–22 §:n tai 27 §:n* mukaisilla perusteilla. (Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet 2001, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2008). Käytännössä tarkoittaen sitä, että viranhaltija käyttää asiakkaan hyväksi konsultaatiota tai hänellä on tarpeen muutoin olla yhteydessä muihin hoitaviin tahoihin.

4.3 Rangaistukset

Rikoslain 40 luvun 5 §:ssä säädetään virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Rangaistus virkasalaisuuden rikkomisesta on enintään kaksi vuotta vankeutta. *Rikoslain 38 luvun 1 §:ssä* säädetään salassapitorikoksesta ja 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Enimmäisrangaistus salassapitorikoksesta on vuosi vankeutta. Rangaistus *lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 14 §:ssä* säädetyn asiakirjan salassapitovelvoitteen sekä 15 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta tuomitaan *rikoslain 40 luvun 5 §:n* mukaan, jollei teko ole rangaistava *rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n* mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. *Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 20 §:ssä tai 22 §:n 2 momentissa* tarkoitetun tiedonantovelvollisuuden rik-

komisesta on säädetty rangaistus *lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista* 29 §:n 2 momentissa. Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä ko. teosta, jollei sosiaalihuollon viranomainen ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi

Lastensuojelulain 25 § 6 momentissa lastensuojeluviranomaisille säädetty **velvollisuus** ilmoittaa poliisille lapsen kasvuympäristössä kohdistuneesta pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä täydentää sosiaalihuollon asiakaslain 18 § 3 momentin mukaista oikeutta antaa oma-aloitteisesti tietoa poliisille. (Sosiaalihuollon viranomaisen oikeus luovuttaa asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja muille viranomaisille ja yhteistyötahoille, yksityisille sekä lastensuojelun asiantuntijaryhmälle lastensuojelun tarvetta selvitettäessä ja lastensuojelua toteutettaessa 2009.)

Ilmoitusvelvollisuus on sisäistetty asiantuntijatyötä tekevien keskuudessa. Itse olen tehnyt työtä lasten parissa 20 vuotta eikä koskaan ole ollut kolutusta tai edes keskustelua laista, säädöksistä tai rangaistuksista. Nämä ohjaavat ja määrittävät asiantuntijatyötä, joten mielestäni ne on hyvä myös tiedostaa. Ilmoitusvelvollisuudesta keskustellaan aina aika ajoin, joten luulen sillä olevan merkitystä myös asian tunnettavuuden kannalta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää hankkeiden mukanaan tuomien käytäntöjen jalkautumista sekä moniammatillisen työn laajuutta Kallion PPKY:n alueella. Opinnäytetyöni pohjana oli Pohjois-Pohjanmaan osaamiskeskuksen (POSKE) tekemä 2006–2008 VARHIS- hankkeen yhteydessä perhepalveluverkostoon liittyvä kyselytutkimus, johon Kalliosta kuului kolme kuntaa. Hankkeessa käytettiin BIKVA-arviointia, joka oli kohdennettu asiakkaille, työntekijöille ja johdolle (Sarvela, Pukari 2007.) Tuloksia ei ehditty alueella käsitellä, koska VARHIS-hankkeena päättyi. PARAS-lainsäädäntö yhdisti neljä kuntaa Kallion peruspalvelukuntayhtymäksi vuoden 2008 alusta. Kolme kunnista ei ollut mukana VARHIS- hankkeessa, mutta nämä kolme kuntaa oli kuitenkin mukana PESSI - hankkeessa, joten yhteistyökäytäntöjen rakentaminen on tarpeellinen prosessi.

Tässä opinnäytetyössä tuodaan esille yhteistyön tekemisen nykytilanne lasten ja perheiden palveluissa Kallion PPKY:ssä. Kyselyssä tuotiin esille toimialojen tärkeimmän toimenkuvat. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös kuinka hyvin toimijat tuntevat toistensa työn sisällöt. Yhteistyökäytäntöjen rakentaminen alkaa perustehtävien selkiyttämisestä. Alueella on edellisissä hankkeissa tuotettu hyvää materiaalia arkityöhön, mutta näiden käytänteiden jakaminen on jäänyt yhteistyökäytäntöjen puuttumisen vuoksi. Hyvien käytäntöjen jakamisen esteenä on myös se, että henkilöt eivät tunne toisiaan.

5.1 Tutkimustehtävät

1. Kuinka hyvin henkilökunta tuntee toistensa toimialoja?
2. Kuinka paljon heillä on hyvät käytännöt jalkautuneet?
3. Millainen struktuuri muodostuu perhepalvelukeskuksen toimintamallille?
4. Mikä tekijä on koettu moniammatillisen yhteistyön esteeksi?

Tulevaisuuden suunnitelmana Kallion PPKY:ään on perustaa verkostomainen perhepalvelukeskus. Verkostoon kuuluu kaikki lapsi- ja perhepalveluiden toimialat, jotka on esitelty tämän työn sivuilla 6-9. Tutkimustehtävien kautta saadaan paljon tietoa nykyhetken tilanteesta lapsi- ja perhetyön yhteistyökäytännöistä. Toisten toimenkuvien tuntemisen kautta voidaan aloittaa verkoston luominen, kun tiedetään toimialojen perustehtävät. Yhteydenotto eri toimijoihin helpottuu myös, kun saadaan tavata toinen toisia. Arjen työtä helpottavia käytäntöjä on alueelle luotu, joten niiden käytöstä on hyvä saada myös tilastotietoa. Opinnäytetyöni kautta toin esille henkilöstön kuulemismahdollisuuden uutta toimintamallia rakennettaessa, kun he saivat esittää toiveitaan tulevalle perhekeskusmallille.

5.2 Tutkimusmenetelmän kuvaus

Tutkimusluvan hain hyvinvointipalveluiden johtajalta (liite 1) ennen työn aloittamista. Opinnäytetyö on osaltaan kvalitatiivinen eli laadullinen toimintatutkimus, jossa on kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Peruslähtökohta oli laadullisessa tutkimuksessa, johon liitettiin pienimuotoinen kvantitatiivinen kysely. Tämä kahden tutkimusmenetelmän käyttö tuo varmempaa tietoa tutkittavasta asiasta. Useasta suunnasta katsottua tutkimusta kutsutaan triangulaatioksi, joita on olemassa neljänlaista. 1) Monimetodi – menetelmässä käytetään monia tiedonhankinnan metodeja, 2) monitutkija – menetelmässä käyttää useampia havainnoijia, 3) monidata- menetelmässä kerätään tietoa useana päivänä, usealla tavalla, vuosittain sekä 4) moniteoria menetelmä, jossa tutkimus tuottaa kilpailevia teorioita tai tutkija käyttää alun perinkin useita kilpailevia teorioita. (Metsämuuronen 2000;65.) Opinnäytetyö edustaa monimetodi menetelmää, kun havainnointi otettiin mukaan. Havainnointi tapahtui idearihi-iltapäivässä, kun kyselyn tulokset esitettiin henkilöstölle.

Kohderyhmänä tässä opinnäytetyössä olivat kaikki Kallion PPKY:n neljän kunnan lapsi- ja perhetyössä toimivat yksiköt. Tutkimukseen osallistui 25 yksikköä, joissa on työntekijöitä noin 110 henkilöä.

Tutkimus tehtiin kyselylomakkeilla (liite 3), jonka mukaan laitettiin saatekirje (liite 2). Kyselylomakkeen laadinnassa huomioitiin kysymysten ja lomakkeen ulkomuodon selkeys. Esitettiin sellaisia kysymyksiä, jotka merkitsevät kaikille samaa asiaa tai asiasisältöä. Avoimiin kysymyksiin toivottiin saatavan selventäviä vastauksia yhteistyön laajuudesta sekä hyvien käytänteiden jakamisesta alueella. Kysymyksissä vältettiin sisältöjen kaksosmerkityksiä sekä kysymyksistä muodostettiin mahdollisimman lyhyitä ja ytimekkäitä, jotta niihin olisi nopeampi vastata. Tärkeää oli harkita kysymysten määrä ja järjestys sekä sanojen valinta. (kts. Hirsjärvi ym. 2008, 197–198.)

Kyselylomake tulee aina testata ennen lähettämistä vastaajille. Testaaminen ei tarkoita, että testataan miten kysymyksiin vastattiin, vaan se tarkoittaa sitä että muutama perusjoukkoa vastaava ihminen arvioi kriittisesti kyselylomaketta. (Vilkkä 2005; 88). Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostitse aluksi kolmelle johtajalle luettavaksi ja arvioitavaksi. Lomakkeesta tuli kommentteja, joiden mukaan muokkasin kysymyksiä. Muutamaan toimintayksikköön kyselyt menivät jo tässä vaiheessa, vaikka oli sovittu, että lomaketta vielä muokataan. Korjausten jälkeen kyselylomakkeet saatekirjeineen lähetettiin sähköpostitse johtajille, jotka jatkolähtivät sen yksiköihin. Kyselyihin varattiin aikaa kaksi

viikkoa, jotta kaikilla yksiköillä ehtisi olla yhteinen kokous, jossa käsitellä asiaa. Lomakkeet jaettiin yksiköihin 4.5.2009 ja palautuspäiväksi sovittiin 15.5.2009.

Kyselyssä avoimena kysymyksenä oli kohta, jossa asiantuntija sai kertoa, mitkä asiat ovat rajoittaneet yhteistyön tekemistä. Kyselyssä haettiin vastauksia myös siihen, miten hyvin toimialan henkilöt tuntevat toisensa toimialat. Tällä poistetaan päällekkäistä työtä. Kysely tehtiin jo keväällä, koska arjen käytänteet koettiin olevan paremmin muistissa kuin lomien jälkeen syksyllä. (kts. Hirsjärvi S, Remes P & Sajavaara P. 2008, 199.)

Jokaisen toimintayksikön esimies kävi läpi kuntayhtymän strategian, jonka jälkeen työyksiköt tiimikokouksissaan vastasivat kyselyyn. Tällä voitiin todentaa opinnäytetyön merkitys strategian toteuttamiselle käytännössä. Kyselytutkimus tehtiin osaksi avoimilla kysymyksillä, näin vastaajat pystyivät kertomaan enemmän mitä monivalinta- tai skaaloihin perustuvissa kysymyksissä olisi saanut kerrotuksi. Mukaan toimitettiin myös tutkimussuunnitelma, josta halukkaat saivat tutustua tarkemmin opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteisiin.

Tutkijan ja ihmisten arki eivät ole toisistaan irrallisia asioita, vaan tutkija ovat tutkittavien kanssa samassa arkimaailmassa. Asiasisältö ja käsitteet tässä opinnäytetyössä olivat kaikkien työntekijöiden ymmärrettävissä olevia asioita. (Vilka 2005;25–26). Tutkimuksen käytännön läheisyyden todentamiseksi tehtiin kyselyn luotettavuuden osalta havainnointia ideariihä iltapäivässä kesäkuun alussa. Tuolloin tuotiin julki vastusten tulokset diaesityksenä (liite 5) ja pienissä ryhmissä jatkettiin asioiden pohdintaa. Ideariihä päivässä kuuntelin pienryhmien keskustelua oman käsitykseni tueksi (liite 6).

Ideariihä-iltapäivän lopuksi kerättiin keskeisimmät kehittämiskohteet (liite 7) ylös jatko-työstämistä varten. Kehittämiskohteet valittiin aivoriihä- menetelmän lippumenetelmällä. Tämä menetelmä oli ideoiden nopean keräämisen etu ja siinä tuli kaikkien mielipiteet esille. (Luovaa suunnittelua, 2010). Aivoriihä- menetelmässä aluksi pienryhmissä mietittiin tärkeimmät kehittämisen kohteet ja koottiin pienille tarralapuille. Tarralaput laitettiin seinälle ja jokainen sai käydä laittamassa tärkeimmäksi kokemalleen kehittämiskohteelle pisteen. Näin saatiin tärkeimmiksi koetut asiat jatko-työstämisen kohteeksi.

5.3 Tutkimusaineiston analyysi

Aineisto käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä Hanna Vilkan esittämän mallin mukaisesti. Aluksi aineistosta karsittiin epäolennainen tieto, hävittämättä tärkeää informatiivista tietoa. Tämä edellytti, että tutkimusaineisto tiivistettiin ja pilkottiin osiin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi auttoi ymmärtämään tutkittavien merkitysmaailmaa sekä ajattelu- ja toimintatapoja. Diskurssianalyysia käytettiin pienryhmien havain-

noinnin kielellisten merkitysten analysoinnissa. Tällä voitiin analysoida ihmisten ilmaise-mia kielellisiä merkityksiä. (Vilkkä 2005;140–141). Hyvänä esimerkkinä tästä oli havain-nointi ensimmäisen ryhmän kohdalla Ideariihi-iltapäivässä, jossa yksi työntekijä kertoi yhteistyökäytäntöjen olevan toimivat. Kyseenalaistamisen kautta hänen mielipiteensä muuttui ja kaikki olivat lopulta sitä mieltä, että yhteistyötä ei tehdä. Merkityksenä tässä oli ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden tuottama eri totuus. (Vilkkä 2005;143).

Avoin kvalitatiivinen aineisto käsiteltiin sisällön analyysin mukaisesti. Se on tapa, jolloin järjestetään, kuvaillaan ja kvantifioidaan tutkittavaa aineistoa. Aineiston redusointi eli pelkistäminen sekä aineiston klusterointi eli ryhmittäminen olivat haastavia tehtäviä. Ai-neiston redusointi tehtiin vastausten lukemisen jälkeen, jolloin asiaan kulumattomat vas-taukset karsittiin pois. Klusteroinnin yhteydessä yhteisiä käsitteitä oli vaikea löytää käsit-teistön laajuuden vuoksi. Absrahoinnilla eli pelkistämällä kerättiin tutkimuksen kannalta olennaisin tieto ja yhdistettiin teoreettiseen osuuteen. Abstrahoidut vastaukset tulivat kvalifioitua samalla tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009;110–111.) Aineistoa myös kvanti-fioitiin. Kyselyn kvantitatiivisista vastauksista osat laskettiin, kuinka monta kertaa jokin asia esiintyi. (Tuomi & Sarajärvi 2009; 120.)

Aineiston keruussa on riskinä se, että vastaajat eivät ole sitoutuneet kehittämistehtävään tai eivät ole olleet rehellisiä ja huolellisia. Riskinä on myös se, että kysymykset eivät ole ymmärrettäviä jokaiselle. Kysymykset laadittiin niin, että väärinymmärrykset olisivat vä-häisiä. Kyselyn saatteena toimittiin jokaiseen yksikköön kirje, jossa kerrottiin vastaami-sen tärkeydestä, sekä tuotiin selkeästi esille se mihin tehtävällä pyritään. (Hirsjärvi ym. 2008, 189–190, 193.)

Raportin kirjoittamisen eri vaiheet laadullisessa tutkimuksessa ei erotu yhtä selkeänä, kuin määrällisessä tutkimuksessa. Niitä ei niin helposti voi erottaa omiksi osioikseen, vaikka tutkimusaineiston keruu ja -analyysi saattavat olla kietoutuneita läheisesti toisiin-sa. Teoreettinen viitekehys on useasti myös väljempi, eikä kaikilta osin viitekehystä voi kirjoittaa edeltä käsin, kuten tässäkin opinnäytetyössä kävi. Lakiosuuden tarpeellisuus tuli realistiseksi vasta yhteistyön käytännön esteiden ilmetessä, jotka koskivat suurelta osin salassapito ja vaitiolovelvollisuus asioita. Tutkimustehtäväkin muotoutui tehtävän edetessä, kyselylomakkeiden palauduttua. (Tuomi J. & Sarajärvi A, 2009, 150.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Vastauksia saatiin kaikista yksiköistä, joihin kyselylomakkeet jaettiin (25 kappaletta). Tämä varmistettiin sillä, että kyselyt menivät esimiesten kautta. Heillä oli tiedossa kyselyn merkitys, jolloin kaikilla esimiehillä oli tarve palauttaa lomake täytettynä. Kyselyn merkitystä tuotiin esille perhepalvelukeskuksen perustamiseen liittyvien asioiden tarkastelun näkökulmasta. Tutkimukselle asetetuille neljälle tutkimuskysymykselle saatiin vastaus.

Toimenkuvien tuntemuksesta saatiin hyvin tietoa. Esille vastauksista nousi se, kuinka vähän toisten toimialojen työtä tunnetaan. Tietoa jokaisen toimialan tärkeimmästä työtehtävästä saatiin koottua. Toimintayksiköt olivat kuvanneet omat tärkeät työtehtävänsä selkeästi, joista oli helppo koota yhteenveto. Ideariihen keskusteluissa nousi esille henkilökunnan tunnettavuus, joka helpottaisi yhteydenottoa. Tuota ideariih-iltapäivää keuhuttiin juuri henkilökunnan toisiinsa tutustumisen kannalta tärkeäksi.

Arjen hyvien käytäntöjen jalkauttaminen ja jakaminen eivät ole onnistuneet Kallion PPKY:ssä. Vastauksissa käy selkeästi esille miten nettisivustot tunnetaan, mutta niitä ei käytetä kuin osassa työpisteitä. Työpisteiden sisällä on myös eroavaisuuksia näiden käytänteiden tuntemuksessa.

Yhteistyön tekemisen esteiksi muodostui monenlaisia syitä. Osa vastuksista oli ehkä vain luuloja siitä, miksi yhteistyö ei toimi. Kuitenkin selkeästi esille nousivat ne tahot, joiden kanssa yhteistyötä tehdään ja ne joiden kanssa yhteistyö on vähäistä. Opinnäytetyöllä on tärkeä merkitys opetusmateriaalina rajapintoja ylittävässä moniammatillisessa yhteistyössä.

Perhekeskuksen toiminnalle tuli paljon ehdotuksia. Työntekijät todella miettivät, mitä yhteistyö perhekeskuksessa tarkoittaa ja miten sitä voidaan käytännössä tehdä. Osassa vastauksia tuli esille työntekijän huoli asiakkaan osallisuudesta, joka on hyvä muistaa perhekeskuksen suunnittelussa.

Vastauksia palautui eri yksiköistä ja eri kunnista seuraavasti:

	KAL-LIO	YLI-VIES- KA	NIVA-LA	SIE-VI	ALAVIES- KA	VASTAUK-SIA YHTEENSÄ 25	VASTAAJIA YHEENSÄ
PÄIVÄHOITO		5	4	4	1	14	*
AIKUISSOSIAALITYÖ	1					1	9
PERHENEUVOLA	1	3	2			1	5
NEUVOLA		1	1	1	1	4	15,5
ERITYISTYÖNTEKIJÄT	2					2	10
L-S:N PERHETYÖ	1					1	13,5
TOIMIALA TUNTEMATON						1	1
LASTENSUOJELU	1					1	8

(*Päivähoidon henkilöstömäärää ei saatu kyselylomakkeen liian aikaisen jakamisen vuoksi.)

TAULUKKO 2: Vastausten jakautuminen toimialoittain ja kunnittain

Kyselylomakkeissa oli kohta, johon ilmoitettiin osallistujamäärät. Kaikista yksiköistä tätä ei saatu, mutta taulukkoon on koottu kaikki ne jotka tiedetään. Tästä käy ilmi kuinka laajasti toimialat ovat osallistuneet. Osa työntekijöistä ei toimi peruskunnissa, joten heidän vastauksissaan oli paikkakuntana Kallion PPKY.

6.1 Toimialojen tunnettavuus

Vastauksissa tuli esille määrät, kuinka hyvin tai huonosti toimijat tuntevat toistensa toimialoja. Vastauksissa ei käy selville se, onko yksiköiden sisällä eroja tunnettavuudessa. Voi olla, että joku tuntee paremmin eri toimialojen tehtävänkuvia kuin toinen. Se tieto ei ole merkittävä tässä yhteydessä. Tässä kysymyksessä vastataan tutkimuskysymykseen numero 1: Kuinka hyvin henkilökunta tuntee toistensa toimialoja

Vastauksissa tuli esille myös yhteistyökumppaneina A-klinikka, KELA, taksit, avoin varhaiskasvatus, poliisi, AA-kerho, vammaispalvelut, kuntoutustyöryhmä. Toki osa näistä toimialoista tekee yhteistyötä edellä mainittujen toimialojen kanssa, mutta selvyiden vuoksi saatekirjeessä mainittiin mitä toimialoja tämä kysely koskee.

Toimiala	tunnetaan	ei tunneta
Lastenneuvola	13	2
Erityistyöntekijät	7	1
Lastensuojelu	4	7
Päivähoito	4	1
Perheneuvola	3	2
Sosiaalitoimi	2	4
Aikuissosiaalityö	1	12

TAULUKKO 3. Toimialan tunnettavuus

Tunnettavuus toisiin aloihin oli vaihtelevaa. Tunnettavuus riippui siitä kenen kanssa oli oltava vuorovaikutuksessa työn puolesta. Jos ei luonnollista yhteyttä ollut, niin silloin tunnettavuus oli myös heikompaa. Yhteistyön suunnat toimialojen sisällä vaihtelivat peruskunnittain.

Aikuissosiaalityö tunnetaan huonoiten lasten- ja perheiden palveluista. Toimiala on verrattain uusi, eikä luonnollista yhteydenpitoa ole muodostunut tämän toimialan kanssa. Aikuissosiaalityössä työntekijät kokivat tuntevansa huonoiten erityistyöntekijöiden toimialaa; fysioterapia nousi toimialana esille yhdessä vastuksessa. Perheneuvolassa esille nousi päivähoidon kokonaisuuden heikompi tuntemus. Lastenneuvolan huonoa tunnettavuutta koettiin sekin vuoksi, kun itsellä ei ole lapsia, joiden kautta tutustuisi lastenneuvolan käytäntöihin.

6.2 Yhteistyön tekeminen

Yhteistyön tekemisen suuntaa kartoitettaessa nousi esille yhteistyön tekemisen määrä. Yhteistyötä koetaan tehtävän eri yksiköiden kesken. Sosiaalityön kanssa yhteistyön tekemisen vaikeus on ollut sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus. Vastauksissa nousi esille, että yhteistyötä ei voi tehdä vähäisten kontaktien vuoksi. Aikuissosiaalityön kanssa tehdään vähiten yhteistyötä, joka on varrattavissa siihen, ettei palvelua tunneta.

Toimiala	yhteistyötä tehdään	yhteistyötä ei tehdä
Lastenneuvola	14	2
Erityistyöntekijät	16	4
Lastensuojelu	17	2
Päivähoito	10	
Perheneuvola	10	2
Sosiaalitoimi	1	1
Aikuissosiaalityö	2	12

TAULUKKO 4 Yhteistyön tekemisen määrä

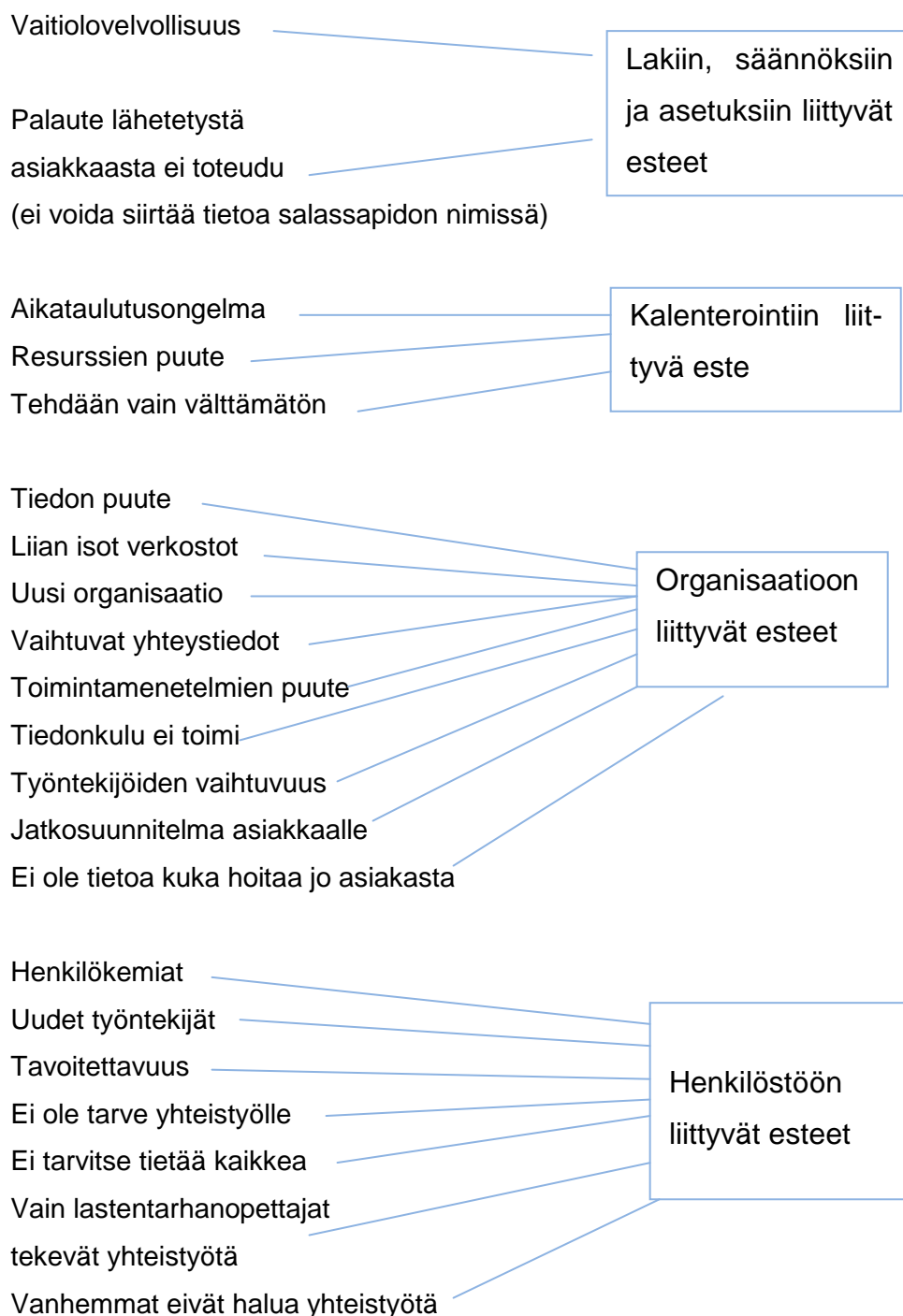
Kukaan ei maininnut päivähoitoa toimialaksi, jonka kanssa ei tehtäisi yhteistyötä. Vastauksissa oli sosiaalityö merkitty yhdeksi kohteeksi, jonka kanssa ei tehdä yhteistyötä. Lisäksi mainittiin niitä yhteistyön kumppaneita, joita tässä ei kartoitettu: koululaisten aamu- ja iltapäiväkerho, KELA, järjestöt jne. Tämä osoittaa mielestäni sen, että yhteistyötä tehdään moneen suuntaan.

6.3 Yhteistyötä rajoittavat tekijät

Päivähoitoryhmästä sekä lasten ja perheiden tilanteista riippuen yhteistyön määrä vaihtelee vuosittain. Joskus sosiaalitoimen kautta tulee lapsi virikepaikalle päivähoitoon, kuitenkin lapsen ja perheen taustoista ei anneta tietoa. Vastauksissa tuotiin esille kysymysten ulkopuolelta, että lastensuojelu tekee yhteistyötä 16 eri suuntaan. Muiden toimialojen kohdalta tämä ei noussut esille. Tekijät, jotka ovat rajoittaneet yhteistyön tekemistä, ovat vastusten mukaan moninaiset. Tämän kysymyksen myötä vastataan tutkimuskysymykseen, kun mietitään mitä resurssia työntekijät kaipaavat tehdäkseen yhteistyötä. Vastaukset on ryhmitelty seuraavalla sivulla sisällönanalyysin mukaisesti.

Pelkistetty ilmaus

Alaluokka

KUVIO 8. Yhteistyötä estävät asiat klusteroituna

Yhteistoiminnan esteet ovat olleet moninaisia. (Liite 4) Klusteroitaessa aineisto, huomataan että alaluokituksia tulee muutamia, joihin pelkistetyt ilmaukset voidaan luokitella. Vastuksia oli lomakkeissa paljon, koska työyhteisöjen sisällä on asiat koettu eri tavoin.

Moniammatillisen työn perusta on lait, säännökset ja asetukset, jotka raamittavat ja velvoittavat yhteistyön tekemistä. Sektoriajattelusta moniammatilliseen ajatteluun on teo-

riaosuudessa otettu kantaa ja tuotu näkemyksiä työnteon muuttumisesta toiminnallisena näkökulmana. Organisaatiolle asetettuja mukautumisen vaatimuksia on tuotu esille myös. Työajan järjestelyihin teoriaosuudessa otetaan kantaa perheen institutionaalisen kehittymisen myötä, kun perheiden rakenne ja vaatimukset palveluille ovat muuttuneet. Organisaation ja työntekijän työpanoksen suuntaamisesta voidaan löytää teoriaa hyvinvointipolitiikan nykytilasta ja tulevaisuudesta sekä organisaation mukautumisesta.

6.4 Hyvien käytäntöjen tunnettavuus

Kysymyksissä nostettiin esille kaksi arkityössä käytettävää nettisivustoa. Toinen oli Huolen vyöhykkeistö - sivusto (<http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>) ja toinen Hyvät käytännöt – sivusto (<http://www.sosiaaliportti.fi/hyvakaytanto/>) Vastauksissa näkyi, että osa henkilöstöstä tunsi termistön ja he olivat käyttäneet nettisivustoa. Vastuksista käy ilmi myös se, että kaikki eivät tieneet mistä sivustosta oli kysymys. Vastaukset ryhmiteltiin tunnettavuuden ja käytön kannalta.

Nettisivusto	Ei tunne	Tuntee	Ei käytä	Käyttää
Huolen vyöhykkeistö	3	12	8	8
Hyvät käytännöt	20	5		

TAULUKKO 5. Nettisivujen tunnettavuus ja käyttö

Huolen vyöhykkeistö ja Hyvät käytännöt nettisivustot on ollut käytössä yksiköissä jonkin verran, kuten sivustojen tuntemus tutkimuskysymykseksi asetettiin. Vastauksista tuli esille selkeästi se ero, mikä ennakkokäsityksenä oli. Hankkeiden jalkauttamat käytännöt eivät ole alueelle levinneet.

Osasta vastauksia käy ilmi, ettei tiedetä sivuston sisällöstä tai käyttökelpoisuudesta. Mielestäni lainaus yhdestä vastauksesta Huolen vyöhykkeistö sivustosta osoittaa myös ”vanhakantaista” ajattelua:

”Käyttö on ollut luontevaa asioiden käsittelyä ilman varsinaista huolen vyöhykkeistöä. Huolen ilmestyttyä on tarkasteltu huolen tasoa, jonka

jälkeen keskusteltu työparin, esimiehen ja vanhempien kanssa ja yhdessä mietitty keinoja tai yhteydenottoja muihin tahoihin.”

Hyvät käytännöt sivuston käytössä ei kysytty käytetäänkö sivustoa vai ei, mutta vastauksia tuli sen käytettävyydestä. Näissä vastuksessa nousi esille toimialayksikön sisäinen ero, toiset käyttivät ja toiset eivät. Nettisivustolla on laajasti eri menetelmiä käytännön työhön. Viisi yksikköä on ollut mukana hankkeessa, jossa tätä sivustoa jalkautettiin. Tulosten perusteella voi todeta, että jalkauttamista ei ole tapahtunut. Yksi vastaus sivusto käytöstä oli positiivinen:

”Käyn silloin tällöin tarkastamassa mitä maailmalla tapahtuu, uusia ideoita ja uutta ajattelua”

6.5 Toimialojen tärkeimmät tehtävät

Tällä kysymyksellä haluttiin tuoda esille perustehtävät eri toimialoilla. Perustehtäviä ei ole kirjallisesti alueella määritelty. Jokainen yksikkö vastasi tähän sen, mitä he tekevät omassa arkityössään päivittäin. Päivähoito toi esille myös asioita, joihin he toivoivat enemmän aikaa. Seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon on kerätty nämä asiat.

Toimiala	Perustehtävä
Erityispäivähoito	Ennaltaehkäisevä vaikuttaminen
Päivähoito	Lasten perushoidosta ja hyvinvoinnista huolehtiminen, opetus, kasvatusta, lapsiryhmässä toimiminen. Lisää aikaa haluttiin perushoittoon ja siirtymätilanteisiin, yhteistyöhön vanhempien kanssa; palaverit joutuu pitämään työajan ulkopuolella, havainnointiin ja dokumentointiin, yksilöllisempään hoitoon sekä toiminnan suunnitteluun ja valmisteluun
Lastensuojelun perhetyö	Ohjus, tuki, toivon luominen, kasvatuskumppanuus, koko perheen hyvinvoinnin luoja, verkostojen kasaaja, kannustaja
Lastensuojelu	Lastensuojelun tehtävät, lastenvalvojan tehtävät, lasten & nuorten sekä heidän perheidensä tukeminen erilaisissa vaikeutuneissa elämäntilanteissa, ohjaus & neuvonta
Erityistyöntekijät	Ennaltaehkäisevä, kuntouttava työote. Arvioinnit, tutkimukset sekä terapiatyö, Neuvonta, konsultaatio, työnohjaus, kriisityö, lääkinnällinen kuntoutus. Yhteistyö asiakkaiden ja heidän omaistensa kanssa. Yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa.
Lastenneuvola	Lapsen kasvun ja kehityksen seuranta sekä perheen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukeminen. Perheiden hyvinvoinnin edistäminen, varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla perheillä (terveyserojen kaventuminen). Vanhemmuuden tukeminen. Kouluterveydenhuolto, ennaltaehkäisevä lastenneuvolatyö, asiakkaan eteenpäin lähettäminen tarpeen mukaan
Perheneuvola	Lasten, nuorten ja perheiden tutkimus ja hoito
Aikuissosiaalityö	Asiakkaan kokonaisvaltainen ohjaaminen, neuvonta ja tukeminen. Asiakkaan taloudellisen toimintakyvyn ylläpitäminen. Tarpeen mukaiseen hoitoon ja palveluun ohjaaminen.

TAULUKKO 6. Päivittäiset työtehtävät eri toimialoilla

Eri toimialat kirjasiivat omat tehtävänsä tarkasti. Näiden kirjausten perusteella voi kuvitella kuinka paljon perheet voivat käyttää eri palveluja, joilla kuitenkin kaikilla on sama päämäärä; perheen hyvinvointi. Perustehtävien selkiyttämisen myötä päällekkäinen toiminta poistuu ja eri toimialojen edustajat saavat käsityksen toinen toistensa tekemästä työstä.

6.6 Perhepalvelukeskukselle esitettyjä toiveita

Perhepalvelukeskuksen toiminnalle tuli monia toiveita. Vastaukset järjestettiin sisällön analyysin mukaisesti. Vastaukset analysoidaan samalla tavalla kuin edellisetkin avoimet kysymykset. Aineisto alkuperäisinä ilmauksina on liitteessä 4.

Pelkistetty ilmaus

Alaluokka

Pääluokka

Suunnitelmat pois mapeista
ja käytäntöön!

Unelma, jossa kaikki
kunnioittavat toisiaan!
Tarvitaan tiivistä
moniammatillista työtä.
Yhdessä tekemistä.

Dialogisuuteen
liittyvä ehdotus

Yhteistyön
syventä-
minen

Asiakkaalle palvelunsaanti
helpommaksi.
Perhekeskuksesta paikka,
johon on perheillä helppo tulla.
Saman katon alta apu moneen
ongelmaan.
Terveelliset tilat

Rakennukseen
liittyvät ehdotus

Ennaltaehkäisevä
perhetyö puuttuu.
Tarpeeksi työntekijöitä
Toimitilat tukemaan eri
verkostojen yhteistyötä.
Vertaistuen tarjontaa.

Organisaatiolle
esitetyt ehdotuk-
set

Palveluraken-
teen uudista-
minen

Koulutusta henkilöstölle.
Koulutusta ongelma-
perheiden kohtaamiseen.
Koulutusta sairaan lapsen hoitoon
ja lääkitykseen.

Koulutukseen
liittyviä ehdo-
tuksia

KUVIO 9. Perhepalvelukeskuksen toiminnalle ehdotuksia

Vastausten kategoroinnilla saatiin vastaus tutkimuskysymykselle, mikä henkilökunta toivoo perhepalvelukeskuksen toiminnalta. Abstrahoinnin jälkeen pääluokat todentavat teoriaosuuden merkityksen kyselytutkimukseen. Perhepalvelukeskuksen syntymisen takeena näyttää olevan selkeä suunnitelmallisuus. Henkilökunnan nostamat tärkeät asiat perhepalvelukeskuksen palvelumalliin ovat apuna toimintaa suunniteltaessa. Dialoginen vuorovaikutus ja tulevaisuuden katsaus perheen hyvinvointiin auttaa näkemään, mihin palvelumallin rakentamisessa tulee kiinnittää huomiota. Teoriaosuus antaa tietoa yhteistyön tekemisen ja palvelurakenteen uudelleen muodostamisen eri näkökulmia.

6.7 Idearihi-iltapäivän havainnot

Tulokset esiteltiin henkilökunnalle Idearihi iltapäivässä, jossa oli mukana lasten- ja perheiden palveluiden henkilökuntaa. Tulosten esittämisen jälkeen muodostettiin neljä ryhmää jatkopohdintoja varten. Minulla oli etuna se, että olin ulkopuolinen toimija ja minulla oli osallistavan havainnoinnin mahdollisuus. (Hirsjärvi ym. 2008, 211). Yhdessä ryhmässä tunnelma oli negatiivinen, mutta toisissa ryhmissä asenne oli positiivinen ja rakentava. Ensimmäisen ryhmän yksi työntekijä oli sitä mieltä, että yhteistyötä tehdään, mutta heräteltyäni keskustelua heidän kanssaan asiasta, he huomasivat sen olevan olematonta. Puutteeksi tähän he nostivat ajan ja toimintaresurssit. Kolmen ryhmän keskustelu oli innostunutta ja toiminta nähtiin yhteistyö käytäntöjen kehittämisen kannalta tärkeänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastauksista kävi ilmi se, että toisten toimialoja ei tunneta, joka on yksi yhteistyötä rajoittava tekijä. Yhteistyöhön osallistuvilla henkilöillä on käsitys siitä, mitä toiset ammattilaiset tekevät. Veijolan (2004, 31) mukaan käsitykset voivat olla oikeita tai virheellisiä ja epämääräisiä. Tunnusomaista yhteistyön tekemisessä on eri ammattiryhmien epäluuloisuudesta aiheutuvat väärinymmärrykset ja vihamielisyydet. Yhteistyön esteiksi voi muodostua ammatillinen kilpailu ja kateus sekä ammatilliset eroavuudet. Keskeistä yhteistyössä on jatkuva vuorovaikutus, sillä suurin osa roolien muokkaamisessa tapahtuu keskusteluissa. Moniammatillisen yhteistyön syventyessä henkilöt ymmärtävät, että heidän ei itse tarvitse olla kaikkietäviä, vaan yhdessä voidaan olla tietämättömiä ja ihmetellä asioita, jolloin löytyy uusia ja laajempia ratkaisumalleja.

(Isoherranen 2005, 76.)

Moniammatilliseen yhteistyöhön tarvitaan tulosten mukaan kehittämistä. Moniammatillisessa yhteistyössä tärkeintä on tarkastella uutta toimintamallia sisäisenä työyhteisön kehittämisenä, jolloin eri tavoin koulutuksen saaneet henkilöt tuovat oman osaamisensa yhteiseen käyttöön.(Veijola 2004,31). Yhteistyötä rajoittavat tekijät peilaavat samoja asioita kuin vastauksista nousseet tulevaisuuden toiveet perhepalvelukeskukselle. Yhtenä keskeisenä toimintaperiaatteena tulisi Isoherrasen (2005, 72) mukaan koordinoida asiakkaan kanssa työskentelevien eri ammattilaisten työ ja tieto yhteen, jolloin päällekkäiset toiminnot poistuvat ja pystytään muodostamaan yhdessä hyvä kokonaisuus asiakkaan parhaaksi.

KASTE hanke, jossa itsekin työskentelen alueella, kouluttaa prosessimaisesti moniammatilliseen yhteistyöhön Kallion PPKY:n lapsi- ja perhepalvelun henkilökuntaa. Prosessin edetessä he huomasivat kuinka puutteellista yhteistyön malli on heidän työyhteisöisään ollut. Nykyisen Lapsen hyvä arki hankkeen moniammatillisen yhteistyön koulutusprosessi on hyvä esimerkki yhteistyön kehittämisestä alueen lapsi- ja perhepalveluissa, kun mukana on myös Mannerhiemin lastensuojeluliitto sekä seurakunta.

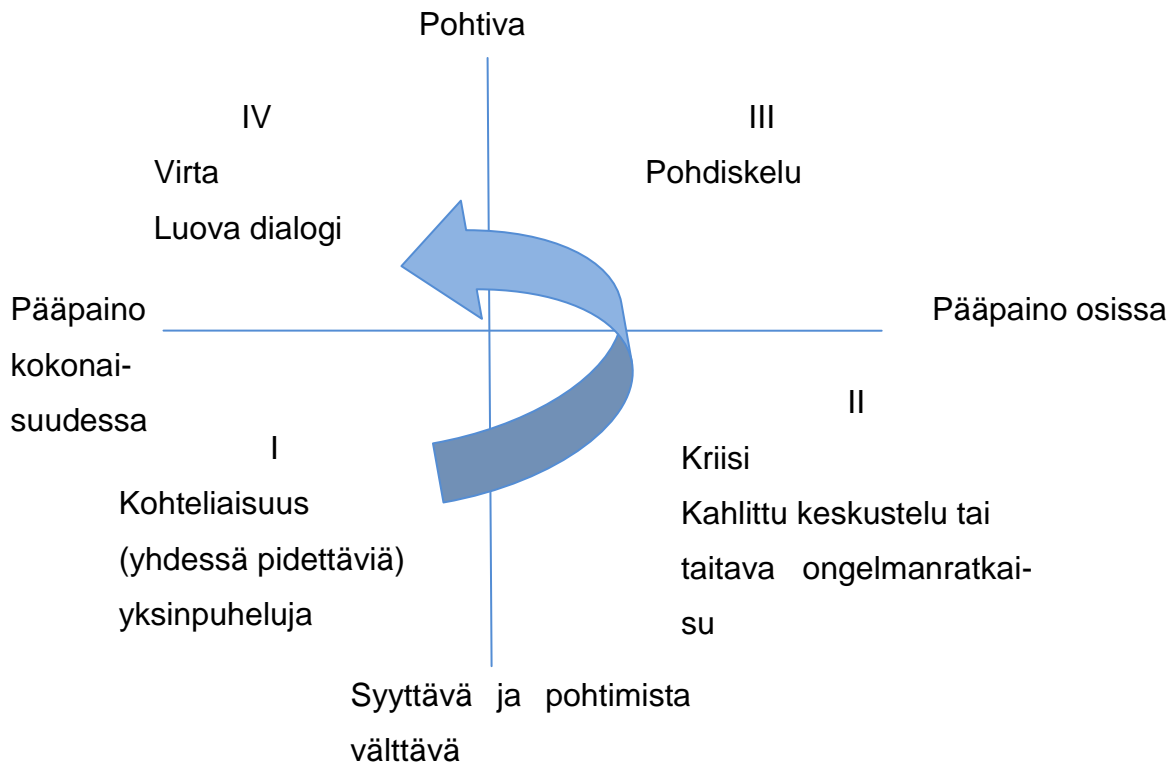
Verkosto-organisaatiot on luotu vastaamaan aikamme kehityshaasteisiin myös siinä mielessä, että se on siirtänyt valtaa ja vastuuta organisaation päätöksenteossa alemmille tasoille. Suurissa organisaatioissa päätöksenteko voi etääntyä ja hankaloittaa joustavaa työskentelyä. Tiimit ovat vastuullisessa roolissa itseohjautuvuudessa toiminnan muuttuessa asiakaslähtöisemmäksi ja yhteisöllisemmäksi. (Isoherranen 2005,69) Tällaista uutta toimintamallia Isaacs(2001;217,222) nimittää avoimeksi järjestelmäksi. Avoimen järjestelmän heikkoudeksi hän määrittelee epävarmuuden rajoista. Järjestelmässä on nimetty puheenjohtaja, joka määrää järjestystä kokouksissa. Avoin järjestelmä on heikko kehittämiselle, koska päätöksentekoprosessit voivat jatkua määräämättömään

tulevaisuuteen kun kukaan ei päättä mitään. Avoimen järjestelmän pyrkimys suvaitsevaisuuteen johtaa ääritapauksissa siihen, että se sallii suvaitsemattomuuden, joka saattaa tuhota koko järjestelmän. Avointa järjestelmää kutsutaan myös oppivaksi organisaatioksi.

7.1 Kallion PPKY:n nykytila organisaation kehityksessä

Kallion PPKY:ssä ollaan verkostomaisen organisaation mallissa (Engström 1993, 125) mielestäni tasolla 3, mutta suunta on selkeästi kohti tasoa neljä. Tasolle 4 pääsyä estää mielestäni Maisemamalli, jota Kallion PPKY:ssä toteutetaan. Maisemamallissa kunta-palvelut jakautuvat talous- ja tulostuotantalueisiin. Talouden ja toiminnan yhdistävät taulukot sekä Maisema-vertailu antavat kunnan johdolle, tilaajalle sekä palvelun järjestäjälle mahdollisuuden ohjata toimintaa ja reagoida nopeasti esim. kysynnän muutoksiin. Työkalujen jatkuva käyttö mahdollistaa myös palvelurakenteen muutosten pitkäjänteisen seurannan ja suunnittelun. Kallio PPKY:ssä käytetään tilaaja- tuottaja mallia, jolloin yli sektorirajan menevästä palvelusta laskutetaan palvelusektoria, jolta palvelua otetaan. Maisema-mallin taustalla on ajatus tilaajan ja tuottajan roolien erottamisesta, mutta Maisema-malli ei edellytä puhdasta tilaaja–tuottajamallia. Kukin kunta voi itse päättää, kuinka syvälle tilaaja–tuottajamalliin se haluaa mennä. Pienessä kunnassa tällainen organisaatio voi olla liian raskas ja kallis. Yksinkertaisimmillaan tilaaja–tuottaja-ajattelu voikin perustua vain jopa pelkkään roolien tiedostamiseen. (Kuntamaisema 2010). Päästäkseen tasolle 4 mielestäni Kallion PPKY:ssä tulee miettiä tehdäänkö kustannussiirtoja yli sektorirajojen menevästä yhteistyöstä. Nykyisessä työssäni Lapsen hyvä arki- hankkeessa tein Bikva arviointimenetelmällä haastatteluja asiakas, henkilökunta ja johtotasolle. Tuossa henkilökunnan haastattelussa tuli esille tämä epäkohta. Neuvolan perhevalmennukseen käytetyn eri sektoria edustavan työntekijän palkka oli otettu neuvolan kustannuspaikasta kustannussiirtona toiselle sektorille. Tällöin tulo- ja menokohdat vääristyvät eikä yhteistyötä koeta mielekkääksi.

Isaacs (2001, 257) kuvaa seuraavan sivun kuviossa yhteistyön tekemistä keskustelukenttien ja dialogisuuden kautta. Dialogi ei synny väkipakolla, eikä dialogissa ole vain yhtä keskustelukenttää. Kentien kaikilla osilla on tärkeä merkitys dialogisuuden onnistumisessa.

KUVIO 10. Keskustelukentät (Isaacs 2001, 256)

Dialogin synnyttäminen vie aikaa. Toimintakeskeiset ihmiset saattavat turhautua tajutessaan ettei dialogia synny pakottamalla. Tämän jälkeen syntyy kriisi, jota dialogin syntyminen tarvitsee. Dialogissa kriisillä tarkoitetaan porttia hiljaisuuteen ja syvempään kuunteluun. Kriisejä voi yrittää välttää niiden negatiivisuuden vuoksi, mutta silloin ei saavuteta todellisia muutoksia. Kriisin oletetaan selviävän yleensä henkilön tai ryhmän avulla, jolla kuvitellaan ohjat olevan. Dialogissa ihmiset tajuavat ratkaisun syntyvän ryhmän yhteisestä kokemuksesta, eikä sitä voi synnyttää pakolla. (Isaacs 2001, 256–258.)

Kallion PPKY:n lapsi ja perhepalveluissa oltiin tutkimusvaiheessa kentällä kolme. Ideat virtasivat vapaasti ja pohdiskelua syntyi. Tälle kentälle on ominaista puhumis- ja kuuntelukyvyn kasvu. Jäsenet puhuvat ja kuuntelevat niin, että heidän välillään on yhteys. Keskustelut ja ihmisten ajattelun laajentuminen aiheuttaa pirstoutumisen, joka johtaa tietoisuuteen siitä miten paljon toinen toisistaan tekemät arviot vaikuttavat tunteisiin ja sitä kautta tekoihin. Saattaa muodostua myös tunne siitä, ettei tehty yhteistyö ollutkaan koko totuus. Jokaisessa kentässä tarvitaan johtajuutta. Dialogin vetäjään kohdistuu eri vaatimukset sen mukaan missä kentässä ryhmä milloinkin on. (kts. Isaacs 2001, 265–268, 280) Kallion PPKY:n lapsi ja perhepalveluiden verkostossa ei ole nimettyä dialogin vetäjää, joka mielestäni pitäisi olla nimetty kehityksen eteenpäin viemiseksi.

7.2 Moniammatillinen yhteistyö säädösten näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysalalla toiminnan tavoite on asiakkaan, perheen tai lapsen, hyvinvoinnin edistäminen. Asiakas sosiaalisissa ongelmissaan tai potilas sairastaessaan on haavoittuvassa asemassa ja näin ollen riippuvainen alan ammattilaisesta. Tätä asetelmaa on säädetty normein ja säädöksin. (Pennanen 2008, 194.) Vastauksista nousi suurimpana esteenä yhteistyön tekemiselle salassapito ja vaitiolovelvollisuus. Teoriaosuudessa on avattu tärkeimmät lait, joita viranomaisen on noudatettava tehdessään asiakastyötä moniammatillisessa yhteistyössä. Joskus hyvään hoitoon ja hoitoon pääsyyn voi merkitä sitä, että useat eri asiantuntijat tekevät yhteistyössä hoitosuunnitelman. Asiakkaan suostumus käsiteltävään asiaan moniammatillisessa ryhmässä on oltava. Tietojen siirto tulee tehdä aina vain siltä osin mikä on välttämätöntä asian hoitamisen kannalta. Asiakkaan läsnäolo on suotavaa aina kun se vain on mahdollista. Asiakkaan selän takana tekemisestä on enemmän haittaa kuin hyötyä. Asiakkaan kanssa käydyt keskustelut ja sopimukset on kaikkien osapuolten hyväksi kirjattava. (Pennanen 2008, 196–197.)

Vastuu ja velvollisuus ovat aina läsnä myös moniammatillisessa työskentelyssä. Jokainen kantaa vastuun omasta tekemisestä tai tekemättä jättämisestään. Näitä velvollisuuksia teoriaosuudessa avattiin tarkemmin. Vastauksista voi päätellä, ettei henkilökunnalla ole riittävää tietoa omista vastuista ja velvollisuuksistaan. Työnantajalla on myös lisäkoulutusvelvollisuus, mikäli työntekijä kokee, ettei hänen ammattitaitonsa riitä hoitamaan annettua tehtävää. Tehtävän hoito siirretään täksi ajaksi toiselle työntekijälle, jolla on tehtävään riittävä ammattitaito. Moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä tulisi muistaa, että yhteistyö tai työn jako ei ole itseisarvo, eikä kehitystyön tavoitteena tule olla ammattihenkilöstön työn helpottaminen, vaan aina asiakkaan tai potilaan hyvä hoito! (Pennanen 2008, 197–199.)

7.3 Luotettavuus ja etiikka

Avoimuus on yksi arvo Kallion PPKY:ssä. Avoimissa kysymyksissä haluttiin saada näkökulmaa yhteistyön tekemisen esteistä sekä uusia ideoita perhekeskusmallille. Näin avoimuus ja henkilöstön kuuleminen on todennettu.

Kysymyksiin, jossa haettiin vastuksia hyvien käytänteiden käyttämiselle, oli vastauksissa hajanaisuutta. Arjen hyvien käytänteiden leviämisestä ei saatu luotettavaa tietoa. Hajanaisuus yksikön sisällä viittaisi siihen, että toiset osaavat käyttää arkea helpottavia menetelmiä, mutta eivät kaikki. Tästä voi päätellä, että henkilökunta on voinut vaihtua tai

kaikki eivät ole olleet osallisia tuona ajankohtana, jolloin hyviä käytäntöjä on jalkautettu. Jos hyvistä käytännöistä keskusteltiin tai menetelmien olemassa olot tiedostettiin, niin arjen hyvät käytännöt lähtivät leviämään jo pelkästään tiimeissä käytyjen keskustelujen kautta.

Luotettavaa tietoa saatiin toimialojen perustehtävien kuvauksissa, kun jokainen asiantuntija sai itse ne määritellä. Luotettavana voidaan pitää myös tilastotietoa, kuinka hyvin toimialat tuntevat toistensa perustehtäviä.

Kyselylomakkeessa pyydettiin osallistujia laittamaan nimensä osallistujaluetteloon, joka olisi helpottanut laskemaan vastaajien kokonaismäärää. Kaikissa lomakkeissa tuota ei oltu tehty, joten tarkka henkilöstömäärä jäi tuloksista puuttumaan. Osaltaan henkilöstön määrän tuloksettomuuteen vaikutti myös se, kun kyselylomakkeet laitettiin osalle työyhteisöjä liian aikaisin, eikä niissä ollut kohtaa johon olisi voinut merkitä koko työyhteisön henkilöstömäärän. Luotettavuuden näkökulma tuli esille henkilöstön sitoutumisena, kun he allekirjoittivat vastauslomakkeeseen nimensä.

Oma rooli opinnäytetyön rajaamisessa oli haastava. Aloitin Lapsen hyvä arki- hankkeen kehittämiskoordinaattorina Kallion PPKY:ssä syksyllä 2009. Opinnäytetyötä kirjoittaessani minulla oli jo alueen toiminnasta enemmän tietoa, kun tutkimusta tehdessäni. Hankkeessa kehitetään asioita, jotka nousivat esille vastauksista kehittämisen tarpeina. Opinnäytteen luotettavuus ja käyttökelpoisuus on todentunut nykyisen työni edetessä.

Huonoa aineistonkeruumenetelmässä oli se, että kaikki eivät voineet osallistua kokoukseen, jossa asiaa käytiin läpi tai eivät osanneet siinä hetkessä sanoa ääneen asioita. Henkilökohtaisen kyselylomakkeen etuna on jokaisen mielipiteen kuuleminen, mutta riskinä se, että vastaajat eivät ole sitoutuneet kehittämistehtävään tai eivät ole olleet rehellisiä ja huolellisia. Sama riski oli tässä mallissa, jossa vastukset laadittiin tiimissä. Tiimissä eivät kaikkien mielipiteet tule välttämättä esille, joten yksikön näkemys ei ole kaikkien yksilöllinen näkemys. Riskinä oli myös se, että kysymykset eivät olleet ymmärrettäviä jokaiselle, vaikka kysymykset laadittiin siten, että väärinymmärrykset olisivat vähäisiä.

Ryhmässä täytettävän kyselylomakkeen etuna oli yhteisen keskustelun mahdollisuus sekä Kallion PPKY:n strategian esitleminen työntekijöille. Kyselyn saatteena toimitettiin jokaiseen yksikköön kirjeen (liite 1), jossa kerrottiin vastaamisen tärkeydestä, sekä tuotiin esille tehtävän tavoitteet. (kts. Hirsjärvi ym. 2008, 189–190, 193).

7.4 Kehittämisehdotuksia ja jatkotutkimuksia

Tutkimustulosten perusteella esitetään seuraavat kehittämisehdotukset sekä jatkotutkimusaiheet:

1. Työntekijöiden perustehtävien kirjaaminen
2. Arjen käytännön materiaalin nettisivuja aletaan jakaa niiden toimesta, jotka ovat niitä käyttäneet.
3. Tehdään vertaiskäyntejä eri toimialoille, että nähdään käytännössä toisten toimialojen työtä. (Kehittävä vertaiskäynti on samaan ammattiryhmään kuuluvien, samanlaisten työyksiköiden tai saman ongelman tai työalueen parissa työskentelevien kesken tapahtuvaa **työn kehittämistä**, jonka keskeinen osa on vierailu- tai tutustumiskäynti)
4. Perhepalveluverkoston rakentaminen.
5. Alueella on käynnistynyt prosessikoulutus moniammatilliseen yhteistyöhön KASTE hankkeen toteuttamana. Tutkimus muutaman vuoden kuluttua, ovatko toimintakäytänteet muuttuneet.
6. Haastattelututkimus asiakkaan kokemuksista moniammatillisesta yhteistyöstä.
7. Palveluesitteen luominen lapsi- ja perhepalveluihin; työntekijöille tarkempi ja asiakkaille yleisempi

8 POHDINTA

Kallion PPKY oli opinnäytetyötä tehdessäni toiminut vasta vuoden. Tutkimus oli hyvä lähtötilanteen kartoitus alueelle, kun siellä mietittiin juuri mitä kehitetään ja miten. Perhepalveluverkoston luominen on ollut alusta asti selkeä päämäärä toiminnan suunnittelussa. Verkosto, joka Kallion PPKY:ssä lasten ja perheiden palvelussa jo on, on aktiivinen ja heillä on kehittämisen halua. Muutos ei ole koskaan kevyt ja helposti toteutettavissa oleva, jonka nämä ihmiset ovat sisäistäneet.

Teoriaosuuden kirjoittamista aloittaessani olin varma, etten löydä materiaalia, joka liittyisi annettuun tehtävään. Yllätyin kuinka paljon materiaalia olikaan moniammatillisesta työotteesta. Johtamisen näkökulmaa sivusin vain vähän, koska siihen ei varsinaisesti tutkimuksen asettelussa viitattu. Erittäin mielenkiintoista oli tutustua eri lakeihin, jotka lapsi- ja perhetyötä ohjaavat. Oli tunne, että pitäisi kirjoittaa kaikki mitä on lukenut asiasta, sillä 20 vuotta työtä lapsien kanssa tehneenä en voi sanoa, että näitä säädöksiä tuntis. Tavoitteena oli tehdä osuudesta sellainen, jota voisi jokainen työntekijä lukea selvittääkseen omia velvoitteitaan myös lakien näkökulmasta, mikäli tunne on samanlainen kanssani.

Lapsiperheiden hyvinvointi ohjaa lapsi- ja perhepalveluiden toimintaa. Hyvinvoinnin näkökulmat ja nykypäivän tilanteet sekä tulevaisuuden haasteet tulee tiedostaa, kun työtä kehitetään. Hyvinvoinnin kehitys on ollut Suomessa nopeaa muutaman vuosikymmenen kuluessa, joka tulee teoriaosuudessa hyvin esille. Kehityksen nopeudesta tulevaisuuteen on vaikea arvioida, mutta tämä mahdollinen nopeus vaatii henkilöstöltä jatkuvan muutoksen ja kehittämisen työtettä luonnollisena osana omaa työnkuvaa.

Aineiston käsittelin manuaalisesti. SPSS ohjelmaa olisin voinut käyttää, mutta tutkimusaineisto oli niin pieni, ettei tuon järjestelmän käyttö olisi ollut järkevää. Kyselyn vastauksen tulkinta oli haastavaa aineiston monipuolisuuden vuoksi. Haastavaksi analysoinnin teki myös se, että vastauksissa oli selkeästi kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia aineistoja. Aineiston sisällönanalysointitapa oli mielestäni aluksi haastava menetelmä, jopa hieman hankala. Huomasin kuitenkin, että tämä aineiston käsittelytapa oli ainoa vaihtoehto käsitellä vastauksia.

Vastuksissa oli saman yksikön sisällä eriäviä vastauksia. Henkilökohtaiset vastaukset olisivat voineet olla helpompi analysoida, mutta tulos olisi varmasti ollut sama. Yksiköissä oli eriäviä mielipiteitä asioista, mutta mielipiteet kohtasivat toisen yksikön vastauksissa. Yksiköissä on eri tehtävät eri toimenkuvilla, jolloin syntyy eriäviä mielipiteitä siitä, kenen kanssa yhteistyötä tehdään ja kenen ei. Hyvä esimerkki tästä on lastensuojelun

tunnettavuus suhteessa yhteistyön määrään. Osa henkilöstöstä kokee, ettei tunne lastensuojelun toimialaa, mutta melkein kaikki yksiköt tuon toimialan kanssa yhteistyötä tekee. Vastauksista voi tämän perusteella todeta yksikön sisäiset erot. Olen tyytyväinen siihen, että sain analyysin tehtyä ja siitä kaiken kaikkiaan tuli käytännöllinen aineisto. Elokuussa 2009 perhepalveluverkosto oli käyttänyt tuottamaani materiaalia hyväkseen todetessaan mitä asioita on jo hyvin ja mihin voisi vielä kiinnittää huomiota (liite 7). Opinnäytetyöni on ollut linkki meneillään olevalle lapsen hyvä arki- hankkeelle, jota sain lähteä alueella koordinoimaan.

Lokakuussa KASTE hankkeen Lapsen hyvä arki- osahankkeen aloituskokouksessa 26.10.2009 kartoitettiin tulevaisuuden kehittämisen kohteita. Paikalla oli 21 osallistujaa. Tulevaisuuden kehittämiskohteissa tuli samoja asioita esille kuin kevään 2009 ideariihii- iltapäivässä, vaikka osanottajat olivat toiset. Paikalla oli myös oppilaitoksen edustajia sekä seurakunnan ja MLL:n edustajat. Hanke on luonut alueelle kaksi työryhmää Kallion PPKY:n toiminnan kehittämiseksi (*varhaiskasvatuksen kehittäminen ja varhainen vuoro- vaikutus*) sekä yhden työryhmän Selänteen PPKY:n (Haapajärven, Kärsämäen, Pyhä- järven ja Reisjärven peruspalvelukuntaliitos vuoden 2010 alussa) kanssa yhdessä (*per- hepäivähoidon kehittäminen*). Työryhmissä kehitetään käytännön tasolla asioita, joita on noussut esille aloituskokouksessa sekä BIKVA arvioinnissa asiakkaiden näkökulmasta, jonka tein Kallion PPKY:n kahden kunnan asiakkaille. Mukana toiminnassa on MLL:n vapaaehtoistyön ohjaaja, jonka tavoitteena on saada alueen paikallisyhdistykset mu- kaan kunnan rinnalle tuottamaan lapsi- ja perhepalveluita. Seurakunnan lapsityö on mu- kana suunnittelussa ja toteuttamassa samansuuntaista palvelua. Olen työskennellyt näiden työryhmien vetäjänä, mutta osallistajat tietävät minun siirtävän vastuun pikkuhil- jaa heille itselleen. Kaikissa ryhmissä on moniammatillinen osallistujajoukko, joten myös näiden kautta yhteistyöverkosto muodostuu.

Vaikeinta tässä opinnäytetyöprojektissa oli se, etten ole itse ollut tällä alueella töissä. Minulla ei ollut mitään käsitystä toimintatavoista eikä malleista, joita alueella on ollut. Haittana kehityksen kannalta oli se, että olisin voinut tehdä parempiakin kysymyksiä jos olisin tiennyt aiemmista käytännöistä. Toisaalta voi olla hyvä, etten ollut alueen oma toimija. En osannut kysyä johdattelevia kysymyksiä, eikä kelläkään vastaajista ollut epäi- lyksiä kyselyn motiiveista. Vastaajat pystyivät vastaamaan luottamuksellisesti ja rehelli- sesti.

Opinnäytetyö prosessina oli mielenkiintoinen. KASTE hanke (Lapsen hyvä arki- hanke) ja tämä opinnäytetyö sekoittivat omia ajatuksiani. Jos olisin tehnyt opinnäytetyön ilman

nykyistä työtäni, siitä olisi tullut eritasoinen. Nykyisen työni kautta olen enemmän tietoinen alueen tarpeista ja kehittämiskohteista. Välillä oli vaikea rajata opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa ja oman työni kautta tullutta tietoa. Väistämättä nämä välillä sekoittuivat. Työnimenä opinnäytetyössäni oli aluksi *HYVÄKKÄÄT- Hyvät käytännöt arkityöhön*. Työn edetessä sain huomata työni olevan laajempi, kuin vain hyvien käytänteiden esiin nostamisen prosessi. Moniammatillinen yhteistyö on ollut tämän työn ”punainen lanka”. Tämä työ antavaa pohjaa verkostomaisen perhekeskusmallin rakentamiselle Kallion PPKY:ään.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

- Ahonen R.** 2005. Kemissä yhteistyö on voimaa. Lastentarha 5/2005. Painotalo Auranen, Forssa.
- Arponen A & Kihlman E & Välimäki S.** 2004. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. Teoksessa: Anttila M, & Rousu S. (toim.) 2004. Haravalla kootut; moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Lastensuojelun keskusliitto ja Suomen kuntaliitto. Savion kirjapaino, Kerava.
- Engeström Y.** 1993. Moniammatillisten tiimien toiminnan analyysi. Teoksessa: Mallit, kontaktit, tiimit ja verkot. Välineitä terveystieteiden tutkimukseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 80.
- Heikkinen H.L. T. & Jyrkämä J.** 1999. Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa: Heikkinen H.L.T & Huttunen R. & Moilanen P. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Atena. Wsoy- kirjapainoyksikkö. Juva.
- Hirsjärvi S. & Remes, P. & Sajavaara, P.** (2008) Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Huttunen R. & Kakkori L. & Heikkinen H.L.T** 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa: Heikkinen H.L.T & Huttunen R. & Moilanen P. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Atena. Wsoy- kirjapainoyksikkö. Juva.
- Haapakorva P.** 1995. Työosuuskunta jäsenenomavastuisena työllistymisratkaisuna. Työpoliittinen aikakauskirja 38:3, 3-12
- Husso S** 2009. Pyhäjokiseutu lehti 15.1.2009. Neljän väkimäärä kasvoi Oulun Eteläisellä.
- Isaacs W.** 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Talentum media oy. Gummerus kirjapaino oy. Jyväskylä.
- Isoherranen K.** 2005. Moniammatillinen yhteistyö. WSOY. Dark oy. Vantaa.

Isoherranen K. 2008 Yhteistyön uusi haaste –moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa: Isoherranen, Rekola, Nurminen. Enemmän yhdessä –moniammatillinen yhteistyö. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Isoherranen K. 2008. Vuorovaikutuskulttuuri murroksessa. Teoksessa: Isoherranen, Rekola, Nurminen. Enemmän yhdessä –moniammatillinen yhteistyö. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Jallinoja R. 2000. Perheen aika. Otavan kirjapaino. Keuruu.

Kaplan R. S. & Norton D.P (2002). Strategialähtöinen organisaatio. Tehokkaan strategiaprosessin toteutus. Jyväskylä. Talentum.Gummerus kirjapaino

Kolbe, L. 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa: Kolbe, Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. RT-Print oy, Pieksämäki.

Lammi-Taskula, J & Karvonen, S & Ahlström, S (toim.)2009. Hyvinvoinnin ulottuvuudet perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa Lapsuuden hyvinvointi. Stakes.

Lindén S. 1998. Terveiden edistäminen kouluterveydenhuollossa moniammatillisen yhteistyön keinoin. Teoksessa: Pihlaja L., Kuismin, R. (toim.)1998. Apua ihmiselle- moniammatillinen yhteistyö hoitotyössä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A:tutkimuksia- Research reports. A-paino oy.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia sarja 4. Jaabes Oü, Vöru, Viro.

Pennanen P. 2008. Moniammatillinen yhteistyö terveydenhuollon säädösten näkökulmasta. Teoksessa: Isoherranen, Rekola, Nurminen. Enemmän yhdessä –moniammatillinen yhteistyö. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Pulkkinen L. 2002. Kasvatus yksityisenä ja yhteiskunnallisena tehtävänä. Teoksessa: Kolbe, Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. RT-Print oy, Pieksämäki

- Pylkkänen E.** 2009. Yksinhuoltajaperheiden rankempi taakka. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi. Yliopiston kirjapaino. Helsinki
- Rekola L.** 2008. Sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamiseen vaikuttavia kehityssuuntia. Teoksessa: Isoherranen, Rekola, Nurminen. Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Salmi, M & Sauli, H & Lammi-Taskula, J.** 2009. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi. Yliopiston kirjapaino. Helsinki
- Sauli H. & Kainulainen S.** 2001. Yhteiskunnan muutos ja lapsiperheet. Teoksessa: Törrönen M (toim.) lapsuuden hyvinvointi- Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Pelastakaa Lapset. Tummavuoren kirjapaino. Vantaa.
- Sinko Päivi** 2004. Oikeusvaltion keskeiset periaatteet lastensuojelun näkökulmasta. Teoksessa: Sinko P. Laki ja lastensuojelu. Juridisoituvat käytännöt sosiaalityön arjessa ja asiantuntijuuden määrittelyssä. Helsingin yliopistopaino Palmenia.
- Tuomi J. & Sarajärvi A,** 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Veijola A.** 2004. Matkalla moniammatilliseen perhetyöhön lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. Väitöstudium. Oulu university press. Oulun yliopisto. 2004
- Vilka, H** 2005. Tutki ja Kehitä. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu

Painamattomat lähteet:

- Alasoini, T** (2004). Työelämän oppimisverkostot - keino luoda ja levittää generatiivisia ideoita Tykes-ohjelmassa. Konsepti - toimintakonseptin uudistajien verkko-lehti, Helsingin yliopisto. Viitattu 31.1.2010. Saatavissa: http://www.muutoslaboratorio.fi/files/Tyoelaman_oppimisverkosto.pdf#search=%22tuomo%20alasoini%22

Asiakassalaisuuksien luovuttaminen, tietojensaanti ja vaitiolovelvollisuus. Sosiaaliturva 14/2000. Kunnat.net. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa: http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;349;22080;29601;5275

Borzo J. & Palmer A. B 2010: The public sector. Embracing the challenge of change. Viitattu 24.9.2009. Saatavilla: http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/Business_2010_Public_sector_WP.pdf

Esping-Andersen Gosta (2002). Towards a new society, Once Again? Teoksessa: Esping-Andersen, Hemerijck, Myles: Why we need a new welfare state? Oxford; Oxford university press. Viitattu 31.1.2010. Saatavissa: <http://books.google.com/books?hl=fi&lr=&id=OaxGR8yrm10C&oi=fnd&pg=PR8&dq=esping+andersen+welfare+regime&ots=n7DZ5M3x68&sig=jPXB Tk d9thO1I9VDeSpoZAldXNk>

Flinkman, H-M. 2004 LAPSI JA RAJAT- lapsen näkökulma hänen elämänsä kotona säateleeviin rajoihin ja sääntöihin. Pro gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.7.2009. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8938/G0000518.pdf?sequence=1>

Hätönen H. 2007. Oppiva organisaatio, Koulutusmateriaalia 8.10.2007. Educa-instituutti. Viitattu 19.7.2009. Saatavilla: http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/09B05A90-DA27-4CE5-A074-BAE48DEFEE73/0/Hatonen2_08102007.pdf

Hyvät käytännöt nettisivusto. 2010. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa: <http://groups.stakes.fi/FINSOC/FI/hyvatkaytannot/index.htm>

Järvi S. 2009. Luento 6.10.09 Oulun yliopisto.

Kallion peruspalvelukuntayhtymän nettisivusto. Viitattu 17.6.2009. Saatavilla: http://www.kalliopp.fi/index.asp?l=kallio&menu_id=11898

Kansalaisbarometri 2009. Viitattu 6.3.2010. Saatavilla: http://docs.google.com/gview?a=v&q=cache:QxJl8QXselsJ:www.stkl.fi/2009_KB_yhteen veto.pdf+kansalaisbarometri+2009&hl=fi&gl=fi

Kasvatusilmapiiristä 2000- luvulla, 1970- luvulla ja 1950- luvulla. Oulun yliopiston kirjasto 2002. Viitattu 2.5.2010. Saatavissa:

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268660/html/x1144.html>

Katajamäki H. 2009. Terveempi Pohjois-Suomi hanke-esittely. Haapavesi 25.08.09.

Kun Suomi putosi puusta -70 luku. Viitattu 2.5.2010. Saatavissa:

<http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/70-luku.htm>

Kautto M & Fritz J & Hvinden B & Kvist J & Uusitalo H. 2009. How distinct are the Nordic welfare states. Teoksessa: Nordic welfare states in the European context. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa:

http://books.google.com/books?id=sITM8v9qLc0C&printsec=frontcover&dq=espinq+andersen+welfare+regime&lr=&hl=fi&source=gbs_similarbooks_s&cad=1

Krogstrup, H. Kompetenssi arviointimalli –Työyhteisön kehittämisen malli. FinSoc Arviointiraportteja 3/2004. Helsinki, Stakes. Viitattu 6.3.2010. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/0c3599d8-7d50-4527-9177-89d4f6d1e8f8.aspx>

Kuntamaisema 2010. Maisemamalli ja – työkalut. Parhaat puolet tilaaja - tuottajamallista sekä tuotteistamisesta. Viitattu 11.4.2010 Saatavissa:

http://www.kuntamaisema.fi/index.php?node_id=11810

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2008. Viitattu 17.8.2009.

Saatavissa:

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;63;375;23761;23767;14028

Lapsuus ja perhe. Tilastot ja rekisterit. Käsitteet ja määritelmät. Stakes (1.1.2009 alkaen Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.)29.9.2008. Viitattu 6.3.2010. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/kasvatuperhekasittet.htm>

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma. Viitattu 17.8.2009 .
Saatavissa: http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf

Lasten päivähoito. 2008. Viitattu 17.8.2009. Saatavissa:
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;353;10336;49069

Lastensuojelu. 2008. Viitattu 19.7.2009. Saatavissa:
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;353;10336;59563

Lastensuojelulain muutos 2010. Suomen säädöskokoelma. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100088>

Lastensuojelulain muutos – koulutus. 29.3.2010. Jarkko Helminen. Ylivieska, Akustiikka-Sali.

Lindberg M. 2009. Köyhyys kasaantuu lapsiperheisiin. Helsingin Sanomat 24.5.2009

Luovaa suunnittelua. Kolme lähestymistapaa aivoriiheen. Viitattu 12.5.2010. Saatavissa:
<http://office.microsoft.com/fi-fi/visio/HA101482801035.aspx>

Lähipalvelut, seudulliset palvelut ja laajan väestöpohjan palvelut. Viitattu 19.7.2009. Saatavissa:
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;55264;55275;117031;118633;118634

Moisio P & Karvonen S & Simpura J & Heikkilä M. 2008. Tiivistelmä kirjasta Suomalaisen Hyvinvointi 2008. Stakes; Helsinki. Viitattu 2.5.2010. Saatavissa:
http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/11_2008.htm

Mäkipentti, L, 2004. Pitäjänmäki muistelee. Pitäjänmäen lastenkodin vaihteita. Viitattu 2.5.2010. Saatavilla:
<http://www.valt.helsinki.fi/projects/kmuisti/pitajanmaki/tarinat/lastenkoti.html>

Neuvolatyö. Stakes, 2008. Viitattu 19.7.2009. Saatavissa:
<http://neuvolakeskus.stakes.fi/FI/neuvolatyo/index.htm>

Päivähoidon lakiopas. 2010. Viitattu 19.8.2010. Saatavissa:

<http://www.unipress.fi/paivahoidon-lakiopas-2010-p-92.html>

Sarvela H-K, & Pukari P. 2007. Perheiden parhaaksi Asiakkaiden kokemuksista palvelujen kehittämiseen. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa:

<http://groups.stakes.fi/FINSOC/FI/hankkeet/bikva/julkaisut/index.htm>

Sauvola A. 2001. The association between single-parent family background and physical morbidity, mortality, and criminal behavior in adulthood. Oulun yliopiston kirjasto. Viitattu 2.7.2009. Saatavilla:

<http://herkules oulu.fi/isbn9514259416/>

Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet. STM 2001. II Sosiaalihuollon asiakaslaki. 3. Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen suostumuksen saatua. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa:

http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/opas01_11/osa4.htm

Sosiaalihuollon viranomaisen oikeus luovuttaa asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja muille viranomaisille ja yhteistyötahoille, yksityisille sekä lastensuojelun asiantuntijaryhmälle lastensuojelun tarvetta selvittäessä ja lastensuojelua toteutettaessa. Sosiaaliportti.fi. 2009. Viitattu 17.6.2009. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

<FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/tietosuoja/salassapitovelvollisuus/oikeusluovuttaatietoa/>

Vataja K.2005. Hyvät käytännöt, mitä ne ovat ja miten ne voidaan löytää? Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus. Viitattu 17.6.2009. Saatavilla:

http://www.isonetti.net/toiminta/Vataja_190505.pdf

Viitala R & Paavola A, 2007. Perhekeskustöön kuntakooste 2007. Viitattu 17.6.2010.

Saatavilla: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/PERHE-hanke/Aineistot/>

1960-luku. Wikipedia 2010. Viitattu 2.5.2010. Saatavissa:

http://fi.wikipedia.org/wiki/1960-luku#Suomi_ja_1960-luku

Peruspalvelukuntayhtymä VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Kallio
Hyvinvointipalvelut

Viranhaltija:
 Hyvinvointipalvelujohtaja

Päivämäärä Pykälä
 12.05.2009 13

Asia:	Tutkimuslupan myöntäminen Kirsi Anttilalle opinnäytetyötä varten (Hyväksyy)	
Perustelut:	Kirsi Anttila anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötä koskevan tutkimuksen tekemiseen Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon. Kirsi Anttila opiskelee Savonia AMK:ssa ylempää AMK-tutkintoa (Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen). Anttilan tarkoituksena on nostaa esille kuntien alueilla olevat hyvät käytännöt arkityön käytännöiksi (perhekeskuksen verkostomainen toimintamalli). Anttila tekee selvityksen aluksi kyselyn lapsi- ja perhepalveluiden yksiköille. Kyselyn tulokset esitellään yksiköille ja sovitaan jatkotoimenpiteistä.	
Päätös:	Myönnetään Kirsi Anttilalle tutkimuslupa opinnäytetyötä varten Peruspalvelukuntayhtymän alueella anomuksen liite 1 mukaisesti	
Allekirjoitus:	Hyvinvointipalvelujohtaja Jarmo Kivimäki	
Pöytäkirjan nähtävänäpito	Tämä päätös on yleisesti nähtävänä päätöksentekijän virkahuoneessa päätöspäivän jälkeisenä tiistaina klo 9-12.	
Oikaisuvaatimus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa tai kunnan jäsen.	
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite Yhtymähallitus Vierimaantie 5 84100 YLIVIESKA	
Oikaisuvaatimusaika, sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.	
Tiedoksianto	Kenelle: ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Muulla tavoin	Pvm: 12.5.2009 ☐ Luovutettu: Vastaanottajan allekirjoitus
Täytäntöönpanoa varten tiedoksi	Pvm: 12.5.2009 Nimi:	Sähköpostiosoite:

Kallion peruspalvelukuntayhtymään ollaan perustamassa perhepalvelukeskuksen toimintamallia. Teen tätä kehittämistyötä opinnäytetyönäni (ylempi AMK). Tarkoituksena on, että toimintamalli saa alkunsa tästä opinnäytetyöstäni. Opinnäytetyönäni nostan esille niitä hyviä käytäntöjä, joita teillä kaikilla yksiköissänne on, kaikkien toimialojen käyttöön. Toivon teidän myös saavan lisätietoa tois-
tenne toimialoista sekä tehtävistä, jotta yhteistyömuodot olisivat mutkattomammat.

Perhepalvelukeskuksen toimintamallilla uudistetaan lapsiperheiden peruspalveluiden yhteistyöra-
kenteita ja verkostoitumista. Keskukseen sijoitetaan lapsi- ja perhepalveluista vastaavat kunnan
palvelut kuten lastensuojelu, aikuissosiaalityö, päivähoitotoimisto, perheneuvola, lasten neuvola
sekä erityistyöntekijät. Kaikki toiminnot eivät sijoitu jokaisessa kunnassa samaan rakennukseen,
mutta yhteistyöverkosto tullaan luomaan kaikkien toimintayksiköiden välille.

Samalla otetaan koordinoitusti käyttöön varhaisen puuttumisen ja tuen mahdollistavia moniamma-
tillisia yhteistyökäytäntöjä ja työmenetelmiä. Perheiden osallistaminen on tärkeä osa keskuksen
toimintaa. Alueella on ollut mm: PESSI ja VARHIS- hankkeet, joissa on ollut vastaavaa kehittämis-
työtä. Nyt on tarkoituksena saada nämä hyvät käytännöt toimimaan lasten- ja perheidenpalveluis-
sa.

Kyselyyn vastataan yhdessä toimintayksikön sisällä esim: viikkopalaverissa. Esimies esittelee Kal-
lion strategiaa, jonka jälkeen jokaiselle muodostuu kuva tämän työn merkityksestä strategiselle
kehittämistyölle. Kallion strategiassa on yhtenä arvona avoimuus, jota toteutan jakamalla yksiköihin
tutkimussuunnitelmani, josta selviää tarkemmin työn merkitys. Esimiehet palauttavat raportit minul-
le 15.5 mennessä.

Henkilöstön sekä toimintayksiköiden esimiesten osallistumien on tärkeä osa kehittämistä, joten
toivon teidän kaikkien vastaavan seuraaviin kysymyksiin. Toivon tilastoinnin vuoksi, että laitate
allekirjoituksenne, jotka olette osallistuneet vastaamiseen.

Yhteistyöterveisin,

Kirsi Anttila

Toimiala:_____Kunta:_____

Koonnin tekijä:_____

Yksikön henkilöstömäärä: _____

1. Minkä lapsi- ja perhepalvelun osan koette tuntevanne parhaiten oman toimialanne lisäksi?

2. Minkä toimialan koette tuntevanne huonoiten?

3. Minkä toimialan kanssa teette yhteistyötä ja minkä ette?

Teeme_____

Emme:_____

4. Mitkä tekijät ovat rajoittaneet yhteistyötänne eri toimialojen kanssa?

5. Moniko tuntee termin huolen vyöhykkeistö? Onko näkynyt työssä?
(<http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>)

6. Oletteko käyttäneet Hyvät käytännöt nettisivustoa?
(<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Hyakaytanto>)

Emme:_____ Olemme:_____

7. Mikä on päivittäisen työnne tärkein tehtävä?

8. Onko teillä kehittämistoiveita perhepalvelukeskuksen toimintaan?

Kiitos vastauksistanne!

Allekirjoitukset:

Minkä palvelun koette tuntevanne parhaiten oman toimialanne lisäksi?

Vastauksia tunnettavuudesta tuli seuraavasti:

- ◆ Lastenneuvola 13kpl
- ◆ Perheneuvola 7 kpl
- ◆ Erityistyöntekijät 7kpl
- ◆ Lastensuojelu 4 kpl
- ◆ Päivähoito 4 kpl
- ◆ Sosiaalitoimi 2kpl
- ◆ Aikuissosiaalityö 1 kpl

Minkä toimialan koette tuntevanne huonoiten?

Vastauksia tuli seuraavasti:

- ◆ Aikuissosiaalityö 12 kpl
- ◆ Sosiaalitoimi 4 kpl
- ◆ Lastensuojelu 7 kpl
- ◆ Erityistyöntekijät 1 kpl
- ◆ Lastenneuvola 2 kpl,
- ◆ Perheneuvola 2 kpl
- ◆ Päivähoito 1 kpl

Vastauksissa tuli esille myös A-klinikka, KELA, taksit, avoin varhaiskasvatus, poliisi, AA-kerho, vammaispalvelut, kuntoutustyöryhmä

Minkä toimialan kanssa teette yhteistyötä ja minkä ette?

Yhteistyötä tehdään määrällisesti:

- ◆ Lastenneuvola 17 kpl
- ◆ Perheneuvola 16kpl
- ◆ Lastensuojelu 11 kpl
- ◆ Erityistyöntekijät 14 kpl
- ◆ Päivähoito 10 kpl
- ◆ Aikuissosiaalityö 1 kpl
- ◆ Sosiaalityö 1 kpl

Yhteistyötä ei tehdä määrällisesti:

- ◆ Aikuissosiaalityö 12 kpl
- ◆ Erityistyöntekijät 4 kpl
- ◆ Lastenneuvola 2 kpl
- ◆ Perheneuvola 2 kpl
- ◆ Lastensuojelu 2 kpl
- ◆ Sosiaalitoimi 1 kpl

- kukaan ei maininnut päivähoitoa

- Lisäksi mainittiin ettei yhteistyötä tehdä: koululaisten aamu- ja iltapäiväkerho, KELA, järjestöt

Mitkä tekijät ovat rajoittaneet yhteistyötä eri toimialojen kanssa?

- ❖ Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus (2 krt)
 - ❖ Sos.työntekijöitä ei saa kiinni
 - ❖ Yhteiset toimintamenetelmät puuttuvat(2krt)
 - ❖ Eri käytännöt
 - ❖ Vaitiolovelvollisuus (9krt)
 - ❖ Aikataulut- ja aikaongelmat (8krt)
 - ❖ Tiedonkulku (3 krt),
 - ❖ Työntekijän tavoitettavuus
 - ❖ Vanhempien kieltäytyminen
 - ❖ Oma ajattelemattomuus
 - ❖ Alati vaihtuvat puh.numerot
 - ❖ Ei tietoa siitä, ketkä hoitavat jo perhettä
 - ❖ Yhteydenotot hoitavat vain lastentarhanopettajat
 - ❖ Resurssien puute (4krt)
 - ❖ Tiedon puute (3 kpl) ei tiedä keneen ottaa yhteyttä
 - ❖ Pitäytyminen aikaisempaan kulttuuriin
 - ❖ Asiakasmateriaali, ei kosketuspintoja
 - ❖ Isot verkostoryhmät eivät toimi (2krt)
 - ❖ Keskitytään hoidon kannalta epäolennaisiin asioihin, kaikkea ei tarvitse tietää
 - ❖ Palaute lähetetystä asiakkaasta ei toteudu
 - ❖ Eri kieli sosiaali- ja terveystoimessa (eri termit?)
 - ❖ Jatkosuunnitelmat lähetetystä asiakkaasta puuttuvat
 - ❖ Uuden organisaatiot uudet tehtäväjaot
 - ❖ Ei ole tarve tehdä yhteistyötä kaikkien kanssa
 - ❖ Pitkät työpäivät
 - ❖ Ei omia lapsia
 - ❖ Henkilökemiat
 - ❖ Tehdään vain välttämätön
 - ❖ Fyysisesti eri organisaatiot-etäisyys
 - ❖ Kysyn mieluummin suoraan lapsen vanhemmilta
 - ❖ Oudot työntekijät
 - ❖ 1 vastaus: Yhteistyö ollut sujuvaa ja runsasta
 - ❖ Lapsiryhmässä ei ole tarvetta yhteistyölle
- Päivähoitoryhmästä riippuen yhteistyön määrä, vaihtelee vuosittain
 - Sosiaalitoimen kautta tulee lapsi virikepaikalle, jonka taustoista ei anneta tietoa
 - Lastensuojelu tekee eniten yhteistyötä eri toimialojen kanssa; 16 eri suuntaa.

Moniko tuntee termin huolen vyöhykkeistö? Onko näkynyt työssä?

- ❖ Työtä, huolta arvioidaan koko ajan osana perustyötä itsekseen ja teamin sekä perheen kanssa ja apua/tukea haetaan sen mukaan
- ❖ Kaavake ei ole arkityössä, mutta asia on sisäistetty ja sen mukaan toimitaan

- ❖ Käyttö on ollut luontevaa asioiden käsittelyä ilman varsinaista huolen vyöhykkeistöä.
- ❖ Huolen ilmestyttyä on tarkasteltu huolen tasoa, jonka jälkeen keskusteltu työparin, esimiehen ja vanhempien kanssa ja yhdessä mietitty keinoja tai yhteydenottoja muihin tahoihin.
- ❖ Kaikki tuntevat, mutta käyttö vähäistä ja satunnaista
- ❖ Kaikki tuntevat, ollut käytössä kouluterveydenhuollossa sekä oppilashuoltotyössä
- ❖ Koulutuksessa tutustuttu, saisi olla lisää koulutusta, kaikki eivät ole olleet mukana silloin
- ❖ Näkyy arkityössämme
- ❖ Tiedetään, mutta on yksi menetelmä muiden joukossa
- ❖ Kaikki käyttävät työn apuvälineenä
 - Vastausten jakautuminen
 - ◆ Tuntee termin 19kpl
 - ◆ Tuntee suunnilleen 2 kpl
 - ◆ Ei tunne termiä 8kpl
 - ◆ Käytetään arkityössä 12 kpl
 - ◆ Ei käytetä 9 kpl

Oletko tutustunut hyvät käytännöt nettisivustoon?

- ❖ Ei, mutta pitääpä tutustua
- ❖ Käyn silloin tällöin tarkastamassa mitä maailmalla tapahtuu, uusia ideoita ja uut-
taa ajattelua
- ❖ Osa henkilöstöstä samassa yksikössä käyttää osa ei
- ❖ Tutustuttu on, vaan ei käytössä
 - Vastausten jakautuminen
 - ◆ Ei ole tutustunut 20 kpl
 - ◆ On tutustunut 5 kpl

Mikä on päivittäisen työnne tärkein tehtävä? Enemmän aikaa tarvittaisiin...

- **Erityispäivähoito**
 - Tehtävät arkityössä
 - Ennaltaehkäisevä vaikuttaminen
 - Lisää työaikaan haluttaisiin
 - Aikaa ja resursseja tulisi järkipäiväistä
- **Päivähoito**
 - Tehtävät arkityössä
 - Lasten perushoidosta ja hyvinvoinnista huolehtiminen
 - Opetus ja kasvatusta, lapsiryhmässä toimiminen
 - Lisää työaikaan haluttaisiin
 - Perushoito ja siirtymätilanteet vievät eniten aikaa työajasta
 - Liian vähän aikaa yhteistyöhön vanhempien kanssa, palaverit usein työ-
ajan ulkopuolella, kun joutuu sovittamaan monta aikaa yhteen
 - Havainnointiin ja dokumentointiin lisää aikaa
 - Yhteistyöhön vanhempien kanssa
 - yksilöllisempään hoitoon (2 kpl)
 - toiminnan suunnitteluun ja valmisteluun

➤ **Lastensuojelun perhetyö**• Tehtävät arkityössä

- Ohjaus, tuki, toivon luominen, kasvatuskumppanuus, koko perheen hyvinvoinnin luoja, verkostojen kasaaja, kannustaja

➤ **Lastensuojelu**• Tehtävät arkityössä

- Lastensuojelutehtävät, lastenvalvojan tehtävät, lasten & nuorten ja heidän perheidensä tukeminen erilaisissa vaikeutuneissa elämäntilanteissa, ohjaus & neuvonta

➤ **Erityistyöntekijät (toimintaterapeutti, puheterapeutti, tk:n psykologi, terveydenhuollon sosiaalityöntekijä)**• Tehtävät arkityössä

- Ennaltaehkäisevä ja kuntouttava työote
- Arvioinnit ja tutkimukset sekä terapiatyö
- Neuvonta, konsultaatio, työnohjaus, kriisityö, lääkinnällinen kuntoutus
- Yhteistyö asiakkaiden ja heidän omaistensa kanssa
- Yhteistyöt muiden ammattilaisten kanssa

➤ **Lastenneuvola**• Tehtävät arkityössä

- Lapsen kasvun ja kehityksen seuranta sekä perheen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukeminen
- Perheiden hyvinvoinnin edistäminen, varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla perheillä (terveyserojen kaventuminen).
- Vanhemmuuden tukeminen
- Kouluterveydenhuolto
- Ennaltaehkäisevää lastenneuvola työtä
- Asiakkaan eteenpäin lähettäminen tarpeen mukaan

➤ **Perheneuvola**• Tehtävät arkityössä

- Lasten, nuorten ja perheiden tutkimus ja hoito

➤ **Aikuissosiaalityö**• Tehtävät arkityössä

- Asiakkaan kokonaisvaltainen ohjaaminen, neuvonta ja tukeminen.
- Taloudellisen toimintakyvyn ylläpitäminen
- Tarpeen mukaiseen hoitoon ja palveluun ohjaaminen

Kehittämistoiveita perhepalvelukeskukselle

- ❖ Vuosien varrella kehitellyt yhteistyötarpeet ja – suunnitelmat ma- peista pois ja käytäntöön
- ❖ Perhepalvelukeskus on unelma, jossa perheet ja toimijat kohtaavat toisia kunnioittaen, avoimesti hyvässä yhteishengessä.
- ❖ Katto ja seinät eivät tee keskusta, tarvitaan yhteistyötä ja hyviä vuorovaikutustaitoja
- ❖ Asiakkaalle palveluiden saanti helpoksi, pois luukulta luukulle tunne
- ❖ Yhteistyön muodoista tulee sopia ja tiedottaa kaikkia toimijoita sekä asiakkaita

- ❖ Koulutustilaisuus asioista olisi tarpeen
- ❖ Realistista arkityötä, ei palavereja ja kokoontumisia, joista ei jää mitään
- ❖ Perhekeskuksesta tulisi paikka, johon perheillä olisi helppo tulla ja josta löytyisi saman katon alta apua monenlaisiin ongelmiin.
- ❖ Tiivistä moniammatillista yhteistyötä, jossa päivähoito olisi yhtenä osapuolena
- ❖ Yhteistyöryhmä kokoontumisia, avointa yhteydenottoa, pelisäännöt
- ❖ Yhtenevää koulutusta
- ❖ vertaistuen tarjontaa, ennaltaehkäisevää työtä
- ❖ Matalan kynnyksen malli
- ❖ Kohdennettu yhteistyö
- ❖ Tiedonkulun ja yhteistyön parantaminen eri toimijoiden välillä
- ❖ Suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä toimintaa ja arvioidaan
- ❖ Ennaltaehkäisevä perhetyö puuttuu kokonaan -> perhetyöntekijä neuvolaan
- ❖ Asianmukaiset työtilat; terveelliset
- ❖ Toimitilat tukevat eri verkostojen yhteistyötä
- ❖ Yhteiset palaverit
- ❖ Sisäinen ”mese” verkosto
- ❖ Tarpeeksi työntekijöitä
- ❖ Enemmän koulutusta ongelmaperheiden kohtaamiseen
- ❖ Koulutusta sairaan lapsen hoitoon ja lääkitykseen
- ❖ Byrokratia vähemmälle, yhteistyötä silloin kuin on tarve
- ❖ Tiloja valvotuille tapaamisille

Yhdeksässä paperissa ei ollut ehdotuksia lainkaan.

HYVÄKKÄÄT

-hyvät käytännöt
arkityöhön

Kirsi Anttila SY8M1
Savonia AMK
Sosiaali- ja terveysalan
kehittäminen ja johtaminen,
ylempi AMK-tutkinto

KALLIO PP 2.6.2009

LÄHTÖKOHDAT

- Lapsi- ja perhepalveluihin kuuluvat neuvolapalvelut, päivähoito, lastensuojelu, aikuissosiaalityö sekä erityispalvelut
- PERHE- ja PESSI- hankkeiden saavuttamat tulokset, joiden pohjalta opinnäytetyöni rakentuu
- Avainsanoja: Moniammatillinen yhteistyö, verkostomaisuus, hyvät käytännöt, huolen vyöhykkeistö sekä perustehtävä

KALLIO PP 2.6.2009

KYSELYN TULOKSET

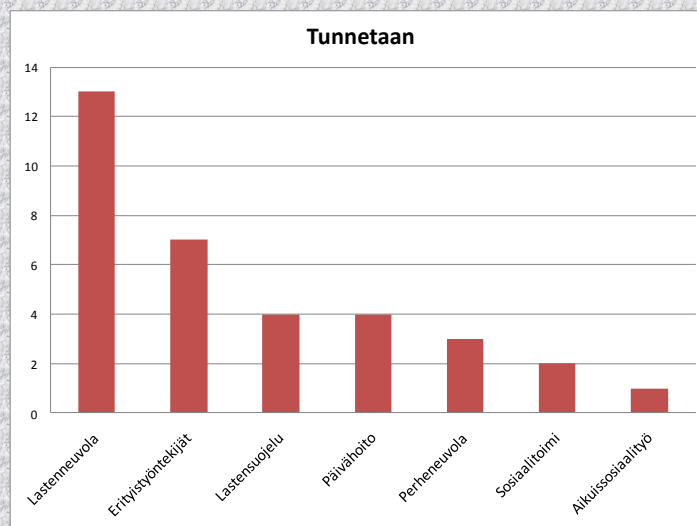
- Vastauksia tuli 25 yksiköstä
- Yhteenvetoa hankaloitti, kun osalle vastaajista lähetettiin kyselylomake liian aikaisin, jolloin lomake ei ollut vielä lopullisessa muodossaan

KALLIO PP 2.6.2009

Vastauksia tunnettavuudesta tuli seuraavasti:

- Lastenneuvola **13** kpl
- Erityistyöntekijät **6** kpl
- Lastensuojelu **4** kpl
- Päivähoito **4** kpl
- Perheneuvola **3** kpl
- Sosiaalitoimi **2** kpl
- Aikuissosiaalityö **1** kpl

KALLIO PP 2.6.2009

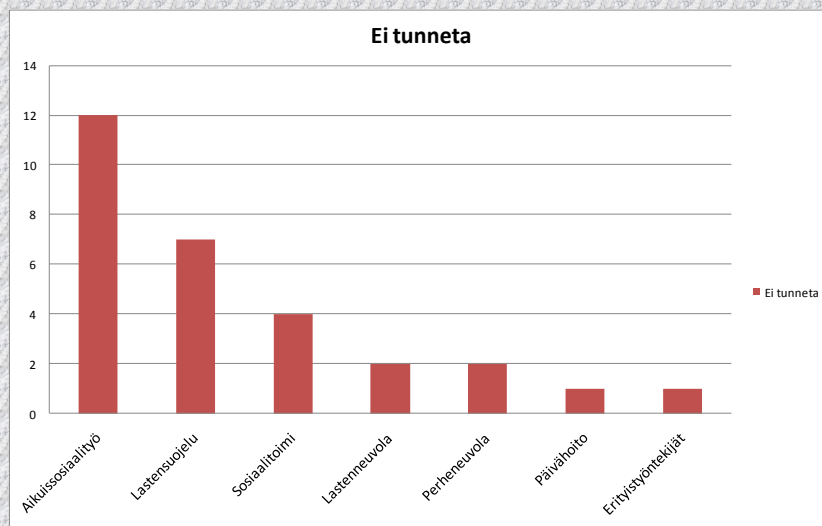

KALLIO PP 2.6.2009

Vähiten tunnettu toimiala

- Aikuissosiaalityö **12** kpl
- Lastensuojelu **7** kpl
- Lastenneuvola **2** kpl
- Sosiaalitoimi **4** kpl
- Perheneuvola **2** kpl
- Päivähoito **1** kpl
- Erityistyöntekijät **1** kpl

KALLIO PP 2.6.2009

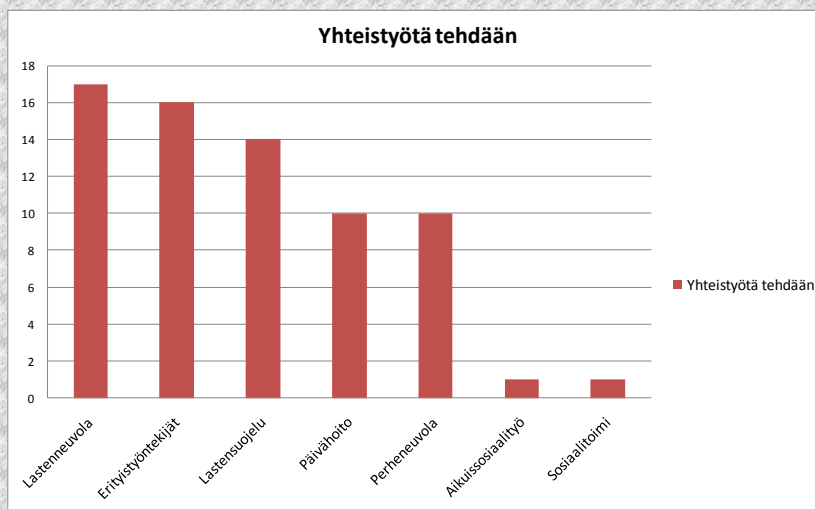

KALLIO PP 2.6.2009

Yhteistyötä tehdään

- Lastensuojelu **17** kpl
- Erityistyöntekijät **16** kpl
- Lastenneuvola **14** kpl
- Päivähoito **10** kpl
- Perheneuvola **10**kpl
- Aikuissosiaalityö **1** kpl
- Sosiaalitoimi **1**kpl

KALLIO PP 2.6.2009

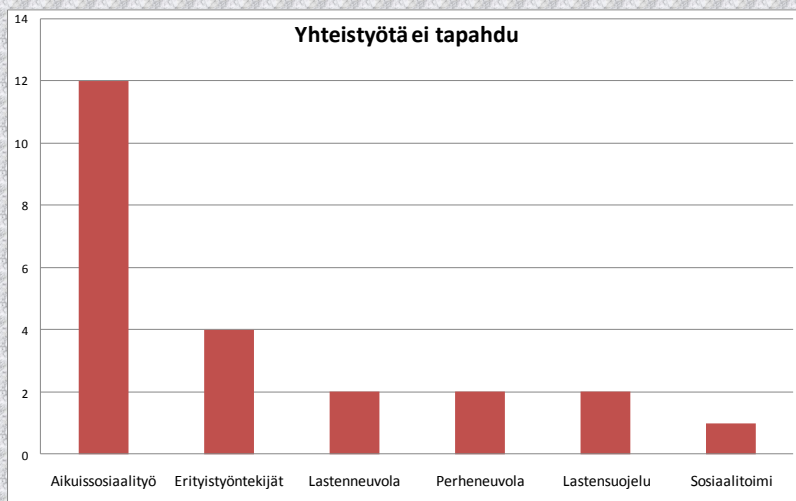

KALLIO PP 2.6.2009

Yhteistyötä ei tapahdu

- Aikuissosiaalityö **12** kpl
- Erityistyöntekijät **4** kpl
- Lastenneuvola **2** kpl
- Sosiaalitoimi **1** kpl
- Perheneuvola **1** kpl
- Lastensuojelu **1** kpl

KALLIO PP 2.6.2009

KALLIO PP 2.6.2009

Mikä rajoittaa yhteistyön tekemistä?

- Vaitiolovelvollisuus
 - Aikataulutus- ja aikaongelmat
 - Tiedonkulku
 - Yhteiset toimintamallit puuttuvat
 - Isot verkostot eivät toimi
 - Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus
 - Henkilökemiat
-
- Yhteistyö on ollut sujuvaa ja runsasta! (1 kpl)

Huolen vyöhykkeistö

- Huolen ilmestyttyä on tarkasteltu huolen tasoa, jonka jälkeen keskusteltu työparin, esimiehen ja vanhempien kanssa ja yhdessä mietitty keinoja tai yhteydenottoja muihin tahoihin. (1kpl)
 - Tuntee termin 19 kpl
 - Tuntee suunnilleen 2 kpl
 - Ei tunne termiä 8 kpl
 - Käytetään arkityössä 12 kpl
 - Ei käytetä 9 kpl

KALLIO PP 2.6.2009

Hyvät käytännöt -nettisivun käyttö

- Ei ole tutustunut 20 kpl
- On tutustunut 5 kpl
- "Käyn silloin tällöin tarkastamassa mitä maailmalla tapahtuu, uusia ideoita ja uutta ajattelua!"
- Osa henkilöstöstä samassa yksikössä käyttää osa ei
- Tutustuttu on, vaan ei käytössä

KALLIO PP 2.6.2009

Päivähoito

- Lasten perushoidosta ja hyvinvoinnista huolehtiminen
- Opetus ja kasvatus, lapsiryhmässä toimiminen

KALLIO PP 2.6.2009

Lastensuojelun perhetyö

- Ohjaus, tuki, toivon luominen, kasvatuskumppanuus, koko perheen hyvinvoinnin luoja, verkostojen kasaaja, kannustaja

KALLIO PP 2.6.2009

Lastensuojelu

- Lastensuojelutehtävät
- Lastenvalvojan tehtävät
- Lasten & nuorten sekä heidän perheidensä tukeminen erilaisissa vaikeutuneissa elämäntilanteissa
- Ohjaus & neuvonta

KALLIO PP 2.6.2009

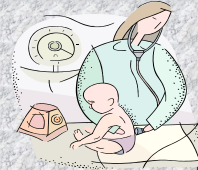
Erityistyöntekijät (toimintaterapeutti, puheterapeutti, tk:n psykologi, terveydenhuollon sosiaalityöntekijä)

- Ennaltaehkäisevä ja kuntouttava työote
- Arvioinnit ja tutkimukset sekä terapiatyö
- Neuvonta, konsultaatio, työnohjaus, kriisityö, lääkinällinen kuntoutus
- Yhteistyö asiakkaiden ja heidän omaistensa kanssa
- Yhteistyöt muiden ammattilaisten kanssa

KALLIO PP 2.6.2009

Lastenneuvola

- Lapsen kasvun ja kehityksen seuranta sekä perheen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukeminen
- Perheiden hyvinvoinnin edistäminen, varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla perheillä (terveyserojen kaventuminen).
- Vanhemmuuden tukeminen
- Kouluterveydenhuolto
- Ennaltaehkäisevää lastenneuvola työtä
- Asiakkaan eteenpäin lähettäminen tarpeen mukaan

KALLIO PP 2.6.2009

Perheneuvola

- Lasten, nuorten ja perheiden tutkimus ja hoito

KALLIO PP 2.6.2009

Aikuissosiaalityö

- Asiakkaan kokonaisvaltainen ohjaaminen, neuvonta ja tukeminen.
- Taloudellisen toimintakyvyn ylläpitäminen
- Tarpeen mukaiseen hoitoon ja palveluun ohjaaminen

KALLIO PP 2.6.2009

Toiveita, unelmia tulevaan

- Perhepalvelukeskus on unelma, jossa perheet ja toimijat kohtaavat toisia kunnioittaen, avoimesti hyvässä yhteishengessä.
- Katto ja seinät eivät tee keskusta, tarvitaan yhteistyötä ja hyviä vuorovaikutustaitoja
- Asiakkaalle palveluiden saanti helpoksi, pois luukulta luukulle tunne
- Yhteistyön muodoista tulee sopia ja tiedottaa kaikkia toimijoita sekä asiakkaita
- Koulutustilaisuus asioista olisi tarpeen
- Realistista arkityötä, ei palavereja ja kokoontumisia, joista ei jää mitään

KALLIO PP 2.6.2009

Vuosien varrella kehitetty yhteistyötarpeet ja – suunnitelmat mapeista pois ja käytäntöön!

KALLIO PP 2.6.2009

Nettisivuja

- <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>
- <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyakaytanto/kaytannot/>
- <http://groups.stakes.fi/VERK/FI/Varpu/index.htm>

KALLIO PP 2.6.2009

Pienryhmien keskustelujen havainnot 2.6.2009**1.ryhmä**

Ryhmässä oli lievä negatiivinen tunnelma eikä keskustelua aiheesta oikein syntynyt. Yksi ihminen puhui paljon ja muut kuuntelivat. Todettiin että moniammatillista työtä tehdään, erityistyöntekijät toimivat jo samoissa tiloissa ja kokemus on ollut positiivinen. Puutteina heiltä nousi aika- sekä toimintaresurssit.

2.ryhmä

Ryhmässä oli positiivinen henki, keskustelua oli paljon. He kokivat tilaisuuden positiivisena, että tutustuu henkilökohtaisesti ihmisiin, joiden kanssa tulee yhteistyötä tehdä. Helpompi olla yhteydessä ihmisiin, joihin on saanut henkilökohtaisen kontaktin. Henkilöstössä tapahtuvia vaihdoksia he pitivät rasittavina. Perhetyössä lastensuojelussa on ollut positiivinen henki, asiantuntijuus on lisääntynyt. Yhteydenotot toisiin kuntiin on lisääntynyt myös.

3.ryhmä

Ryhmässä käytiin innokasta keskustelua saavuttuani tilanteeseen. Yhteiset toimitilat olivat heidän mielestään tärkeä yhteistyön tekemisen kannalta. Yhteistyö lähtee toisen kunnioittamisesta asiantuntijana. He toivoivat selkeitä vastuualueita, jolloin tietäisi mitä kukanenkin tekee. Palveluiden tulisi olla lähellä toisiaan, jos palvelukeskusta ei alueelle saada.

4.ryhmä

Ehdin tähän ryhmään niin loppupuolella keskustelua, että en kuullut aivan kaikkea. Kovasti sielläkin oli keskusteltu. Heiltä nousi esille perheiden kunnioitus asiantuntijoina. He olivat kokeneet, etteivät olleet tavoittaneet kaikkia yhteistyöverkkoon kuuluvia toimialoja.

Jatkotyöstämisen aiheet tulevaisuuteen

Nykytilanne

- Mikä toimii?

Päivähoidon ja sosiaalipuolen palaveri toimii.

Neuvolan ja erityistyöntekijöiden palaverit toimii.

Perheneuvolan ja neuvolan välillä toimii.

Yhteistyö ja tiedonkulku toimii varhaiskasvatuksen, keva-huollon, erityistyöntekijöiden välillä ja neuvolan kesken, mutta jo sos.työntekijät oudompaa.

Yhteistyö lisääntynyt oman sektorin sisällä Kallion alueella (asiantuntijuus).

Oma pää(useimmiten).

Toimivaa moniammatillista yhteistyötä on.

Asiantuntijuutta löytyy.

Hyviä käytäntöjä on luotu ja toiminnassa.

Foorumit, missä ollaan menossa: lastensuojelun tukiryhmä, ehkäisevä päihdetyöryhmä.

Yhteydenottokynnys on madaltunut eri työntekijöiden kesken, kun tutustumista ja laajemman alueen tuntemus on lisääntynyt.

- Mikä ei toimi?

Kiire ja työntekijöiden puute rajoittaa.

Ennaltaehkäisevä työ ei toimi, liian vähän henkilökuntaa.

Yhteydensaanti yhteistyökumppaniin.

Resurssipula. Liikaa työtä kaikilla. Oma perustyö vie ajan yhteistyöltä.

Henkilöstön riittämättömyys.

Työntekijöiden vaihtuvuus.

Nuorten palvelut.

Tiedonkulku.

Lastensuojelun ATK-ohjelma liian kankea.

Yhteiset käytänteet.

Hyväksi koetut käytänteet eivät toimi kaikissa kunnissa.

Hajanaisuus. Ajanpuute.

Ei tunneta toisia työntekijöitä.

Vaitiolo ja salassapito jarruna.

2. Tulevaisuus

Eniten ääniä saivat seuraavat:

Resurssit 22, yhteinen tahtotila ja päämäärä 5, asiakaslähtöisyys 5, toisten työntekijöiden ja työn tunteminen ja arvostaminen 7, esimiesten ja päättäjien on tunnettava ruohonjuuritason työ 7, ennaltaehkäisevä toiminta tarpeeksi ajoissa 11, selkeä organisaatio ja yhtenäiset toimintatavat 14.